

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

ACHTERGROND

Toevoegingsadvocaten
pleiten voor extra punten

WETGEVING

Achter de coulissen van het
nieuwe huwelijksvermogensrecht

INTERVIEW

CvT: Toezien op
de toezichthouders

Het gevecht om recht op verschoning

Thema-
nummer
Europa

Alle vakmanschap op het gebied van ICT in huis.

Lexxyn Groep bundelt de krachten van ICT-bedrijven die zich specifiek richten op de juridische sector. Met vaksoftware als CClaw, FORTUNA, NEXTmatters, NEXTassyst, BigHand en ContactManager, maar ook met cloud computing, kantoorautomatisering, documentmanagement, webdiensten en portals, digitaliseren van archieven en telefonie.

Vakmanschap begint hier:
088 - 002 84 00.

Maak een afspraak met onze
specialisten of kijk op:

www.lexxyn.nl

devoon

ict concept.

Mei 2017

97e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevoer Fortuyn, Nathalie Gloudemans-Voogd, Sylvia Kuijsten, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Leonard Böhmer, Halime Celik, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Martijn Maathuis, Robert Malewicz, Coline Norde, Marc Padberg, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2017-4, p.

Aan dit nummer werkten mee

Erik Jan Bolsius, Ronald Brokke, Jiri Büller, Nancy van Dam, Chris van Houts, Sjoerd van der Hucht, Jean-Pierre Jans, Michel Knapen, Lars Kuipers, Bob Leemhuis, Juriaan Mensch, Annemiek Mommers, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Geert Snoeijer, Oscar Timmers, Bart van Tongeren, Harry Veenendaal, Paul van Wijngaarden

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl.

Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op.

De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Valt de aanvang van een abonnement niet samen met het kalenderjaar, dan wordt over het resterende gedeelte van dat jaar een evenredig deel van de abonnementsprijs in rekening gebracht. Het abonnement kan alleen schriftelijk tot uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet-tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch voor een jaar verlengd. Voor vragen over uw abonnement kunt u contact opnemen met Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl.

Adreswijzigingen

Boom distributiecentrum via tel. 0522-23 75 55 of tijdschriften@boomdistributiecentrum.nl. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schuttél

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeleenvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagillustratie: Nancy van Dam

© Sjoerd van der Hucht

REDACTIONEEL

LASTPOSTEN

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Er zijn best overeenkomsten tussen advocaten en journalisten te bedenken. Het zijn beide 'talige' beroepen, waarin het geschreven en gesproken woord een hoofdrol vervult. Beide beroepsgroepen kenmerken zich door een onafhankelijke opstelling jegens autoriteiten. Je kunt het ook een gezond wantrouwen noemen. Vandaar dat zowel journalisten als advocaten algauw worden gezien als lastig, als luis in de pels.

Enerzijds is het een geuzenbenaming waar je prat op kunt gaan. Anderzijds maakt deze reputatie – of zij nou terecht is of niet – het persoonlijk leven van de advocaat of journalist niet meteen aangenamer of gemakkelijker. In het dagelijkse sociaal verkeer ontstaat al snel enige afstand zodra mensen merken dat ze met een journalist of advocaat vandoen hebben. Alsof ze niet meer vrijuit durven zeggen wat ze denken. Het zou tenslotte weleens in de krant kunnen komen. Of in een rechtszaak tegen ze gebruikt kunnen worden.

Zo'n eerste reactie van toevallige passanten, vaak verpakt in een grapje, is verder van geen belang. Anders wordt het wanneer de autoriteiten zo reageren. Die kunnen je het leven behoorlijk zuur maken. Zie het verhaal van de Griekse advocate Electra Koutra (pagina 31), die zich inzet voor minderjarige vluchtelingen. Door haar activistische aanpak wordt ze als lastpost gezien – en behandeld, hetgeen de nodige impact heeft op haar persoonlijk leven.

Het is sowieso anders om advocaat te zijn in een ander Europees land, getuige het artikel Over de grens (pagina 41). Elk land heeft zo zijn eigen cultuur, regelgeving en opleidingseisen en dat leidt tot fikse verschillen ten opzichte van de Nederlandse advocatuur. Overeenkomsten zijn er ook. De vergoedingen voor advocaten die gesubsidieerde rechtsbijstand verlenen, zijn doorgaans geen vetpot.

In ons land houdt de commissie-Van der Meer de puntentoekenning momenteel tegen het licht. Vanaf pagina 14 geven drie toevoegingsadvocaten inzicht in hun inkomsten en doen ze een aantal suggesties. Het toezicht op advocaten wordt niet in elk Europees land gelijk ervaren. In Nederland kennen we sinds een paar jaar het college van toezicht, dat controleert of de lokale dekens hun rol als toezichthouder naar behoren vervullen. Het CvT is redelijk mild in zijn oordeel, maar vindt ook dat er wel een tandje bij kan. Uiteindelijk gaan alle advocaten dat merken. Zie het interview op pagina 24.

Het omslagartikel (pagina 33) is gewijd aan het verschoningsrecht. De discussie daarover woedt al jaren, maar laaide dit voorjaar opnieuw op. Om fiscaal advocaten tot openheid van zaken te dwingen, bestaat de kans dat het verschoningsrecht voor alle advocaten wordt ingeperkt. Dat zal ze leren, die lastposten.

DEZE EDITIE

Toevoegingen
**Pleiten voor
extra punten**

Thema Europa

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Het Dilemma, Tweets, Poll
- 7** Cijfers, Citaat, Column
- 9** In Beeld
- 21** Ter Zitting, Agenda
- 23** Gezien
- 31** Lawyers for Lawyers
- 38** Frisse Neus
- 65** Canon

ACTUEEL

- 10** Proef met weigeraars in Pieter Baan Centrum
- 11** Rechtssysteem behoeft onderhoud en nieuwbouw
- 13** Aantal tuchtzaken duikt onder de 1000

ACHTERGROND

- 14** Pleiten voor extra punten
- 59** Achter de coulissen van het nieuwe huwelijksvermogen

INTERVIEW

- 24** Toezien op de toezichthouders

COVERSTORY

- 33** Het gevecht om verschoningsrecht

THEMA EUROPA

- 41** Over de grens
- 48** German desk heeft groeikansen te over
- 50** Brexit: voorsorteren op het onbekende

Interview CvT
**Toezien op de
toezichthouders**

Bart Breederveld Achter de coulissen van het nieuwe huwelijksvermogen

59

PRAKTIJK

- 66** Van kofferbak tot kluis

JURIDISCH

- 52** Opinie: transparantie EU moet nog veel beter
- 54** Analyse: Impact Handvest Grondrechten EU groter dan voorzien
- 67** Oprisser: Bewijs bij het conditio sine qua non-verband

VAN DE NOVA

- 69** Ordeberichten
- 76** Transfers
- 80** Van de tuchtrechter
- 82** Ten slotte: column Bart van Tongeren

WEBINAR «JOR» Actueel Ondernemingsrecht

met hoogleraar
Ondernemingsrecht
prof. mr. Claartje Bulten

Verder denken over ondernemingsrecht

Prof. mr. Claartje Bulten verzorgt op 19 juni het webinar «JOR» Actueel Ondernemingsrecht, waarin zij de meest belangwekkende ontwikkelingen en jurisprudentie op het terrein van het ondernemingsrecht bespreekt. Aan bod komen o.a. de onderwerpen: bestuurdersaansprakelijkheid, enquête-recht, uitkoop, concernverhoudingen, overnamegeschillen, geschillenregeling en medezeggenschapsgeschillen. De te bespreken jurisprudentie ziet dus op corporate litigation in brede zin. Het cursusmateriaal bestaat uit een speciaal voor u samengestelde digitale «JOR»-bundel.

U kunt zich ook aanmelden voor onder meer de volgende ondernemingsrechtelijke cursussen :

- Aansprakelijkheid in de financiële sector
- Ondernemingsrecht (tweedaagse verdiepingscursus)
- «JOR» Actueel Effectenrecht
- Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen
- Geschillen in het Vennootschapsrecht

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod ondernemingsrecht op www.cpo.nl. Voor scherpe denkers.

Verder denken • Scherper zijn

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

HET DILEMMA

Er wordt u gevraagd een procedure te starten, maar uw onderbuikgevoel zegt dat de cliënt dit wellicht niet om de juiste reden doet. Wat doet u?

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN

Phyllis Winkens-Besems, ondernemingsrechtadvocaat bij Van As Advocaten in Uden

‘Zinloos procederen kost alleen maar geld’

‘Het gaat om het belang van de cliënt. Voor het enkele vermoeden dat ik voor het karretje word gespannen, zal ik dat belang niet opzietten. Bij twijfel wordt er overlegd met collega’s op dezelfde manier als wanneer een cliënt bijvoorbeeld in hoger beroep wil, maar mij dit zinloos lijkt. Meestal blijkt dat als aan een cliënt duidelijk wordt uitgelegd waarom procederen hoogstwaarschijnlijk niet het gewenste resultaat zal opleveren, hij daar uiteindelijk beter tevreden mee is dan tóch die procedure starten.’

Ingomar Souren, vastgoedadvocaat en partner bij Kneppelhout & Korthals Advocaten in Rotterdam

‘Ook procederen voor een secundair doel kan een belang zijn’

‘Het maakt op zich niet uit of het een nieuwe relatie betreft, maar van een vaste relatie weet je over het algemeen wel wat er achter een vraag echt speelt.’

De grens om wel of niet te procederen, ligt voor mij bij het volgen van de feiten. Een standpunt moet verdedigbaar zijn zonder verdraaiingen en tot een succesvolle uitkomst kunnen leiden, waarbij de definitie van succesvol samenhangt met de onderliggende belangen. Denk aan het aanpakken van misstanden of lacunes in wet- of regelgeving.’

Mariëlle van der Giessen, partner en registermediator bij Vermeere Advocaten in Drunen

‘Door ervaring kun je kansloze zaken al bij de voordeur tegengaan’

‘Voordat ik een zaak aanneem, vindt er een introductiegesprek plaats. Daarbij probeer ik te graven naar de diepere onderlaag: waarom wil iemand procederen? Zo had ik een paar jaar geleden een vrouw die graag in hoger beroep wilde. Juridische argumenten daarvoor ontbraken echter. Ze wilde alleen haar gelijk halen en wraak nemen op haar ex-man. Ik heb toen aangegeven dat ik dat echt niet zag zitten. Soms moet je cliënten ook tegen zichzelf in bescherming nemen.’

@ADVOCATENBLAD

Aan mij zal het niet liggen dames!
#dominantie @Advocatenblad #bluf
@advoCaro

Kennelijk zijn #mannen nog altijd #dominant. Anders kunnen ze er niet klaar mee zijn... @Advocatenblad @mevrouwadvocaat #zucht #slachtoffers @HjavanDriel

Voor ‘adequate rechtsbijstand’ is niet 100 miljoen nodig voor nog meer inefficiënte mensen, maar voor rechtsbijstandrobots @Advocatenblad @futurecheck

Typisch de criminele vakgenoten: buiten het strafrecht bestaat er niks. Alle advocaten pleiten staande. @Advocatenblad @WPdenHertog

Weer een goed stuk van @ejbolsius in @Advocatenblad over de filosofie van Digna de Bruin #consciouscontracting #andersDOEN @BertJanvdAkker

POLL

Welke partij moet een minister leveren voor het departement Veiligheid en Justitie?

(Uitslag op basis van 269 stemmen via Advocatenblad.nl)

CIJFERS

TWEEDUIZ ENDTWE HONDERD DRIËNN EGENTIG

De elf lokale orden van advocaten hebben in 2016 **2.293 klachten** tegen advocaten geregistreerd. Dat aantal ligt iets lager dan in 2015, toen kwamen er 2.332 klachten binnen. In Noord-Nederland kwamen relatief gezien de meeste klachten binnen, gevolgd door Limburg en Noord-Holland.

Bron: *Jaarverslag landelijk dekenberaad 2016.*

CITAAT

‘De inhoud weegt nog geen grammetje. Als een advocaat een rechter zou aanprijzen op grond van deze bevindingen tot een oordeel te komen, werd hij uitgelachen en het rapport verdween in de prullenbak.’

Theo Hiddema hekelt tijdens zijn maidenspeech in de Tweede Kamer de kwaliteit van het groot aantal rapportages over racisme en discriminatie.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

WEG MET DE LEGITIEME

Het taboe op het volledig onterven van kinderen moet worden doorbroken.

Ieder kind, onterfd of niet, heeft recht op een minimumbedrag uit de nalatenschap van de ouders ongeacht de inhoud van een testament. Dit is de legitieme portie, kortweg ‘de legitieme’. Deze wettelijke regeling leidt anno 2017 tot onzinnige situaties.

Binnen het notariaat is al langere tijd een roep hoorbaar om de legitieme niet langer automatisch toe te kennen. Uit een recente enquête van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie blijkt dat veertig procent van de Nederlanders vindt dat het wettelijk mogelijk moet zijn een volwassen kind volledig te onterven. Een meerderheid van de notarissen (62 procent) deelt die mening. Het erfrecht moet volgens de advocatuurlijke neven en nichten op dit punt aan de moderne tijd worden aangepast. Een stijgend aantal personen bereikt een hoge leeftijd. Tijdens de levensspanne heeft men dikwijls meerdere relaties waaruit kinderen worden geboren. Menigmaal verwatert de band met ‘de eerste leg’.

Een casuspositie: Daniël Vermeij is als executeur-testamentair belast met het afwikkelen van de nalatenschap van zijn vader, die bij overlijden ongehuwd was. Uit een eerder huwelijk heeft zijn vader drie kinderen, maar deze heeft hij destijds testamentair onterfd wegens een verstoorde relatie. Gedurende veertig jaar zijn wederzijds geen pogingen tot herstel van het contact ondernomen. Vermeij, uit het

tweede huwelijk, kent zijn halfbroer en -zussen derhalve niet. Na vier decennia melden de ontferden zich om de legitieme op te eisen. Het rechtvaardigheidsgevoel bekruipt de lezer dat een duurzaam verstoorde relatie gelijk zou moeten staan aan het berusten in de onterving. Is het werkelijk redelijk en billijk om na zo’n lange, bijna levensomspannende, periode als kwelgeest uit het verleden de legitieme op te eisen? Ik vind van niet.

Volledige onterving zou alleen moeten gelden bij bijzondere omstandigheden. Zo moet het kind per definitie volwassen zijn. Bovendien moet sprake zijn van een verzwarende omstandigheid. Bijvoorbeeld in het geval wanneer het kind is veroordeeld voor een misdrijf tegen een ouder. Of wanneer sprake is van een ernstige en/of langdurige verslaving. Maar ook als sprake is van een (ernstig) verstoorde relatie en langdurig geen contact heeft plaatsgevonden. De grens van een duurzaam ontwrichte relatie mag wat mij betreft op tien jaar of langer worden gesteld.

Een casuspositie als die van Vermeij leent zich prima voor een proefprocedure bij de Hoge Raad. Vanuit de politiek, het notariaat en het maatschappelijke veld lijkt voldoende draagvlak om het gedrocht van de legitieme naar de wetgeschiedenis te verwijzen. Laat een bloedband niet langer een automatisme vormen voor een onherroepelijk recht op een deel van de erfenis. Kort en goed: weg met de legitieme!

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart

Er zijn genoeg redenen te bedenken waarom u 's avonds om 21.00 uur een juridisch vertaalbureau nodig heeft. JMS Textservice is altijd bereikbaar en beschikbaar om

direct met uw vertaalopdracht aan de slag te gaan en ook binnen korte deadlines de juiste kwaliteit te leveren.

Zo wordt uw deadline onze zorg.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

Snel en simpel tijdschrijven en declareren voor slechts € 22,50 per maand

Vraag de gratis demo aan op www.urios.nl

Urios Standaard | Dossiers | Partijen | Stopwatch | Toevoegingen | Insolventies | Meertalig declareren en herinneren

Urios Plus | E-facturering | iDEAL-knop | Export naar boekhouding | Managementrapporten | Documenten | Outlook-koppeling | Agenda

urios
eenvoud bespaart tijd

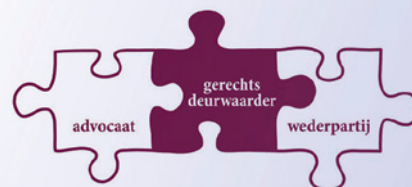
Koningsweg 4 | 1811 LM Alkmaar | tel 072 512 22 05 | info@urios.nl | www.urios.nl

Binnen ons kantoor is er ruimte voor één of twee: ERVAREN ADVOCATEN MET PARTNERAMBITIE

die zijn/haar eigen praktijk wil voortzetten op ons kantoor dan wel in staat is op korte termijn een eigen praktijk op te bouwen.

Een advocaat met specialisatie op het gebied van bestuursrecht, ambtenarenrecht of ondernemingsrecht zou een goede aanvulling van ons bestaande team vormen.

Voor meer informatie kan contact worden opgenomen met: Ellen Copini, Axel de Groot of Mona de Vries, tel: **072-574 44 09**. Schriftelijke sollicitaties kunnen worden gestuurd per e-mail naar: Ellen Copini: copini@boddaertadvocaten.nl

Het sluitende puzzelstuk

CAMINADA & VAN LEEUWEN
gerechtsdeurwaarders & incasso

Ondernemingsweg 2D
2404 HN Alphen aan den Rijn
T 0172 44 36 34
F 0172 44 36 50
E info@cvl-incasso.nl
I www.cvl-incasso.nl

IN BEELD

OP PAD VOOR HET GOEDE DOEL

DOOR / SYLVIA KUIJSTEN BEELD / JIRI BÜLLER

De Hartstichting is een goede relatie van ons kantoor en als advocaat hoort een stukje maatschappelijke betrokkenheid erbij. We zetten ons als kantoor vaker in voor goede doelen,' zegt Carolien Brederij, partner en arbeidsrechtadvocate bij Valegis Advocaten in Den Haag. Samen met arbeidsrechtcollega Dick van Deventer liep ze in april een week collecte voor de

Hartstichting. Zij meestal in haar eigen wijk in Leiden, Van Deventer vooral in het Haagse Bezuidenhout. 'We hebben geen vervelende reacties gehad tijdens de collecte, al deed niet iedereen de deur voor ons open. Wél leuk was het spaarvarken van een kind dat speciaal werd opengebroken omdat hij graag wilde doneren.' Die donaties lopen sterk uiteen, het gaat voornamelijk om muntgeld. 'Mijn

hoogste donatie was een briefje van twintig euro, maar bij Dirk werd een keer vijftig euro gegeven. Wel moest hij zich eenmaal legitimeren.' Het was de tweede keer dat het duo op pad ging voor de Hartstichting. Gezamenlijk haalden ze ongeveer vijfhonderd euro op. 'Wat ik tijdens de collecte veel zag, waren potjes met kleingeld in de gang. Dat ga ik thuis ook doen!' aldus Brederij.

Proef met weigeraars in Pieter Baan Centrum

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Sommige verdachten weigeren zich psychiatrisch te laten onderzoeken. Het Pieter Baan Centrum is gestart met een proef gericht op lastige observandi.

Moeilijk onderzoekbare verdachten, in de volksmond de weigeraar. Een doelgroep waar het Pieter Baan Centrum, de psychiatrische observatiekliniek van het ministerie van Veiligheid en Justitie, tientallen keren per jaar tegenaan loopt. Deze maand is in Utrecht een speciale afdeling voor deze onderzoeksgroep geopend met als doel de onderzoeksopbrengst bij verdachten te vergroten.

‘Onze rapporten spelen een belangrijke rol in een strafproces en rechters vragen het niet zomaar aan. Het zorgt dan ook voor frustratie als zo’n onderzoek te weinig oplevert. We hopen met deze proef meer en betere uitkomsten te genereren,’ zegt Joost Harkink, waarnemend directeur van het Pieter Baan Centrum in Utrecht. Harkink spreekt van moeilijk onderzoekbaren omdat het niet alleen gaat om verdachten die niet willen praten met psychologen en psychiaters, maar ook om verdachten die zeggen mee te werken maar vervolgens niets loslaten. ‘Verdachten hebben altijd een procesbelang en mensen die niet over een delict willen praten, zijn net zo moeilijk te onderzoeken als de weigeraar bij voorbaat.’

Op de speciale afdeling, die voor de duur van een jaar wordt ingericht,

krijgen de moeilijk onderzoekbaren een uitgebreider dagprogramma dan gebruikelijk. Het idee is om een observatieklimaat te creëren waarbij verdachten meer uitgedaagd worden om deel te nemen aan het dagprogramma en zich minder kunnen terugtrekken op cel.

‘Het gaat net als bij het reguliere traject om participerende observatie. Er worden alleen meer activiteiten en gesprekken ingepland.’ Harkink heeft het over activiteiten als samen koken waarbij de verdachten meer verantwoordelijkheden krijgen dan op de reguliere afdeling. Dit moet zorgen voor meer openheid en een betere vertrouwensband met het onderzoeksteam.

Elke verdachte die bij het Pieter Baan Centrum binnenkomt, begint in het reguliere regime van standaard zes weken en krijgt een onderzoeksteam van zes mensen toegewezen. Aan de hand van het gedrag van de verdachte bepaalt het team of overplaatsing naar de speciale afdeling gewenst is en voor welke termijn.

Per jaar worden 226 verdachten naar het Pieter Baan Centrum gestuurd. In 2016 weigerde 45 procent van de verdachten gesprekken met de psychiater en de psycholoog of waren op een andere manier moeilijk onder-

zoekbaar. ‘Met de helft hiervan komen we toch nog tot een relevant onderzoek.

De doelgroep voor de nieuwe afdeling zit dus

op zo’n veertig à vijftig mensen per jaar waar tien fte aan groepsleiding voor is aangenomen en extra bewaking.’

De pilot loopt af op 1 mei 2018, tegelijk met de verhuizing van het Pieter Baan Centrum naar Almere. Of in Almere de speciale afdeling wordt voortgezet, hangt van de resultaten af, maar de verwachtingen zijn hooggespannen. ‘Het kan zijn dat moeilijk onderzoekbaren opener worden en meer loslaten. Daarnaast kan het een positief effect hebben op de achterblijvers op de reguliere afdeling waardoor zij nog meer gedrag laten zien en niet aangestoken worden door het niet willen praten van andere verdachten.’ Harkink erkent dat er dit besmettingsgevaar bestaat op de speciale afdeling. ‘Door alle moeilijk onderzoekbaren bij elkaar te zetten, kunnen ze elkaar motiveren in het niet willen praten.’

Joost Harkink

Dat het Nederlandse rechtssysteem slijtage vertoont, weten we al langer. De komst van een nieuwe regering is hét moment om groot onderhoud te plegen. Of heeft nieuwbouw de voorkeur?

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Rechtssysteem behoeft onderhoud en nieuwbouw

Nu het Binnenhof aan een nieuwe regeringscoalitie tinnert, roepen maatschappelijke instituten en organisaties om het hardst om aandacht. Ook vanuit de justitiële wereld. Twee rapporten belandden deze maand op de politieke burelen, zowel van de drie 'ketenpartners' in het strafrecht als van het juridisch onderzoeksinstituut HiiL. Beide roepen op tot extra investeringen in het rechtssysteem. Waar de één (HiiL) uitgaat van een eenmalige investering van 100 miljoen euro, wil de ander dat bedrag per jaar. In hun oproep aan het nieuwe kabinet – *De toekomst van de strafrechtspleging: Ambities voor gezamenlijke versterking* – reppen de bazen van de politie, het OM en van de Rechtspraak van 'een keerpunt'. Het strafrechtssysteem kampt met 'serieuze tekortkomingen' en de druk op de keten neemt alleen maar toe. Om toekomstbestendig te worden, is politieke steun nodig, moreel en financieel. Opmerkelijk is dat de drie instituten zich samen tot het nieuwe kabinet wendden, zich realiserend dat ze in hetzelfde schuitje zitten. Ook opvallend is dat politie, OM en Rechtspraak nadrukkelijk stellen vooral zelf de problemen te willen oplossen. Het kabinet moet met geld over de brug komen en zich verder niet al te veel bemoeien met de inhoud. De politiek moet sowieso ophouden

met moord en brand te schreeuwen na elk incident, dat ondermijnt alleen maar het vertrouwen in de rechtsstaat, luidt de boodschap. Het geld is met name bedoeld om de huidige, aftandse en op zichzelf staande ICT-systemen te vervangen door 'een gezamenlijke informatie-omgeving'. Alle papier de prullenmand in, 'digital only' luidt het devies. Daarnaast is een cultuuromslag nodig voor een effectieve samenwerking tussen de drie ketenpartners. Niet langer klagen over elkaars gebreken, maar samen één doel nastreven: een goed functionerende strafrechtspleging, waarbij elke organisatie rekening houdt met de ketenpartners. Politie, OM en Rechtspraak vragen daarvoor trouwens niet om extra geld, dat proces loopt al. Waar wel weer extra geld voor nodig is: training en opleiding van met name politiemensen, de aanpak van cybercrime en andere ondermijnende criminaliteit, rechtsbijstand en nog een handvol acute knelpunten. Al met al is in de komende vier jaar jaarlijks 100 miljoen euro extra nodig – en dat is slechts een ruwe schatting. De 'cri du coeur' van politie, OM en Rechtspraak kwam min of meer gelijktijdig met het rapport van the Hague Institute for Innovation of Law. HiiL heeft niet alleen de strafrechtketen, maar het gehele rechtssysteem tegen het licht gehouden.

In zijn pleidooi – *Menselijk en rechtvaardig – Is de rechtsstaat voor de burger?* – komt HiiL tot de conclusie dat de rechtsstaat niet goed functioneert. Een automobilist heeft zo een bekeuring te pakken, maar drugs-criminelen kunnen hun gang gaan. Er lopen meer veroordeelden vrij rond dan er in de gevangenis zitten. Vechtscheidingen veroorzaken veel leed, het arbeidsrecht discrimineert tussen vast en flex, Groningers moeten jaren wachten op een schadevergoeding. Volgens HiiL moet de boel op de schop. De actoren in het rechtssysteem, het ministerie van Veiligheid en Justitie, politici, advocatuur en rechtspraak hebben elkaar in een houdgreep die moet worden losgelaten. Ruimte voor innovatie is het nieuwe credo. Innovatie op een tiental specifiek te benoemen terreinen. Ook de advocatuur zit klem in de eigen wettelijke rol, stelt HiiL. 'De advocatuur is zo dichtgeregeld dat er geen goede gestandaardiseerde diensten voor de problemen van gewone mensen kunnen ontstaan.' Het innovatie-instituut pleit voor andere regels voor beroepsuitoefening, zodat nieuwe diensten mogelijk worden. Als voorbeeld van een nieuwe dienst noemt HiiL het online platform Rechtwijzer uit elkaar. Het platform, waarbij HiiL ook actief betrokken was, staakte overigens onlangs zijn activiteiten.

Aan wiens kant
staat het recht
als beide partijen
gelijk hebben?

Rechters in opleiding met ruime juridische werkervaring (36 uur per week)

Wij zoeken goede juristen, nieuwsgierige mensen en kritische denkers die een bijdrage willen leveren aan het vertrouwen in de rechtstaat. Juristen die er elke dag opnieuw naar streven om samen met collega's het beste resultaat af te leveren.

Bent u zoek naar unieke professionele mogelijkheden? Een functie als rechter geeft u de kans om meer rechtsgebieden grondig en van alle kanten te leren kennen én er invloed op uit te oefenen. Binnen de rechtbank Gelderland hebben we drie opleidingsplaatsen beschikbaar per 1 oktober 2017.

U zult in beginsel in twee teams met twee verschillende rechtsgebieden worden opgeleid en na de opleiding bent u in meerdere teams inzetbaar. U bent bereid om op termijn op meerdere locaties en in andere afdelingen ingezet te worden.

Wij vragen

U voldoet aan de formele vereisten voor een rechterlijke benoeming.

De rechtbank Gelderland

Werken bij de rechtbank Gelderland betekent werken in een professionele organisatie die een onmisbare rol heeft in het maatschappelijk verkeer. Wij zijn een lerende organisatie en stimuleren het geven en ontvangen van feedback. Kernwaarden die wij hanteren in onze manier van werken zijn vertrouwen, verbinding en verantwoordelijkheid.

Uw reactie

Is uw belangstelling gewekt? Kijk voor meer informatie op www.werkenbijderechtspraak.nl/de-organisatie/rechtbanken/rechtbank-gelderland/. Voor functie-inhoudelijke informatie of informatie over de opleiding kunt u

contact opnemen met Hans Evers (bestuurslid) via 088-3625470 of Dirk Vergunst (Afdelingsvoorzitter civiel recht) via 06-51635016 of Corinne Dijkstra (Afdelingsvoorzitter straf) via 06-22390053. Of neem contact op met Maarten Pieterse (oud-rio) via 06-55420608 of Caroline Pronk (rio) via 06-15335693.

U kunt uw sollicitatie met bijlagen tot 15 mei 2017 aanstaande richten aan de LSR via het digitale sollicitatieformulier te vinden op: www.werkenbijderechtspraak.nl, rechter of raadsheer worden, rechtbank Gelderland, solliciteer, start formulier.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

AANTAL TUCHTZAKEN DUIKT ONDER DE 1000

Zowel de raden van discipline als de lokale dekenen hebben hun jaarverslag over 2016 gepubliceerd. De balans: zowel het aantal klachten als het aantal tuchtzaken tegen advocaten daalt.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Als graadmeter voor kwaliteit zegt het aantal klachten dat wordt ingediend tegen advocaten niet heel veel. Immers, een ingediende klacht is niet per se een gegronde klacht. Integendeel, kun je bijna zeggen. Emilie van Empel, tot 1 april voorzitter van het landelijk dekenberaad, ziet de cliëntèle steeds assertiever worden. 'Het lijkt een maatschappelijke trend. Jan en alleman schijnt te denken dat je kunt klagen over van alles en nog wat.' Het aantal dekenbezwaren geeft wellicht een betere indicatie. Immers, een lokale deken dient niet zomaar een klacht in tegen een advocaat. Ook in die categorie is echter een dalende trend zichtbaar. Twee jaar geleden maakten de dekenbezwaren 6 procent uit van het totaal aantal klachten. Vorig jaar was dat maar 3 procent. Ook een bijzondere ontwikkeling: het raakt stilaan in de mode om niet over de eigen advocaat te klagen, maar over de advocaat van de tegenpartij. Waar in 2015 een kwart van de klagers zich openlijk ontevreden toonde over de raadsman of vrouw van de wederpartij, steeg dat percentage tot bijna een derde in 2016. Hoe dat

komt, is niet helemaal duidelijk. Meestal ligt teleurstelling van cliënten over de uitkomst van een zaak en verkeerde verwachtingen ten grondslag aan een klacht. Per saldo kwamen er vorig jaar 2.293 klachten binnen, 39 minder dan een jaar eerder. Bij de raden van discipline is een veel sterkere daling zichtbaar. In 2016 kwamen er net geen duizend tuchtzaken binnen. Om precies te zijn: 998. Dat was 7 procent minder dan een jaar eerder. De daling vlakt wel af, constateren de raden. Tussen 2014 en 2015 nam het aantal tuchtzaken met 16 procent af. Op grond van deze cijfers lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het de goede kant op gaat met de kwaliteit van de Nederlandse advocatuur. Er zijn geen signalen die er op wijzen dat 'de pakkans' kleiner is geworden of toezichthouders milder zijn geworden. Rest de andere voor de hand liggende verklaring: de beroepsgroep gaat zorgvuldiger te werk. Misschien is dat het gevolg van de toenemende aandacht binnen de advocatuur voor het belang van kwaliteitsverbetering. Misschien ook gaat er een afschrikwekkende werking uit van de maatregelen die

de raden van discipline opleggen. In 2016 schrapten de raden twaalf advocaten van het tableau, werden er twintig onvoorwaardelijk en 21 voorwaardelijke geschorst. Feitelijk werd veertien keer tot een schorsing besloten, maar enkele advocaten kregen meerdere malen een beroepsverbod opgelegd. In 2015 legden de raden acht keer een schorsing op, 33 keer een onvoorwaardelijke en dertig keer een voorwaardelijke schorsing. Conclusie: verhoudingsgewijs zit er weinig beweging in het aantal schorsingen en schrappingen. De winst zit simpelweg in de absolute daling van het aantal tuchtzaken. Overigens betreft het grootste deel van de opgelegde maatregelen een waarschuwing of een berisping. Zowel in 2016 als in 2015 betrof dat bijna een kwart van het aantal zaken. Al met al kreeg circa 2 procent van het totaal aantal Nederlandse advocaten – het waren er 17.343 – te maken met een tuchtmaatregel. Het overgrote deel van de tuchtzaken leidt tot niets. In beide jaren verklaarden de raden twee derde deel van het totaal aantal klachten niet-ontvankelijk of ongegrond.

Noortje Lina (31)

Rechtsgebied: strafrecht

Kantoor: Van Boom Advocaten, Utrecht

Beëdigd: 2009

De Raad voor Rechtsbijstand maakt een onderscheid tussen politierechterzaken en zaken voor de meervoudige kamer van de rechtbank. Wordt een toevoeging verstrekt voor een politierechterzaak, dan krijg je daarvoor forfaitair zes punten. Daarvoor krijg je ongeveer 630 euro, 105 euro per punt, exclusief btw. Dat komt neer op 35 euro per uur. In gevallen waar je geen last van de rechtbank krijgt, gaat daar nog de eigen bijdrage vanaf; afhankelijk van het inkomen van de cliënt varieert deze van 143 tot 680 euro. Die eigen bijdrage moet de cliënt mij betalen – een incassorisico voor mij (in de toekomst gaat de Raad voor Rechtsbijstand de eigen bijdrage innen, *red.*). Wel krijg je nog een extra vergoeding voor raadkamers, getuigenverhoren, extra zittingen en reistijd. Maar ook niet alle zittingen worden vergoed: voor een pro forma waarop geen inhoudelijke behandeling zal plaatsvinden of een zitting waarop de zaak wordt aangehouden omdat de opgeroepen tolk niet aanwezig is, krijg je bijvoorbeeld geen extra punt. Eenvoudige politierechterzaken, zoals een winkeldiefstal, kunnen doorgaans binnen enkele uren worden afgehandeld, inclusief besprekingen met je cliënt en de zitting. Dan heb je dus een redelijk uurtarief.

PLEITEN VOOR EXTRA PUNTEN

De commissie-Van der Meer onderzoekt hoe de puntentoekening in de gesubsidieerde rechtsbijstand moet worden aangepast. Drie advocaten doen alvast een aantal suggesties.

DOOR / MICHEL KNAPEN

Maar hoe meer tijd een zaak in beslag neemt, hoe minder geld je voor je werkzaamheden krijgt. Voor een zaak voor de meervoudige kamer krijg je standaard acht punten – voor 840 euro moet je zo'n zaak dus zien te klaren. Wel is het mogelijk extra uren aan te vragen. Daarvoor moet de zaak bijvoorbeeld 'feitelijk complex' zijn. Voldoet de zaak aan drie van de acht objectieve omstandigheden zoals een omvangrijk dossier, een ontkennende verdachte en een verdenking van deelname aan een criminele organisatie, dan kun je extra uren krijgen. Maar niet altijd. Mijn kantoorgenoot zit in een grote strafzaak. Twee keer werd een aanvraag om extra uren afgewezen. Intussen hadden er al zestien verhoeren van cliënt plaatsgevonden. Pas bij de derde aanvraag, toen er inmiddels 77 uur waren gewerkt, werd het verzoek om vijftig extra uren gehonoreerd. Deze extra uren gelden alleen voor gewerkte uren ná de aanvraag, dus niet met terugwerkende kracht. De uren tussen 24 – forfaitair – en 77 zijn dus voor niks gewerkt. Wel is het zo dat elk extra punt staat voor een extra uur. Sinds 1 februari 2015 is het bedrag dat je voor een extra uur krijgt verlaagd naar 100 euro. Gelukkig is de voorgestelde bezuinigingsmaatregel op dit punt (verlaging van de

vergoeding van extra uren tot 70 euro per punt) voorlopig van de baan, maar je kunt je voorstellen dat dit zorgen baart voor de toekomst. Een ander voorbeeld. Ik stond een cliënt bij die was beschuldigd van diefstal. De zaak diende voor de Rechtbank Zutphen. Ik kreeg extra punten voor verhoren bij de rechtbank en bij de raadkamer. In totaal werkte ik aan deze zaak 17 uur, met reizen erbij 30 uur. Daarvoor kreeg ik 2.350 euro, ruim 78 euro per uur. Of neem die ene overval. Acht punten voor de meervoudige kamer, extra punten voor getuigenverhoeren en bezoeken aan cliënt in de gevangenis. Daarvoor betaalde de raad 3.320 euro, voor 33 uur werk – 100 euro per uur. Dat was een zaak met een redelijke vergoeding, maar meestal is het niet zo riant. Contact met de familie, wachten bij de rechtbank, het bekijken van camerabeelden en overleg met kantoorgenoten worden niet vergoed. De reistijdvergoeding geldt alleen voor ritjes naar de rechtbank en de gevangenis. Kijk hier – drugs-handel. Vijftien ordners doorlezen, 4.500 pagina's. De raad vond dat het binnen het forfaitair moest. In dit geval: 33 euro per uur. Aan deze zaak was een ontnemingszaak gekoppeld. Daarvoor krijg je dan drie punten en ik kreeg voor aanvullende werk-

zaamheden gelukkig wel extra uren. Die compenseerde de hoofdzaak enigszins, want voor de ontnemingszaak kwam ik uit op 97 euro per uur. De hele zaak zelf: geen vetpot. Of neem deze hogerberoepszaak. Meneer was door de rechtbank veroordeeld voor ontucht. In totaal: 28 uur aan gewerkt, 1.427 euro, dus 51 euro per uur. Op dergelijke uurtarieven komen toevoegingsadvocaten veel vaker uit dan de 'redelijk betaalde' politierechterzaken die je efficiënt kunt afhandelen.

Dat is een beetje het algemene beeld. Pas als je extra uren krijgt toegewezen, kan de vergoeding redelijk worden. Maar die extra uren krijg je niet altijd. Soms worden verzoeken zonder toelichting afgewezen. Het indienen van verzoek gaat gepaard met de nodige administratie – de uren die je daaraan besteedt, krijg je ook niet vergoed en dan is het extra zuur als het verzoek wordt afgewezen. De raad is daarin ook niet eenduidig: soms wordt een verzoek gehonoreerd, een volgende keer niet. Ik heb gevallen meegemaakt dat ik kon aantonen hoeveel uur ik had gewerkt en toch werden extra uren afgewezen. Er is een grijs gebied tussen de richtlijnen die de raad hanteert en hoe deze door individuele medewerkers van de raad worden uitgelegd.' ►

Rechtsgebied: vreemdelingenrecht
Kantoor: Van den Hoogen & Ruijters Advocaten, Eindhoven
Beëdigd: 1990

Pierre van den Hoogen (53)

Als een cliënt hier aanklopt, melden we hem direct aan bij het Juridisch Locket. Dan krijgt hij 53 euro korting op zijn eigen bijdrage van 196 euro – of hoger, als hij een hoger inkomen heeft – die hij aan de advocaat moet betalen. Voor mij is dat een stuk incassorisico minder. Bovendien kan de cliënt de rest van de eigen bijdrage mogelijk vergoed krijgen via bijzondere bijstand.

Asielzaken doet bijna geen enkele vreemdelingenadvocaat meer. Het asiel is bijna naar nul gedaald. Daardoor is de omzet van onze vreemdelingenpraktijk al een derde minder

vergeleken met twee jaar geleden. De kosten blijven echter even hoog. Doe je toevoegingen, dan ben je verplicht lid van werkgroepen of specialisatieverenigingen op het terrein van asielrecht én het reguliere vreemdelingenrecht. Kost mij jaarlijks 1.700 euro per vereniging – dus 3.400 euro; kantoorgenoten betalen hierdoor een lagere bijdrage. Daarnaast verplicht de raad je cursussen te volgen op je vakgebied. Zo moet je jaarlijks vier punten halen voor vreemdelingenbewaring – maar dat komt in de praktijk nauwelijks meer voor, waarom moet je dat dan toch volgen? –, vier punten voor asielrecht – ook al

steeds minder – én voor vreemdelingenrecht. Dat kost me jaarlijks bijna 2.000 euro. Of kijk eens naar mijn website: die is vertaald in negen talen. Dat heeft geen enkele vreemdelingenadvocaat. Kostte me 10.000 euro. Een grote investering, maar ik vind dat op grond van klantgerichtheid belangrijk.

De zaken die hier binnenkomen, zijn heel divers. Neem de Nederlandse man die zijn Japanse vriendin wilde laten overkomen. Haar verblijfsvergunning werd geweigerd. We startten een bezwaarprocedure tegen de IND. De raad geeft daarvoor maximaal acht punten. Een punt is drie uur werk, dus je moet die zaak klaren in 24 uur. Per punt krijg je 105 euro, dus voor zo'n zaak krijg je maximaal 840 euro. Je kunt extra uren aanvragen, maar die krijg je bijna nooit. Wanneer je in deze fase ook soms adviseert, dus niet procedeert, geldt de regel: doe je het in minder dan drie uur, dan krijg je 420 euro; doe je het tussen de drie en 24 uur, dan krijg je 840. Lukt het in vier uur, dan krijg je dus 840 euro. In uitzonderingsgevallen lukt het zo snel.

Een andere zaak. Een Nederlandse vrouw was getrouwd met een buitenlandse man. Hij had een strafblad voor huiselijk geweld, de vrouw wilde scheiden. Na de echtscheiding wordt de verblijfsvergunning van de man ingetrokken. Aan dergelijke zaken besteed ik vijf tot acht uur. Met een vergoeding van 848 euro kan ik dan leven. Wel is reistijd naar hoorzittingen – soms in Hoofddorp of Rijswijk – geen werktijd. De kilometervergoeding bedraagt 19 cent en voor elke 120 kilometer rijden krijg je een reistijdvergoeding van 105 euro. Een asielzaak kan maximaal twaalf punten opleveren – maar er zijn dus nauwelijks asielzaken meer. Voor Dublin-vreemdelingen krijg je maar vier punten (420 euro). Betreft het een Dublin-echtpaar, dan geldt toch maar één toevoeging, ook al zijn het twee dossiers. Kinderen erbij: onder diezelfde ene toevoeging, ook al is het twee à drie keer zoveel werk. Het

komt ook voor dat de vreemdeling niet komt opdagen voor gesprekken. Je hebt dan wel een dossier aangeemaakt en je voorbereid maar je krijgt dan vaak geen vergoeding meer. Een cliënt van me was een man uit Eritrea die zijn gezin liet nareizen. Hij kon niet aantonen dat hij getrouwd was met die vrouw. We hebben gestreden tot de Raad van State. Het griffierecht van 250 euro schiet ik voor want als dat niet tijdig is betaald, gaat de behandeling niet door – weer een incassorisico. Aan deze complexe zaak besteedde ik

twintig uur, voor 848 euro. Of neem de Irakees wiens verblijfsvergunning na zeven jaar werd ingetrokken. Voor de beroepszaak kreeg ik acht punten maar ik heb zelf 2.000 euro in deze zaak moeten investeren voor extern advies – ik kon de klant in deze fase niet meer in de steek laten. Dan leg je er dus op toe. Op dit moment sta ik een man uit Egypte bij. Omdat het een verlengde asielprocedure is, krijg ik daarvoor veertien punten, 1.470 euro. Ik ben er nu al zeventien uur mee bezig en het dossier is nog niet afgerond. Nu zit

ik op 86 euro per uur en het uurtarief daalt verder naarmate ik er meer tijd in steek.

Vroeger kreeg je voor de meeste zaken meer punten en bracht een vreemdelingenzaak gemiddeld duizend euro op. Nu is dat al gedaald naar zo'n zevenhonderd euro. En dan noem ik mijn werk "commercieel" vreemdelingenrecht: ik ben zakelijk, professioneel en vooral erg efficiënt. Voor welkomstgesprekken heb ik geen tijd, we komen direct *to the point*. En dan nog is het uurtarief zo laag.'

Derk-Jan Stoelhorst (43)

Rechtsgebied: personen- en familierecht

Kantoor: Van Seters & Stoelhorst Advocaten, Roermond

Beëdigd: 1998

Binnen ons kantoor ben ik degene die ik het personen- en familierecht doet. Wij hebben er voor gekozen dat rechtsgebied ook aan te bieden op basis van gefinancierde rechtsbijstand. Ook de rechtzoekende die procedeert op basis van een toevoeging wil ik hoogwaardige juridische rechtsbijstand kunnen verlenen. Kwaliteit en goede persoonlijke dienstverlening staan bij mij voorop.

In aantallen is ongeveer de helft van mijn zaken op het gebied van het personen- en familierecht een toevoegingszaak. Gelukkig heb ik ook veel betalende cliënten waarmee ik naast de minder en soms slecht betaalde toevoegingszaken een goede praktijk kan draaien.

De meeste zaken hebben betrekking

op echtscheidingen, alimentatie, gezag of omgang. Als cliënten voor het eerst bij mij komen en er is een mogelijkheid dat zij recht hebben

op gefinancierde rechtsbijstand, dan vraag ik dat aan bij de Raad voor Rechtsbijstand. De raad hanteert een inkomens- en vermogenstoets ►

en na afloop van de zaak wordt het resultaat beoordeeld. Dat laatste kan een addertje onder het gras zijn. Stel, een cliënt heeft bij aanvang van de zaak geen inkomen en minder dan 21.300 euro op de bank, wat minder is dan de door de raad gehanteerde vermogensgrens, dan komt de cliënt in aanmerking voor een toevoeging. Echter, na afloop van de zaak vindt een resultaatbeoordeling plaats door de raad. Indien die cliënt, als gevolg van de scheiding een bedrag ontvangt van bijvoorbeeld 50.000 euro – als bijvoorbeeld de woning wordt verkocht – dan trekt de raad de toevoeging in en dient deze cliënt alsnog mijn uurtarief te voldoen, waarvoor ik dan een declaratie stuur. Op dat risico worden cliënten vooraf door mij gewezen. Maar als cliënten na afloop van de zaak alsnog zelf hun advocaat moeten betalen, terwijl ze mogelijk dachten dat het “gratis” was, dan is dat voor mij uiteraard een incassorisico. Het werk is immers al gedaan.

Cliënten betalen in de regel eerst de eigen bijdrage aan mij – die is vastgesteld op minimaal 340 euro in familiezaken, en kan oplopen tot 849 euro – voordat ik aan de zaak begin. De raad kent bijvoorbeeld zeven punten aan een zaak toe. Ik word dan geacht alles af te ronden in 21 uur. Daarvoor krijg ik dan 105 euro per punt, oftewel 735 euro. Op deze vast te stellen vergoeding strekt de eigen bijdrage in mindering.

Een gezagskwestie of omgangsregeling kost me doorgaans 20 à 30 uur, dus dan kom ik uit op zo'n 40 euro per uur. Soms kost een zaak echter ook (veel) meer tijd. Zo heb ik wel eens een keer een gezagskwestie gedaan die mij 85 uur kostte. Ik wil dan niet eens weten wat het uurtarief is. Echtscheidingszaken duren vaker 30 à 40 uur. In de regel krijg je daarvoor tien punten, maar dan nog is het uurtarief per saldo niet geweldig. Vooral echtscheidingen op tegenspraak zijn bewerkelijk, met verzoekschriften, verweren, mondelinge behandelingen, reistijden, onderzoek van de

Raad voor de Kinderbescherming, een tweede zitting – noem maar op. In theorie kun je extra punten aanvragen bij een bewerkelijke zaak, maar mijn ervaring is dat die zelden worden toegekend. In een zaak vond ik het bijvoorbeeld juridisch relevant – het criterium dat ook de raad hanteert – om gesprekken tussen mijn cliënt met Bureau Jeugdzorg bij te wonen. Mijn grieven in een appelprocedure waren daar deels op gebaseerd. De raad wees het verzoek om extra uren/punten af, en later ook mijn bezwaarschrift tegen dat besluit. Mijns inziens ten onrechte. En als ik nu dagelijks extra punten zou aanvragen dan zou de raad wellicht kunnen denken: daar heb je hem weer. Maar ik doe dat bijna nooit. Enige flexibiliteit bij de raad zou je dan wellicht mogen verwachten. Ik overweeg nu dan ook maar te stoppen met het aanvragen van extra uren, het lijkt immers toch zinloos. Nog meer bezuinigingen op de

gefinancierde rechtsbijstand zijn wat mij betreft niet meer acceptabel. Het verlenen van goede juridische dienstverlening en zorg aan cliënten die daarvoor in aanmerking komen, komen daardoor nog verder onder druk te staan. Het komt nu al voor dat ik een cliënt soms afwijs. De zaak is dan naar verwachting zo bewerkelijk door complexiteit en omvang dat je dit onmogelijk kunt doen in de tijd die ervoor staat.

Een hoger bedrag per punt, meer punten per zaak toekennen en iets soepeler zijn bij het toekennen van extra punten zou het al een stuk aantrekkelijker maken. Dat komt de dienstverlening aan cliënten die voor gefinancierde rechtsbijstand in aanmerking komen ten goede. En dat moet vooropstaan, want ook hun zaak wil ik de tijd en aandacht geven die nodig zijn. Of je procedeert op basis van een toevoeging of op basis van uurtarief zou namelijk niet mogen uitmaken.' ■

Broedende kip

De Commissie evaluatie puntentoeakening gesubsidieerde rechtsbijstand kreeg eind vorig jaar de opdracht van justitieminister Van der Steur om de vergoedingen voor advocaten tegen het licht te houden. In de maanden daarvoor was tijdens het politieke en maatschappelijke debat over de rechtsbijstand gebleken dat veel partijen de vergoedingen niet meer van deze tijd vinden. Dat klopt ook wel, want de huidige vergoedingen zijn gebaseerd op de bevindingen van de commissie-Maan uit 1997.

De onafhankelijke commissie die nu aan het werk is, staat onder leiding van de Amsterdamse rechter Herman van der Meer. Op grond van gesprekken met betrokkenen en wetenschappelijk onderzoek gaat hij in kaart brengen hoeveel tijd kantoren kwijt zijn aan bepaalde toevoegingszaken.

De commissie heeft ook individuele advocaten opgeroepen ideeën en suggesties per mail in te sturen. Veel advocaten deden dat, waarna het stil werd. De commissie-Van der Meer zou in de tweede helft van april – na sluiting van dit nummer – een tussenstand geven. Het eindrapport volgt over enkele maanden. Kijk voor de actuele stand van zaken op Advocatenblad.nl.

DOORBRAAK ONLINE BEOORDELEN ADVOCATEN

Een “advocaatervaring” delen met anderen was tot voor kort ongebruikelijk binnen de advocatuur. Daar moet vanaf nu, door een eenvoudige widget, verandering in komen. Advocaten verdienen met de beoordelingen ‘sterren’ in Google, hetgeen kan leiden tot een betere online vindbaarheid.

OPZET VAN DE TOOL

Cliënten beoordelen, op uitnodiging, de dienstverlening van hun advocaat. De widget en bijbehorende software zijn speciaal hiervoor ontworpen. Advocaten kunnen de tool voor interne evaluatie en verbeteringen gebruiken. Publicatie van de beoordelingen is dus niet verplicht, maar op termijn wel aan te raden. Immers, publicatie verschaft cliënten het gewenste inzicht, verhoogt de transparantie in de markt en de online vindbaarheid van een kantoor verbetert sterk. Google kan bij het gebruik van reviews sterren weergeven in de zoekresultaten. Onderzoek toont aan dat mensen daar eerder op klikken. Bovendien is de kans groot dat de website van het advocatenkantoor hierdoor hoger in Google verschijnt.

KEURMERK IN DE ADVOCATUUR

Albert Munneke, een van de oprichters, denkt met Advocaatscore een keurmerk in de markt te zetten dat voor zowel cliënten als advocaten van toegevoegde waarde is. De roep van – particuliere én zakelijke – cliëntèle om meer transparantie en beter inzicht in de

“Advocatenkantoren die vroeg starten met het verzamelen van beoordelingen hebben straks een enorme voorsprong op de concurrent”

dienstverlening van een advocaat, klinkt steeds luider. De advocatuur is één van de laatste branches die, tot voor kort, geen eigen tool had.

ANGST VOOR BEOORDELINGEN

‘Ja, die is er,’ erkent Munneke. ‘Wij hebben tientallen advocaten gesproken in de aanloop naar de lancering van Advocaatscore. De vrees dat een online beoordeling niet representatief is, leeft sterk onder sommige advocaten.

Met name een declaratie die de cliënt niet-welgevallig is, is een punt van zorg. Het moet niet zo zijn dat een cliënt zijn bezwaren tegen de hoogte van de declaratie kan uiten middels een slechte beoordeling. De tool heeft daar verschillende oplossingen voor.

De tool kan volledig intern worden gebruikt. Staat deze toch extern, dan

is er de mogelijkheid om een review achter te laten, op uitnodiging van de advocaat. Daarnaast worden reviews in beginsel gegeven op uitnodiging van de advocaat. “Even oneerbiedig gezegd, een compleet doorgedraaide cliënt kun je wellicht beter niet om feedback vragen”, aldus Munneke. Stel er is toch een keer een negatieve beoordeling, dan krijgen advocaten twee weken de tijd om te reageren op een negatieve score. Onderzoek toont aan dat af en toe een negatieve review de geloofwaardigheid verhoogt. Mensen zijn dan geneigd te denken: de meerderheid is positief, de beoordelaar zal wel een ajiinzeiker zijn.

“Google kan bij het gebruik van reviews sterren weergeven in de zoekresultaten. Onderzoek toont aan dat mensen daar eerder op klikken”

Meer weten?

Advocaatscore.nl of 088-8338838

Kantoorruimte beschikbaar *per direct* op Nieuwegracht 24a Utrecht

Wat bieden wij: een kamer van rond de 28 vierkante meter, 3 enthousiaste collega's met een eigen praktijk op het gebied van onder andere familierecht, mediation, BOPZ, strafrecht en algemene praktijk.

Gevraagd: een zelfstandige collega met eigen praktijk die wel behoefte heeft aan aanspraak en overleg maar voor het overige zijn eigen gang wil gaan.

Voor informatie neem contact op met:

Marcha Lugard: marcha@lugard.nl | tel: 030 234 20 20

Advertising Expert index

Het expertise-overzicht profileert juridische experts.

AEX-online op www.advocatenblad.nl selecteert op expertise/locatie/naam.

Neem contact op met Capital Media Services
024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

KERCKHOFFS ADVOCATEN
Maastricht / Heerlen

ZOEKT

(gevorderd stagiaire) of Advocaat-medewerker ondernemingsrecht of vastgoedrecht

Wij:

Kerckhoffs Advocaten is met een team van 16 enthousiaste collega's waarvan 8 advocaten gespecialiseerd in juridische dienstverlening voor ondernemingen en particulieren. Kerckhoffs richt zich op de rechtsgebieden: Ondernemingsrecht, Handelsrecht, Vastgoedrecht, Bestuursrecht, Arbeidsrecht, Personen & Familierecht en Fiscaal recht. We zetten onze gezamenlijke deskundigheid resultaatgericht in voor het snel en efficiënt tot stand brengen van oplossingen. Daarnaast zijn respect en menselijke maat essentiële kernwaarden. We behartigen in de rechtszaal de belangen van onze cliënten scherp en vakkundig.

Jij:

Je hebt 3 jaar relevante werkervaring in de advocatuur. Dit als gevorderd stagiaire danwel advocaat-medewerker. Daarnaast ben je analytisch, initiatief nemend, resultaatgericht, scherp, een doorzetter, een netwerker en ambitieus. Tenslotte ben je een plezierige collega met een flinke dosis humor.

Interesse?

Indien je geïnteresseerd bent dan kun je voor een vertrouwelijk en oriënterend kennismakingsgesprek contact opnemen. Je kunt me bereiken op 06-54782087 of r.theunissen@kerckhoffsadvocaten.nl. Je kunt ook direct je sollicitatie (met cv) e-mailen.

Tot binnenkort!

Drs. Richard Theunissen, HR Manager a.i., Kerckhoffs Advocaten B.V.

Vanwege onze bewuste specialisatie in gezondheidsrecht, onze topdocenten uit de rechtspraak en wetenschap en de uitstekende cursuslocaties is de Academie voor Gezondheidsrecht dé aanbieder van bij- en nascholing op het gebied van gezondheidsrecht.

ACADEMIE VOOR GEZONDHEIDSRECHT

AANKOMENDE STUDIEDAGEN

16/05 Privacy en gegevensuitwisseling in de gezondheidszorg
5 PO NOVA - basis

13/06 Bestuur en toezicht in de gezondheidszorg
5 PO NOVA - basis

Voor meer informatie en inschrijven:

www.avgr.nl

TER ZITTING

NAREIS

DOOR / LARS KUIPERS

Asielzoekers uit Syrië krijgen een voorkeursbehandeling bij het laten overkomen van hun gezin. Maar niet als ze te laat zijn; het houdt een keer op, vindt de staat.

Het was een puinhoop toen meneer Y. in februari 2015 aankwam in Nederland. Onvoorbereid op de massale toestroom van vluchtelingen uit Syrië werden asielzoekers ondergebracht in alles wat een dak had. Ergens in die hectiek kreeg Y. zijn verblijfsvergunning uitgereikt, in een map met aanvullende informatie voor nieuwkomers. Wat zat er niet allemaal in? Informatie hoe we in Nederland omgaan met vrouwen en homo's en een flyer met de waarschuwing om geen paddenstoelen te gaan plukken. Y. moet er nog om grinniken, 'geen champignon eten buiten azc, gevaarlijk'.

Maar belangrijker, er zat tussen die informatie ook een folder met de voorwaarden voor gezinshereniging. En die, zegt meneer Y., vergat hij te lezen. Toen hij eind 2015 zijn echtgenote wilde laten nareizen, was het te laat; de termijn van drie maanden was ruim verstreken. Nu staat hij voor de vreemdelingenrechter in Utrecht om de afwijzing van het ministerie aan te vechten.

'Mijn cliënt heeft de folder wel ontvangen,' zegt de advocaat. 'Je ziet asielzoekers altijd lopen met zo'n oranje map met allerlei frutsels. Die gaat dan vaak op de stapel. Mijn cliënt heeft naast die map ook allerlei mondelinge informatie ontvangen, maar niet over de termijn voor de nareis.' De termijnoverschrijding, vindt ze, zou verschoonbaar moeten zijn.

De vertegenwoordiger van de Immigratie- en Naturalisatiedienst denkt daar heel anders over. 'De advocaat spreekt van frutsels, maar zo gek is het toch niet dat je, als je de asielvergunning wordt overhandigd, even kijkt wat er in die map zit? Dat hij dat niet heeft gedaan, komt voor rekening en risico van meneer. Hij heeft ook een eigen verantwoordelijkheid. Bovendien: in zo'n centrum heeft iedereen het over het laten nareizen van familieleden, dus ik kan me niet voorstellen dat er bij meneer geen belletje is gaan rinkelen.'

Y. slaakt een hoorbare zucht. Zijn kansen zijn klein, hij weet het, zijn advocaat heeft het hem keer op keer verteld. Maar door te procederen, kan meneer Y. zijn vrouw, ver weg in Syrië, laten weten dat hij zijn best voor haar heeft gedaan.

De uitspraak van de rechtbank, zes weken later, geeft de IND honderd procent gelijk. Het was de eigen verantwoordelijkheid van meneer Y. om erachter te komen wat de regels waren. Als hij zijn vrouw wil laten overkomen, zal hij het op een andere manier moeten proberen. Zonder voorkeursbehandeling

 Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

DIGITALE OPSPORING

In deze cursus wordt aan de hand van het opsporingsproces in cybercrimezaken besproken op welke wijze bewijs kan worden verzameld in een digitale context. Ook de meer technische uitdagingen in opsporingsonderzoeken worden besproken, zoals het gebruik van anonimiseringsstechnieken door verdachten en het probleem van versleuteling in opsporingsonderzoeken. Daarnaast is er aandacht voor de grensoverschrijdende bewijsvergaring via internet en aanliggende jurisdictieproblematiek.

Datum: 11 mei 2017 vanaf 17.00 tot 20.30 uur.

Plaats: Dr. Kuiperstraat 5, Den Haag.

Ga naar bijzonderstrafrechtacademie.nl/digitale-opsporing voor meer informatie en aanmelding.

ACTUALITEITENCOLLEGE OMGEVINGSRECHT

In dit actualiteitencollege, georganiseerd door het Instituut voor Bouwrecht, wordt een aantal relevante ontwikkelingen in wetgeving en jurisprudentie op het gebied van Bouwrecht behandeld. Het accent ligt op een bespreking van recente uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Wabo-perikelen, relativiteit, planshade en handhaving komen aan de orde.

Datum: 11 mei vanaf 11.00 tot en met 17.00 uur.

Plaats: Jaarbeurs MeetUp, Beatrixgebouw, Jaarbeursplein 6, Utrecht.

Ga naar ibr.nl/activiteiten/agenda voor meer informatie en aanmelding.

MISDAADCONGRES 2017

De strafrechtelijke verantwoordelijkheid van en voor mensen met een geestelijke stoornis is het thema van het derde Misdaadcongres in Utrecht. Hoe ver reikt de verantwoordelijkheid van mensen voor de door hen gepleegde misdaden? En wat is de verantwoordelijkheid van de samenleving? Deze en andere vragen staan centraal.

Datum: 1 juni 2017, vanaf 9.00 tot en met 17.00 uur.

Plaats: Universiteit Utrecht (Paushuize), Kromme Nieuwegracht 49, Utrecht.

Ga naar uu.nl/agenda voor meer informatie en aanmelding.

TOGA
atelier
S c h o u t

Kwaliteit met oog voor detail
BIO-toga van lichtgewicht Cool Wool

Industrieweg 51
3044 AS Rotterdam
Tel.: 010 245 07 66
di t/m vr 9:00 - 17:30
zaterdag op afspraak

www.toga-atelierschout.nl
info@toga-atelierschout.nl

**CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF
PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?**

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website www.altkamboer.com voor een track record over de afgelopen 17 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mr H.J.W. Alt
PB 82228, 2508 EE Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | F: 070 358 51 97
E: alt@altkamboer.com

**Unieke kans bij Topadvocaat
Conchita van Rooij!**

Vacature advocaat
personen- en familierecht in Amsterdam Zuid
Enthousiast geworden?
www.advocaatconchita.nl

 Call Care

Telefoonservice voor de advocatuur

 Telefoonservice   Agendabeheer   Opvang Overflow

Wij werken voor +200 advocatenkantoren,
kennen de juridische terminologie en werken discreet

Call Care Nederland | 010 - 280 3333 | info@callcare.nl | www.callcare.nl

 Roelvink
ADVOCATEN

Wij zoeken een bevoegen advocaat-medewerker met ervaring. Een extravert type dat wat toe wil voegen aan ons kantoor en de ambitie heeft partner te worden.

De kandidaat
Onze ideale kandidaat heeft minstens 4 jaar ervaring in arbeids- en onderwijsrecht, levert hoge kwaliteit en neemt als vanzelf initiatief. Hij combineert een natuurlijke neiging tot samenwerken & overleg met stevigheid en zelfstandigheid. Hij snapt dat het proces dat hij samen met de cliënt doormaakt minstens zo belangrijk is als de noodzakelijke juridische expertise. Onze kandidaat is een fijne collega die elke kans om zich verder te ontwikkelen aangrijpt.

De procedure
Stuur je motivatie en cv waaruit blijkt dat jij onze kandidaat bent **vóór 10 mei** naar e.roelvink@roelvinkadvocaten.nl.
Heb je vragen over ons kantoor of de vacature, bel dan met Erik Roelvink 06 416 889 88.

www.roelvinkadvocaten.nl

GEZIEN

ONBERISPELIJK BRITS

Een indringende, intelligent opgebouwde roman over de zoon van Britse kolonialen die voor de buitenwereld als topadvocaat in Hongkong een onberispelijk leven heeft geleid. Gaandeweg blijkt dit bestaan helemaal niet zo smetteloos te zijn geweest.

Een onberispelijke man van Jane Gardam (Cossee, 2017) gaat over Edward Feathers. Een Raj-weeskind dat als zoon van Britse kolonialen op vijfjarige leeftijd naar Groot-Brittannië wordt gestuurd om daar een degelijke Britse opvoeding en opleiding te krijgen. Na een mislukt avontuur als advocaat in Londen krijgt hij via een vriend een baan aangeboden in Hongkong. Het is het begin van een glansrijke carrière als topadvocaat in het Verre Oosten. Feathers, ook wel Old Filth (Failed in Londen, Try Hongkong) genoemd, wordt bij het bereiken van zijn pensioenleeftijd door collega-juristen gezien als vriendelijke, zachttaardige *gentleman* die een braaf leven heeft geleid. Klopt dat beeld wel? Na zijn pensioen verhuizen hij en zijn vrouw Betty naar Dorset. Wanneer Betty overlijdt, komen met het koesteren van de her-

inneringen de twijfels en blijkt dat er meer zit achter het keurige voorkomen van de respectabele oud-jurist. Zijn nieuwe buurman in Dorset, oud-collega en tegenpool Terence Veneering uit Hongkong, en andere personen uit het verleden laten de lezer zien dat het leven van Feathers minder onberispelijk is dan gedacht. Een prachtig opgebouwde roman die de lezer dwars door de tijd voert, van oost naar west. Een indringend boek ook over de juridische wereld, je thuis voelen, opvoeding en ouderschap. Misschien jammer dat het boek pas veertien jaar na verschijning is vertaald in het Nederlands. Bijkomend voordeel: het is pas het eerste deel van een trilogie. En de vervolgdelen, *Een trouwe vrouw* en *Laatste vrienden*, verschijnen al op korte termijn.

Francisca Mebius

RECHTSVORDERING NA KEI

Commentaar & Context KEI (Boom juridisch, 2017) voorziet het gewijzigde Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van commentaar vanuit de parlementaire geschiedenis van de KEI-wetgeving.

Rechtsvordering kent na de invoering van KEI vele gewijzigde artikelen en nieuwe bepalingen die voor advocaten wennen zijn. Voor advocaten die het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vaak gebruiken, is dit naslagwerk onmisbaar. Alle artikelen worden in dit boek voorzien van commentaar vanuit de parlementaire historie. Per artikel wordt een duidelijke uitleg gegeven en worden de verschillen met het oude procesrecht geduid. Ook leggen de acht auteurs dwarsverbanden binnen de nieuwe KEI-wetgeving en gaan ze in op het Landelijk procesreglement en het Besluit digitalisering.

Francisca Mebius

NIEUWE PIKETPAALTJES

Een pleidooi aan de publieke sector om het nieuwe ambtenarenrecht te omarmen. Zo kan *Het nieuwe ambtenarenrecht* van juridisch adviseur en docent Ambtenarenrecht Ed van Meer worden omschreven. De toekomstvisie van de auteur op de arbeidsrechtelijke veranderingen bij de overheid loopt als een rode draad door het boek.

Aanleiding voor het 206 pagina tellende werk is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren die in 2020 van kracht wordt. Een ingrijpende herziening, die 800.000 ambtenaren raakt.

Van Meer ziet de wet als basis voor normalisering van een publieke sector die te veel is gejuridiseerd: 'Zodat niet langer juridiserende advocaten en rechters, met het slaan van juridische

piketpaaltjes op maatschappelijk onbegrepen plaatsen, de publieke sector hun bekrompen dominantie opleggen.'

Sylvia Kuijsten

TOEZIEN OP DE TOEZICHTHOUDERS

De komende maanden trekt het college van toezicht van de NOvA weer het land in voor het jaarlijkse bezoek aan de lokale dekens. Waar gaan ze het over hebben? In gesprek met het college.

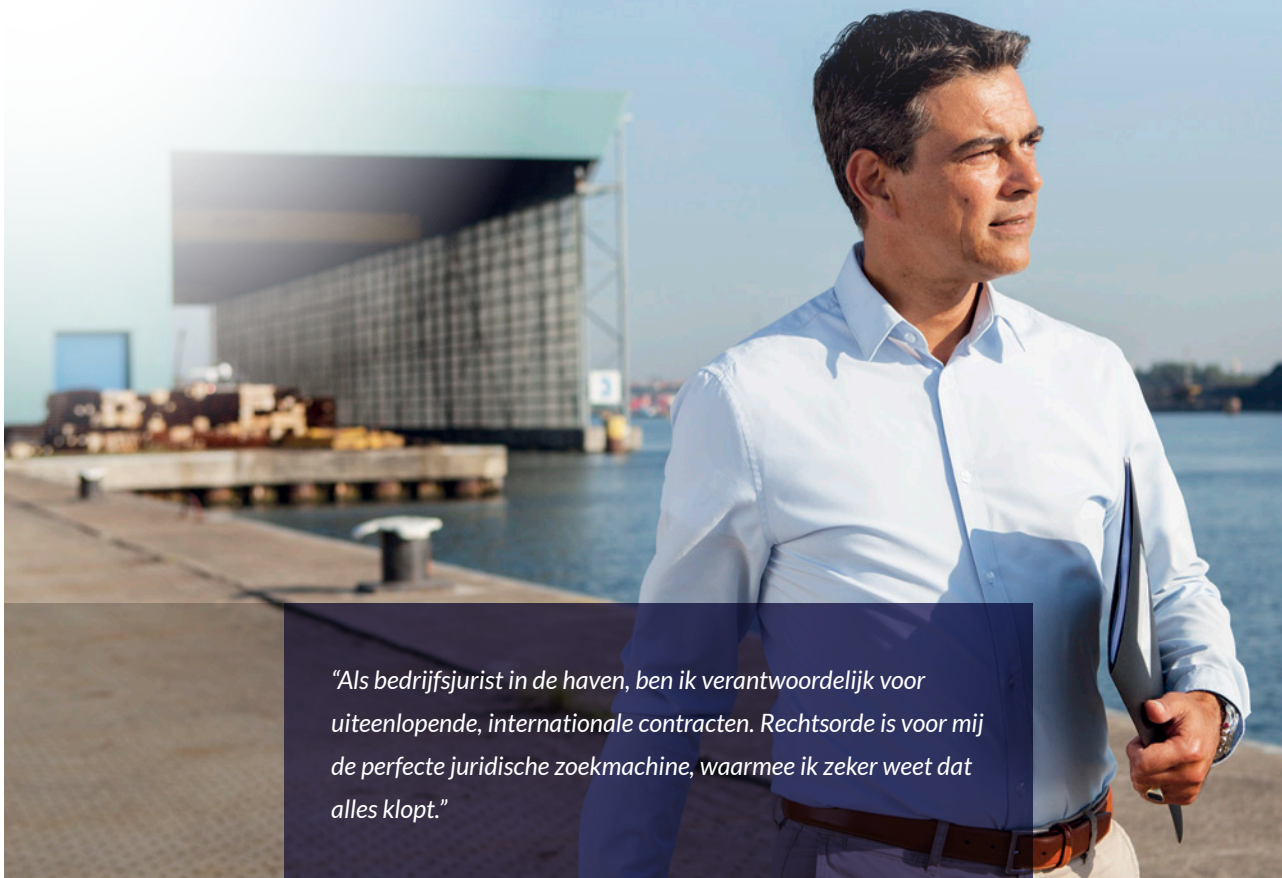
DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

Het wordt het derde rondje langs de velden. Het CvT, ingesteld door de wetgever, bestaat pas een paar jaar. Toch zijn de leden best tevreden met de resultaten die tot dusver zijn geboekt. Het toezicht op advocaten – en daarmee de kwaliteitsgarantie voor de rechtzoekende – verloopt steeds professioneler, constateert Jan de Wit (71). ‘We zijn goed op weg. We zijn als college niet de directe toezichthouders, daar zijn de dekens voor verantwoordelijk. Wij houden systeemtoezicht, staan op afstand en beoordelen of het goed gaat. We zien duidelijk progressie.’ De Wit is één van de twee onafhankelijke kroonleden van het CvT. Hij zit erbij sinds 2015, vanaf het eerste uur. Het andere kroonlid is oud-politica

Andrée van Es (64). Zij volgde begin dit jaar Rein Jan Hoekstra op. Anders dan De Wit is Van Es geen advocaat geweest, zij kijkt uitsluitend met de blik van een buitenstaander. ‘Ik stap in, in het midden van het proces. Wat ik waarneem, is dat er in alle geleidingen betekenisvolle stappen worden gezet. Je moet er rekening mee houden dat we iets nieuws aan het uitvinden zijn. Dat betekent dat we voortdurend nadenken over de vraag wat nou wiens rol is en hoe je de dingen zo effectief mogelijk doet. Waar bemoeit het college zich mee, wat laten we over aan de dekens? We willen niet op elkaars stoel zitten. Wat ik knap vind, is dat je bij de dekens ook een proces ziet van verandering in verantwoordelijkheid. Die toezichthoudende rol moeten ►

RECHTS
ORDE

RO

“Als bedrijfsjurist in de haven, ben ik verantwoordelijk voor uiteenlopende, internationale contracten. Rechtsorde is voor mij de perfecte juridische zoekmachine, waarmee ik zeker weet dat alles klopt.”

Rechtsorde: dé zoekmachine voor juridische informatie

De beste zoekervaring

Rechtsorde is ontwikkeld voor en door juristen en werkt daardoor zeer gebruiksvriendelijk en intuïtief.

Alle bronnen in één

Rechtsorde integreert informatie uit openbare websites, uw abonnementen bij uitgeverijen zoals Kluwer, Sdu en Boom én uw eigen juridische know-how.

Inzicht in gebruik

Rechtsorde maakt het gebruik van juridische informatie binnen uw organisatie inzichtelijk. Inzicht waarop u beslissingen kunt baseren.

Probeer Rechtsorde nu één maand GRATIS!

Ga naar www.rechtsorde.nl en sluit gratis een proefabonnement af!

mensen zich eigen maken. Dat kost tijd. De kunst is om de druk erop te houden.'

DISCUSSIE

Met de komst van de nieuwe Advocatenwet deed ook het college van toezicht zijn intrede. Daar ging wel de nodige discussie aan vooraf. Het ministerie van Veiligheid en Justitie en een deel van de politiek streefden aanvankelijk naar een door de overheid benoemd college dat eindverantwoordelijk zou zijn voor het gehele toezicht op de advocatuur. Bovendien moesten alle leden van buiten de beroepsgroep komen. Dat liep anders. Niet het college, maar de dekenen werden primair verantwoordelijk voor het individuele toezicht. Bovendien werd de algemeen deken uit hoofde van zijn functie voorzitter van het college. De gekozen constructie werkt tot dusver prima in de praktijk, menen de leden van het CvT. De dubbelrol van voorzitter en algemeen deken Bart van Tongeren stuit niet op bezwaren. Jan de Wit: 'Wij hebben alleen te maken met de voorzitter in zijn rol als voorzitter en hebben nog nooit gezien dat het problemen oplevert. Omdat we als onafhankelijke kroonleden in de meerderheid zijn, bestaat er weinig risico. De kroonleden zijn niet verbonden met de advocatuur en kunnen op afstand beoordelen. We worden niet gehinderd door belangen in de advocatuur en zorgen daarmee voor de objectiviteit in het toezicht.'

BRUG

Van Tongeren (53) zelf ziet eerder voordelen dan nadelen in zijn dubbele pet. 'Als voorzitter van het college en als algemeen deken kan ik een brugfunctie uitoefenen tussen enerzijds dat onafhankelijk toezicht en anderzijds de lokale dekenen.' Van Tongeren woont elke

maand het landelijke dekenberaad bij, als algemeen deken. 'Ik ben daar aanwezig als toehoorder. Ik neem niet deel aan beraadslagingen. Zolang iedereen weet in welke hoedanigheid ik aanwezig ben, levert dat geen enkel probleem op. Ook niet binnen het college. Die rol kan goed gescheiden worden.'

Voor André van Es wordt de rondgang langs de lokale orden de eerste kennismaking met de praktijk. Een praktijk die de afgelopen jaren behoorlijk is veranderd. De dekenen hebben hun taken en verantwoordelijkheden aanzienlijk zien

uitdijen. Wat het college betreft, is het dekenaat een fulltimebaan. 'Ik ben heel benieuwd

wat ik daarover ga horen. Vooral de discussie over het tijdsbeslag begrijp ik heel goed. Hoelang blijf je deken? Twee jaar is erg kort. Moet je je praktijk al dan niet voorlopig vaarwel zeggen? Hoe langer je deken bent, hoe nijpender het probleem. Het dilemma is evident. Toch vind ik dat het toezicht een professionele taak op zich is. Je kunt niet zeggen: dat doe ik er even bij, of: dat doe ik een paar dagen per week.'

Volgens Van Tongeren is drie jaar het minimum voor het dekenaat, maar heeft vier jaar de voorkeur. 'Wij realiseren ons heel goed wat we van de dekenen vragen, maar de dekenen realiseren zich ook heel goed wat hun taak is. Natuurlijk zijn er af en toe *hick-ups*, maar we hebben hetzelfde doel: de kwaliteit van de advocatuur waarborgen en zorgen dat de rechtzoekende een goede advocaat heeft.'

KRITISCH

In het jongste jaarverslag is het college van toezicht kritisch over de verschillen die er bestaan tussen de

lokale orden. Werkwijze en aanpak lopen soms uiteen. Ook zijn nog niet alle bureaus voldoende bezet om het benodigde werk te kunnen verzetten. Jan de Wit: 'De dekenen overleggen samen hoe ze te werk gaan. Het beleid komt tot stand in het dekenberaad. Desalniettemin zie je wel dat de ene deken het niet belangrijk vindt om bij een kantoorbezoek vooraf een financiële analyse te laten maken en de andere wel. Daar zijn heel grote verschillen.'

In principe moet elke advocaat op eenzelfde vorm van toezicht kunnen rekenen, ongeacht de regio waarin

'Die toezichthoudende rol moeten mensen zich eigen maken. Dat kost tijd'

hij werkt. Zover is het nog niet, zegt De Wit. 'We hebben ook verschillen gezien, zeker in het eerste jaar, in de interpretatie van dekenbezwaar, dekenstandpunt en dekenklacht. Dat zijn cruciale dingen, waarover verschillende opvattingen bestonden. Daarvan hebben wij gezegd: jullie moeten echt werk maken van harmonisering.'

Harmonisering van het toezicht, dat is misschien wel de belangrijkste taak van het college, onderstreept voorzitter Van Tongeren. 'Dat is eigenlijk waar we elke dag mee bezig zijn. We constateren gelukkig ook dat de elf dekenen die zijn belast met het toezicht steeds meer naar elkaar toe groeien in uniformiteit en de wijze waarop ze toezicht uitoefenen. Door de inzet van het CvT is die harmoniseringslag behoorlijk gemaakt. We zijn er nog niet, maar al wel voor een groot deel.'

ZELFSTANDIG

De Wit haast zich om te benadrukken dat de dekenen heel duidelijk een zelfstandige positie hebben. ►

‘Feitelijk bemoeien we ons niet met het primaire toezicht. Wij kijken met name naar wat de dekens onderling hebben afgesproken. Of hebben ze

‘We worden niet gehinderd door belangen in de advocatuur’

niets afgesproken? In het laatste geval ondernemen we stappen. Onze taak is om te controleren of de gemaakte afspraken daadwerkelijk tot uitvoering komen. Zodat vanuit het beginsel van rechtsgelijkheid de mensen in Groningen en Limburg qua toezicht met eenzelfde houding van hun deken te maken krijgen.’ De toezichthoudende rol van de dekens vertaalt zich volgens het college in meer tuchtmaatregelen. Jan de Wit ziet dat tuchtrechters zwaardere maatregelen opleggen. ‘De dekens zijn er zelf van overtuigd dat ze veel vaker een dekenbezwaar moeten toepassen dan voorheen. Het effect daarvan zie je in het aantal straffen en maatregelen. Kijk maar naar het aantal schrappingen in 2016 en zelfs 2017.’

Het college ziet graag dat de dekens meer werk maken van het zogenoemde risicogestuurd toezicht. Vooral de financiële kwetsbaarheid van advocatenkantoren is een punt van zorg en moet tijdens de kantoorbe-

zoeken structureel aan bod komen. In Zeeland-West-Brabant zijn vorig jaar bij wijze van proef de financiële kengetallen van alle kantoren opgevraagd. De resultaten van die proef laten zien dat het wijs is om deze aanpak over het hele land uit te rollen, stelt het college.

Jan de Wit: ‘Wil je zo’n kantoorbezoek goed doen, dan is het heel verstandig

dat je van tevoren laat kijken naar de financiële positie van zo’n kantoor. Dan kun je gericht vragen stellen. Of niet, als dat niet nodig is. Maar dan weet je in elk geval hoe een kantoor ervoor staat. Dat is beter dan iemand op zijn blauwe ogen geloven. Daarover zijn we het ook eens. De dekens onderschrijven nut en noodzaak daarvan.’

BELASTINGDIENST

Ten behoeve van het financieel toezicht kunnen dekens gebruikmaken van de unit FTA en het Kenniscentrum Wwft (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme), beide ondergebracht bij de NOvA in Den Haag. Dat mogen ze best vaker doen dan nu gebeurt, stelt het college.

Ook de Belastingdienst komt binnenkort om de hoek kijken, zegt Jan de Wit. ‘Wij hebben al heel lang het idee dat het dekens zou helpen wanneer ze in een vroegtijdig stadium worden geïnformeerd door

de Belastingdienst over risicovolle situaties op kantoren.’

Bart van Tongeren: ‘Eigenlijk zeggen dekens tegen diverse partijen in de samenleving: geef ons een signaal wanneer een advocaat niet goed functioneert. Dat zijn bijvoorbeeld rechters, het OM of de Raad voor Rechtsbijstand. Ook de Belastingdienst hoort daar volgens ons bij. Als het de fiscus opvalt dat een advocaat zijn aanslagen niet betaalt, zou dat een signaal kunnen zijn dat hij in de problemen zit en in de verleiding kan komen om te malverseren.’

Het college gaat in mei en juni steeds met twee leden – en secretaris Adrienne Hoevers – op bezoek bij de lokale orden. Alleen de drie nieuwe dekens in Overijssel, Midden-Nederland en Limburg mogen het voltallig college verwachten, omwille van de kennismaking. Andrée van Es kan niet wachten om het veld in te gaan. ‘Ik ben weliswaar te gast geweest bij het college van afgevaardigden en het dekenberaad, maar daarmee heb ik nog geen representatief beeld van de advocatuur. Het valt me op dat in de beroepsgroep breed het belang wordt gezien de rechtzoekende de beste advocaat te bieden. Maar het is ook een beroepsgroep die, om de kwaliteit van het werk hoog te houden, behoorlijk eigenwijs en dus individualistisch is. Dat is fantastisch om te zien. Het is een mooie taak om te proberen afspraken te maken die tot verdere verbetering leiden.’ ■

advertenties

VAN HOUTEN PARTNERS

Advocaten te Dordrecht zoeken een
Advocaat-Stagiair(e)
Advocaat-Medewerk(st)er

Een eigen praktijk en/of werkervaring strekken tot aanbeveling.

Sollicitatie te richten aan:
mw.mr. H.C.Ch. Kneuvelds
Postbus 1185 | 3300 BD Dordrecht

Mr. Kneuvelds kan ook uw eventuele vragen beantwoorden:
078 – 639 55 59.

Flexchair® Sets you free

Bewegend zitten maakt de rug sterk.

Pijnvrij, fit en alert op elk moment van de dag.

info@flexchair.com | 010 416 93 93

Airconditioners voor een heerlijk fris en energiek werkklimaat!

Nu ook lease!!

ALF AIRCONDITIONING
LUCHTSLUIZEN
INTERNATIONAL FANCOILUNITS

A.L.F. International BV
Tel. 0168 - 33 54 78
info@alf-international.nl
www.alf-international.nl

1796

DE EERSTE SCHEIDING IN NEDERLAND

Betrouwbare informatie
over scheiden en mediation
vindt u op **verder-online.nl**

NEDERLANDE VERENIGING
Familierecht
Advocaten
Scheidingsmediators

DÉ VERZEKERINGSSPECIALIST VOOR NOTARIAAT EN ADVOCATUUR

Ron Borgdorff is verzekeringspecialist voor notarissen, advocaten en vrijgevestigde juristen. Ron kent de specifieke risico's van deze juridische beroepsgroepen. Met ruim 25 jaar ervaring staat hij borg voor een persoonlijk, gedegen advies op maat en korte lijnen.

U wilt een financieel adviseur met verstand van úw zaken?

Neem contact op voor een afspraak.
Bel 033-20 35 000 of mail naar
ron@ronborgdorff.nl

WWW.RONBORGdorff.NL
van Boetzelaerlaan 24H
3828 NS Hoogland

RON BORGdorff
FINANCIEEL ADVISEUR VOOR
NOTARIAAT & ADVOCATUUR

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA:
BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • GELD- EN FRAUDE
• ARBEIDSONGESCHIKTHEID • RECHTSBIJSTAND • RECONSTRUCTIE

BZSE

Attorneys at Law | Tax Lawyers

BZSE is met 8 advocaten het grootste kantoor van Sint-Maarten. BZSE heeft ook een vestiging op Curaçao, waar thans 2 advocaten werkzaam zijn.

Voor de vestiging op Sint Maarten zoeken wij een:

Advocaat

(met bij voorkeur 3-5 jaar werkervaring)
en/of

gevorderd Advocaat-Stagiair(e)

(met bij voorkeur de afgeronde beroepsopleiding)

www.bzselaw.com

Wij zijn geen standaardkantoor. De advocaten van BZSE zijn eigenzinnig, eigenaardig en eigenwijs, maar ook onze eigen werkwijze, integriteit en professionaliteit hebben ons een sterke reputatie opgeleverd, en ons het grootste kantoor van Sint-Maarten gemaakt.

Wij zijn niet op zoek naar een dertien in een dozijn advocaat. Het is van belang dat onze nieuwe medewerker zelfstandig, leergierig, analytisch sterk, klantgericht en hardwerkend is, maar daarboven vragen wij meer.

Interesse in deze vacature

Heb je interesse in deze vacature, stuur dan een sollicitatiebrief met curriculum vitae, cijferlijsten en eventuele stagebeoordelingen naar: Rik Bergman, e-mail: rbergman@bzselaw.com

«JAR» Verklaard Seminars 3 juli 2017

Eva Knipschild
advocaat arbeidsrecht en mediator bij Kennedy Van der Laan

«JAR» Verklaard Seminars

- In één middag de Jurisprudentie van het afgelopen halfjaar op een rij.
- 3 PO punten

Locatie:

Hilton Hotel Amsterdam, van 16.00 – 20.00 uur.

Sprekers:

Prof. mr. E. (Evert) Verhulp
mw. mr. E. Knipschild
prof. mr. J.M. van Slooten

Meer informatie en aanmelden: www.jarverklaard.nl

Sdu

oprecht
de beste
keuze

LAWYERS FOR LAWYERS

GRIEKSE ACTIVISTE ZELF ONDER VUUR

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De Griekse mensenrechtenadvocate Electra Koutra maakt zich sterk voor de humane opvang van alleenstaande minderjarige vluchtelingen die in haar land zijn gestrand. Door haar gepassioneerde optreden botst ze regelmatig met de autoriteiten. 'Ze zien mij inmiddels als een plaag.'

'Het was een bizarre gewaarwording,' zegt Electra Koutra. 'Ik was in Istanboel voor werk, checkte 's ochtends het nieuws en stuitte als eerste op een bericht waarin stond dat de veiligheidsmaatregelen rond politiebureaus in heel Griekenland werden aangescherpt om politiemensen te beschermen tegen mogelijke repercussies, vanwege iets wat ik had gedaan.'

Het bericht was gebaseerd op een uitgelekt intern document waarin stond dat de politie rekening hield met 'aanslagen in reactie op Koutra's Facebook-posts'. 'Ik heb toen maar een paar schietgebedjes verstuurd, in de hoop dat de politie niks zou overkomen,' grinnikt de Griekse mensenrechtenadvocaat.

Maar beangstigend was het wel. 'Impliciet werd ik beschuldigd van het oproepen tot geweld, terwijl ik me daar juist altijd tegen heb verzet.' Een week eerder was Koutra betrokken geraakt bij de zaak van zeven asielzoekers, van wie vijf minderjarig, die waren opgepakt toen ze met speelgoedwapens op zak onderweg waren naar een cultureel centrum waar ze meededen aan een voorstelling over hun traumatische ervaringen in Syrië. De minderjarigen werden gestript en vastgehouden. Eén jongen werd tot zonsopgang door verschillende agenten verhoord, zónder advocaat. Koutra moest machteloos wachten op de gang.

De volgende dag dienden de minderjarigen een klacht in bij de politie en op 29 september beschreef Koutra de gebeurtenissen op haar Facebook-pagina: 'Het is ONBESTAANBAAR dat kinderen in een democratische rechtsstaat worden gedwongen zich uit te kleden, hun geslachtsdelen aan politiebeambten te tonen en worden gefotografeerd zonder dat er zelfs maar een aanklacht is geformuleerd.'

De post ging *viral*. Er werden vragen gesteld in het Griekse parlement en de minister van Binnenlandse

Zaken haastte zich om een persverklaring uit te geven. Koutra: 'Als dit écht was gebeurd, moest ertegen opgetreden worden, zei hij. Maar in het belangrijkste deel van zijn verklaring zei hij dat de parlementsleden en het publiek vooral niet moesten geloven wat "die advocaat"

had geschreven. Alsof niet de kinderen zelf, maar ik die klacht had ingediend!'

Erger nog: de politiebeambten die de jongen hadden verhoord, wilden dat Koutra en haar assistent een verklaring aflegden als 'verdachten' in de zaak. Toen ze om het dossier vroeg, veranderde haar status in die van 'getuige'. 'Mijn naam en adres stonden ineens in het politiesysteem, alsof ik een bedreiging vormde.' Een paar dagen later zag ze twee onbekende mannen rondsnuffelen in haar tuin. Toen ze de politie

belde, bleken het collega's van hen te zijn, in burger. Koutra is de aanvaringen met autoriteiten wel gewend, al worden ze steeds heftiger. 'Het lijkt wel alsof de autoriteiten die zich juridisch voor hun handelen moeten verantwoorden mij inmiddels beschouwen als een soort plaag. Wat nu speelt, is dat de overheid vragen moet beantwoorden van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in zaken over alleenstaande minderjarige asielzoekers – volgens Europol zijn er zo'n tienduizend jongeren vermist. Die kinderen leven waarschijnlijk op straat, misschien worden ze wel verkocht aan orgaanhandelaren. Geen idee. Er wordt geen onderzoek naar gedaan. Wij hebben gezegd dat dat niet gebeurt omdat de kinderen onder voogdij staan bij de openbaar aanklager, die dus onderzoek zou moeten doen naar de eigen nalatigheid. Dat nemen ze me niet in dank af.'

Electra Koutra is op 19 mei één van de sprekers op het L4L-symposium 'The Voice of Rights' ter gelegenheid van de uitreiking van de L4L Award. www.advocatenvooradvocaten.nl.

© Coggiati / Wikimedia Commons

Het gevecht om verschoningsrecht

In januari kondigde staatssecretaris van Financiën Eric Wiebes aan het 'fiscale verschoningsrecht' te willen aanpassen. De NOvA reageerde fel: iedereen moet in alle vrijheid met een advocaat over zijn rechtspositie kunnen spreken. Aan dat rechtsstatelijke principe mag niet worden getornd. Of toch wel?

DOOR / TATIANA SCHELTEMA
ILLUSTRATIE / NANCY VAN DAM

Op 17 januari stuurde staatssecretaris Wiebes van Financiën een brief aan de Kamer over de aanpak van internationale belastingontduiking: een heet hangijzer sinds de publicatie van de Panama Papers, precies een jaar geleden. Eén van de maatregelen die Wiebes voorstelt, is aanpassing van het 'fiscaal verschoningsrecht' van advocaten en notarissen. Dat verschoningsrecht is nu 'te ongericht', vindt Wiebes: het is onduidelijk welke informatie advocaten en notarissen over cliënten met de fiscus moeten delen, en dat is een probleem. 'Indien de Belastingdienst deze gegevens en inlichtingen over derden niet ontvangt van de nota-

ris of advocaat wordt in bepaalde gevallen niet toegekomen aan een juiste en volledige belastingheffing, wanneer deze inlichtingen niet van de belastingplichtige verkregen worden.'

Advocaten klommen onmiddellijk in de pen. 'De verkiezingen komen eraan en de regering roept dat zij belastingontduiking gaat aanpakken,' schamperden Camilo Schutte en Gerrit-Jan Zwenne, respectievelijk voorzitter en lid van de adviescommissie Rechtsstatelijkheid van de NOvA in dagblad *Trouw*. '[...] Een sterk staaltje van eigen straatje schoonvegen gecombineerd met slecht verhulde minachting voor de rechtsstaat.' Met dat eerste hebben ze een punt:

Nederland trakteert multinationals al jaren op riante *tax rulings* waardoor ze elders nauwelijks belasting hoeven te betalen. De meest gangbare belastingontwijkingsconstructies zijn al jaren bij de top van het ministerie bekend, bleek vorige maand uit een reeks vertrouwelijke memo's over de afspraken die de Belastingdienst met bedrijven maakt, en die de Leidse hoofddocent Belastingrecht Jan Vleggeert via een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur boven tafel had gekregen.

FEL

Ook de orde reageerde fel en schreef op 13 februari een brandbrief aan de commissie Financiën van de ►

Kamer. Hoezo zou de Belastingdienst informatie die ze zelf kennelijk niet via de reguliere weg te pakken krijgt, ‘via de achterdeur’ bij de advocaat mogen ophalen? Wat bedoelde de staatssecretaris eigenlijk met ‘fiscaal verschoningsrecht’? Dat bestaat helemaal niet: iedere advocaat kan zich verschonen, of hij nou civielrechtelijke, straf- of belastingzaken doet, en dat verschoningsrecht dient niet de advocaat, maar de rechtspositie van de cliënt: die moet zich zonder vrees voor openbaarmaking tot een advocaat kunnen wenden. Trouwens, waar bemoeide Wiebes zich eigenlijk mee? Een beleidsvoornemen dat een wezenlijk onderdeel van de praktijkuitoefening van advocaten raakt, hoort helemaal niet thuis bij Financiën, maar bij Justitie. De brief van de NOvA (en een

soortgelijke, iets milder gestelde brief van de KNB) sorteerde

effect: in de tientallen aanvullende vragen die Kamerleden van VVD, SP en D66 een week later naar Wiebes stuurden, klonken de grieven van de orde letterlijk door.

‘De hoofdregel is: geheim is geheim. Dat is ook de lijn van de Hoge Raad, die de uitzonderingen daarop zeer zorgvuldig bewaakt,’ zegt Bert Fibbe, strafrechtadvocaat bij NautaDutilh, gespecialiseerd in belastingprocesvoering en portefeuillehouder strafrecht in de algemene raad van de NOvA. Fibbe noemt de brief van Wiebes ‘vaag’. ‘Voor zover ik het begrijp, zegt hij niet dat er in fiscale zaken geen verschoningsrecht zou zijn, alleen niet tegenover de Belastingdienst. Dan heb je de vraag: wat is een fiscale zaak? Er zijn in Nederland heel weinig aangelegenheden die niet ook een fiscaal aspect hebben. Alimentatie bij echtscheiding, erfnissen, een huis kopen: alles heeft

een fiscaal aspect. Ik lees ook dat de fiscus zegt dat “financiële transacties van advocaten” niet thuishoren onder het verschoningsrecht. Maar als een advocaat iets doet wat niet advocatuurlijk is, is het verschoningsrecht helemaal niet aan de orde! En daar hebben ze [bij Financiën, *red.*] onvoldoende naar gekeken. Het is niet hun domein en ze moeten niet kijken naar het verschoningsrecht, maar naar waar hun bevoegdheden beginnen en eindigen. Dat hebben ze niet goed gedaan.’

IRT-AFFAIRE

De discussie over het verschoningsrecht begon eind jaren negentig in de nasleep van de IRT-affaire, toen de parlementaire enquêtecommissie-Van Traa in haar onderzoek naar buitengerechtelijke opsporingsmethoden (1996) concludeerde dat onder- en bovenwereld banden onderhielden. Van

Traa zag destijds geen reden om het verschoningsrecht en de geheimhoudingsplicht van advocaten en notarissen te doorbreken. Wel werd in 2004 wetgeving ingevoerd die geheimhouders verplichtte om hun cliënt te identificeren en ongebruikelijke financiële transacties te melden bij het Bureau Financieel Toezicht (wetten WID/MOT, de voorlopers van de Wwft). Alleen als de advisering gericht is op bijstand aan de cliënt in rechte of op ‘het bepalen van de rechtspositie van de cliënt’ heeft een advocaat geen meldingsplicht. Maar of dat zo is, bepaalt de advocaat zelf. Dat leidde een jaar later al tot problemen toen toezichthouder BFT inzage eiste in de dossiers van de Bredase belastingadvocaat Hans Hertoghs, die veel zwartsparenders bijstond. Hertoghs weigerde en beriep zich op zijn verschoningsrecht, waarop het BFT hem voor de tuchtrechter

sleepte. Die stelde Hertoghs tot twee keer toe in het gelijk. Nadien gold het BFT-toezicht op advocaten als ‘tandeloos’; en vanaf 2014 wordt toezicht op de naleving van de Wwft uitgeoefend door de plaatselijke deken.

Daar was niet iedereen blij mee. In 2014 zwengelde Vincent Leenders, destijds landelijk coördinerend fraudeofficier bij het Functioneel Parket en tegenwoordig plaatsvervangend hoofdofficier, de discussie weer aan met een opiniestuk in *NRC Handelsblad* getiteld ‘Beperk voor advocaten het verschoningsrecht’. Het verschoningsrecht is een groot goed, stelde de officier, maar zo langzamerhand brachten advocaten alles onder het verschoningsrecht, en daardoor bleef veel fraude onbestraft. Niet elke dienst van een geheimhouder zou onder het verschoningsrecht moeten vallen, en al zeker niet in situaties waarin de advocaat op grond van de Wwft ook al een melding zou moeten doen – wat overigens vrijwel nooit gebeurt. In die gevallen zou het verschoningsrecht moeten worden doorbroken, vond Leenders. Een jaar later gooide hij nog wat olie op het vuur: in een interview met het *FD* zei hij dat advocaten hun beroepsgeheim misbruikten door stelselmatig stagiaires naar besprekingen tussen cliënten en derden te sturen of zich te laten cc'en in alle zakelijke correspondentie van de cliënt waardoor alles geheim werd. ‘In Nederland kan iemand de boekhouding van een bedrijf op een kruiwagentje naar een advocaat rijden. Wij moeten dan jaren procederen om dat te mogen bekijken.’

GEDACHTEKRONKEL

Onzin, volgens de Amsterdamse deken Pieter van Regteren Altena, sinds 1 april voorzitter van het Landelijk Dekenberaad. ‘Het idee dat alles wat je aan een advocaat geeft automatisch onder het verschonings-

recht valt, is een gedachtecronkel. Waarom zou een administratie – die al bij de accountant ligt – als die bij een advocaat ligt ineens wél onder het verschoningsrecht vallen?’ Ook de aantijging van Leenders dat als je een advocaat in de cc zet, alle rechtstreekse correspondentie tussen partijen automatisch onder het verschoningsrecht valt, klopt niet. ‘Dan heb je die informatie niet aan de advocaat toevertrouwd. De advocaat zal als hij erover ondervraagd wordt naar de partijen zelf verwijzen.’

Het ‘jarenlange procederen’ valt reuze mee. Sinds 1 maart 2015 moet de rechtbank binnen dertig, en de Hoge Raad binnen negentig dagen in dit soort zaken beslissen.

In de *Handleiding voor advocaten en deken ter waarborging van de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht bij extern onderzoek* (2013) staat dat een advocaat zich bij een doorzoeking op zijn beroepsgeheim móét beroepen, vertelt Bas Martens, oud-deken van Den Haag en in 2013 nauw betrokken bij de oprichting van het Kenniscentrum Wwft. ‘Zekerheidshalve. Want de advocaat die zijn beroepsgeheim ten onrechte doorbreekt, pleegt een misdrijf. Je bewaart immers iemand anders zijn geheim.’

Als deken zat Martens bij een aantal doorzoekingen. Soms gaat het om hele kelderboxen materiaal, dan zit je dagenlang bij de rechter-commissaris. ‘Er ligt ook weleens een tijdschrift uit de wachtkamer op de stapel. De advocaat moet ten aanzien van elk stuk zeggen of hij zich op zijn verschoningsrecht beroept. De deken controleert of dat terecht is. De rechter-commissaris beslist. Misbruik van het verschoningsrecht is echt een doodzonde. De advocaat kan dan op een dekenklacht rekenen.’

Volgens de deken werken de huidige procedures juist heel goed. ‘Wetgeving voor een probleem dat er niet

is, kan beter achterwege blijven,’ schreef Van Regteren Altena in zijn maartse column in het *Amsterdams Balie Bulletin*.

Maar de zaken en situaties waar de afgelopen jaren over werd gesteggeld, spelen zich allemaal af in het civiele of strafrecht. ‘In belastingzaken heb je die verfijning niet,’ zegt Roel Kerckhoffs, belastingadvocaat bij Hertoghs advocaten in Breda.

‘Althans, niet in de tekst van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR).

De bepaling [art. 53a AWR, *red.*] over verschoningsrecht is vrij vaag, eigenlijk staat er niet meer dan dat een

advocaat mag weigeren om inlichtingen te geven die van belang zijn voor de belastingheffing bij derden. En die bepaling is in het verleden nog nooit echt getest. Dus ik begrijp wel dat Wiebes daar iets aan wil doen.’

Die vaagheid wordt in het buitenland ook slecht begrepen: peer review-onderzoekers van de OESO vonden in 2011 al dat Nederland niet aan de internationale standaard voldeed. Wiebes verwijst er ook naar in zijn brief. ‘Daar zeggen ze: tjonge jonge, het is wel erg weinig.’

FACTUREN

In de praktijk kan die onduidelijkheid er ook toe leiden dat eerder naar het strafrecht wordt gegrepen, zegt Kerckhoffs. ‘Neem de ondernemer met zijn valse administratie die zegt: “Meneer Kerckhoffs, ik kom bij u langs, er zitten wat valse facturen tussen en ik laat alles bij u achter.” Of: “Check even óf er iets tussen zit dat niet kan.” Dan is het inderdaad nog maar de vraag of de Belastingdienst die administratie onder mij vandaan kan krijgen. Maar als een dag later de FIOD langskomt omdat ze er een strafzaak van gemaakt hebben en mij om uitlevering van die

documenten vraagt, maak ik weinig kans om ze onder mijn verschoningsrecht te houden omdat het een *corpus delicti* is.’

Andersom geldt dat informatie die bij advocaten onder de geheimhouding valt, door ‘gewone’ belastingadviseurs moet worden vrijgegeven.

‘Dat ziet de Belastingdienst in onderzoeken naar belastingontwijking – bij trusts, particuliere fondsen, dat soort entiteiten – natuurlijk óók en ik

‘Ik zie geen argument waarom je geheimzinnig moet doen’

kan me voorstellen dat ze zich afvragen: wat is nou het verschil?’

Dat verschil tussen de beroepsgroepen is in elk geval zichtbaar in het aantal meldingen van ongebruikelijke transacties bij de Financial Intelligence Unit (FIU). In de jaren 2013-2015 (latere cijfers zijn niet beschikbaar) meldden zestien advocaten in totaal 34 ongebruikelijke transacties, negen daarvan kregen het stempel ‘verdacht’. Ter vergelijking: in diezelfde periode deden 126 belastingadviseurs 452 meldingen, waarvan een vijfde verdacht bleek te zijn.

Natuurlijk vindt ook Kerckhoffs dat de advisering aan de cliënt volstrekt betrouwbaar moet blijven. ‘Maar ik kan me wel voorstellen dat als het advies eenmaal klaar is en de belastingstructuur die je hebt bedacht wordt geïmplementeerd, de belastinginspecteur langskomt om te vragen naar stukken die zien op die uiteindelijk opgezette structuur. Zoals statuten, bankgegevens en dergelijke – die liggen soms in een andere jurisdictie en zijn voor de fiscus lastig te achterhalen. Wat is er dan op tegen dat je zegt: hier heb je de stukken? ►

Ik zie geen argument waarom je daar geheimzinnig over zou moeten doen. Want als het goed is, is die structuur ook prima te verdedigen.'

ONVERMIJDELIJK

De Amsterdamse belastingadvocaat Ludwijn Jaeger is het in grote lijnen eens met Kerckhoffs. De discussie over wat nou precies 'het bepalen van de rechtspositie' van de cliënt inhoudt komt weliswaar steeds terug, maar is, óók destijds bij de invoering van de WID/MOT, nooit behoorlijk gevoerd. 'Die moet nu echt worden uitgekristalliseerd. Zo niet, dan blijft het vaag.'

In zijn blog 'Belastingfraude rechtvaardigt inperking van het verschoningsrecht van advocaten' van 26 januari schreef hij dat de door Wiebes beoogde aanpassing van het verschoningsrecht, gezien de ophef rond belastingontwijking en -ontduiking, waarschijnlijk onvermijdelijk is. Maar Jaeger vindt dat zo gek nog niet, 'mits advisering (tegelijktijd) de bescherming krijgt die het verdient en de geheimhouding ook wordt uitgebreid tot andere beroepsbeoefenaars', zoals belastingadviseurs, die ook wel eens optreden in rechte. 'De benadering "als je advocaat bent valt altijd alles wat je doet onder verschoning" en als je dus geen advocaat bent, in principe niets, is eigenaardig,' zegt Jaeger. 'Ik zou zeggen: het hangt af van wat je doet of je eronder valt. Dan maakt het dus niet uit of je advocaat bent of een andere dienstverlener. Je moet kijken welke diensten, welke taken of advisering verdienen nou een verschoningsrecht? En op het moment dat je toch die gewenste belastingstructuur, die misschien te scherp is, gaat implementeren, dan overschrijd je de grens. Dat is ook de benadering van de Wwft-meldingsplicht die Wiebes voorstaat: het doet er niet toe wie je bent, het gaat erom wat je doet.'

Aanpassing van het verschoningsrecht zal Jaegers praktijk niet raken. Wie het wél zal treffen: fiscalisten, al dan niet met advocatuurlijke pet, die nu ook al onder de Wwft vallen. 'Het probleem zit, zeker bij belastingontduiking, natuurlijk internationaal. Dat zijn de transactie-advocaten die op bedrijfsstructureringszittingen zitten: een groot gedeelte van de Zuidas. Maar ik heb uit die hoek nog nooit een reactie gehoord! Er zijn heel veel advocaten, ook fiscaal advocaten, die vergelijkbare werkzaamheden doen met belastingadviseurs. Daar ontstaan de problemen. Dus ik vind dat zij een keer met een goeie uitleg moeten komen waarom het verschoningsrecht voor hén cruciaal is, dan wel: in welke gevallen dat echt noodzakelijk is.'

KLEERSCHEUREN

'Wij houden ons zo ver mogelijk van ongewenste belastingstructuren,' zegt Godfried Kinnegim, hoofd van de praktijkgroep belastingrecht bij Allen & Overy in Amsterdam. Kinnegim begeleidt cliënten over fiscale aspecten bij onder meer vastgoedtransacties, fusies en overnames zodat het 'zonder kleerscheuren gebeurt': precies dié bezigheden waar de Belastingdienst meer over zou willen weten. 'In de praktijk is de grens tussen adviseren en implementeren heel lastig te trekken. Want al implementerend adviseer je. *In the end* heb je een stappenplan klaar, en hoe het uitpakt vind je later terug in het Handelsregister. Maar ik vind het een beetje flauw om te zeggen: dat laatste stukje moet niet onder het verschoningsrecht vallen. Dat worden heel ingewikkelde discussies.' Volgens Kinnegim schiet Wiebes

'met een kanon op een mug'.

'De goeden moeten lijden onder de kwaden. Er is een tendens waarbij de bescherming van de cliënt en de positie van de adviseur – zoals de

advocaat – meer op gespannen voet staan dan vroeger. Waarbij de advocaat eerder aansprakelijk gesteld kan

worden, zelfs strafrechtelijk vervolgd, voor onjuiste fiscale advisering. Dat beïnvloedt dus ook de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt. Het wordt heel lastig om te bepalen of de informatie die bij de advocaat of notaris ligt, nog veilig is. Dit wordt te meer relevant als de Belastingdienst ook informatie ten behoeve van de belastingheffing van derden – en dus niet de cliënt! – bij de advocaat zou kunnen krijgen.'

Of, en in welke vorm Wiebes' plan uit de kabinetsformatie rolt, is de vraag. Maar de overige maatregelen uit Wiebes' brief – zoals de Mandatory Disclosures, waarbij (financieel) adviseurs verplicht worden om agressieve belastingstructuren zélf te melden, en het UBO-register – zijn waarschijnlijk veel effectiever bij de strijd tegen belastingontduiking, zegt Arnaud Booij, universitair docent belastingrecht in Leiden en advocaat bij Booij Bikkers Advocaten. 'Inperking van het verschoningsrecht is zeer ingrijpend en waarschijnlijk niet echt noodzakelijk. Maar als je iets zou willen aanpassen zou artikel 53a eigenlijk maar één extra zinnetje behoeven, iets als "tenzij vermoed wordt dat gegevens ten behoeve van derden worden gehouden in verband met een strafbaar feit". En als je een link wil leggen met de Wwft, kun je opnemen dat het verschoningsrecht niet geldt als de Wwft van toepassing is. Maar wie gaat dat controleren? Toch die deken, denk ik.' ■

'De goeden moeten lijden onder de kwaden'

Bent u klaar voor
digitaal procederen
volgens KEI?

ARMARIUM

snel, eenvoudig & veilig

Meer weten? www.armarium.nl, 088 - 550 44 82
Gratis webinar: www.armarium.nl/webinar

LEREN VAN DE MIXED ZONE

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / CHRIS VAN HOUTS

Griph is anders dan andere advocatenkantoren. Het is een coöperatie, met leden en een bestuur. Oprichter Jaap Stikkelbroeck en zijn collega's hebben elkaar gevonden in deze nieuwe samenwerkingsvorm.

Het kantoor van Griph kijkt uit op het IJ, aan de achterkant van het Amsterdamse Centraal Station. Bij het oversteken moet Jaap Stikkelbroeck (38) drie keer wachten voor passerende trams, fietsers en auto's. 'Dit is een bizar kruispunt, toeristen snappen het al helemaal niet.'

Veilig op de pont naar Noord vertelt hij over de coöperatie Griph. 'Je kunt ons vergelijken met een kapperszaak waar iedereen een stoel huurt. Voor die stoel betaal je een bedrag, deels vast, deels afhankelijk van je omzet en het aantal dagen dat je op kantoor zit. Je haakt aan, brengt je eigen klanten mee en profiteert van elkaars netwerk en van de samenwerking. En mocht het om wat voor reden niet meer bevallen, dan kun je

zonder ingewikkeld gedoe je heil ergens anders zoeken.' Sinds het vertrek van de helft van de advocaten ('verschil van inzicht, niks ernstigs') vorig jaar, bestaat Griph uit zeven advocaten en fiscalisten. 'We werken voor ondernemers en ondernemingen op het gebied van ondernemingsrecht, arbeidsrecht en vastgoed. Wij werken op een moderne manier samen, flexibel, met een lage overhead.' De leden betalen maandelijks minimaal 1.200 euro en maximaal 2.500 euro. Dat lijkt misschien veel, maar er staat volgens Stikkelbroeck genoeg tegenover. 'Je krijgt er een volledig kantoor voor en je deelt je klanten, zet je netwerk voor elkaar open. Dus voor dat bedrag heb je collega's met wie je kunt samenwerken in zaken.'

Ook de verzekeringen, het onderling afrekenen, de centrale marketing, website, en een volledige digitale werkplek zijn geregeld. Voor secretariale ondersteuning en kennisbronnen betalen de leden naar gebruik. 'Aan de achterkant zijn we lid van een coöperatie, maar aan de voorkant zijn we gewoon een kantoor. We werken veel samen in dossiers en als zelfstandig ondernemer stuur je maandelijks een factuur naar kantoor, op basis van een geautomatiseerd verrekenmodel.' Stikkelbroeck ziet het samenwerkingsmodel van Griph als een moderne variant van een kostenmaatschap. 'Het heeft de voordelen van een kostenmaatschap, maar dan met een centrale buitenboordmotor die het algemeen belang behartigt. Een kostenmaatschap bestaat vaak uit losse eilandjes, wij trekken echt samen op.' De klanten van Griph merken dat volgens hem, omdat ze te maken hebben met ondernemende fiscalisten en advocaten. 'Bij ons zit niemand als werknemer achter zijn bureau te wachten tot er een dossier op verschijnt.' Stikkelbroeck begon zijn carrière

Wie is Jaap Stikkelbroeck?

2012-heden:	Oprichter en advocaat Griph
2010-2012:	Advocaat Lexence
2007-2010:	Advocaat Korvinus Abeln
2004-2007:	Advocaat Starmans & Van Ruyven
	Samenwonend, een kind

‘Waarom zou het beter zijn als je alles tot in detail regelt?’

op traditionele kantoren, als laatste werkte hij twee jaar bij Zuidaskantoor Lexence, tot hij vertrok om zelf het wiel uit te vinden. ‘Ik denk dat er veel gaat veranderen in de advocatuur en het is ontzettend leuk om daarin voorop te lopen, om nieuwe dingen op te zetten. Die verandering gaat over meer dan digitalisering alleen. Misschien is de grens van onze dienstverlening wel aan het vervagen. Ik werk anders met mijn klanten dan voorheen. Veel klanten zijn behoorlijk zelfredzaam, ook op juridisch gebied. Die willen niet altijd dat je een zaak helemaal van ze overneemt. Ze willen korte lijnen, snelle interactie en een adviseur die kan meedenken over wat de beste mogelijkheden zijn voor het bedrijf.’ Stikkelbroeck kan het onderscheidend vermogen van zijn kantoor niet in een paar woorden benoemen. ‘Het ondernemende, de zelfstandigheid, de vrijheid, daar zijn

we echt anders in. Een klant merkt dat. Een procedure is een procedure, daar kun je niet veel anders van maken, maar je kunt het wel op een andere manier insteken. Er wordt vaak over cliënten gesproken alsof het een andere diersoort is, maar het zijn net als wijzelf ondernemers die een boterham willen verdienen en goed werk willen leveren. Onze dienstverlening wordt kwalitatief beter doordat we gewoon aan klanten vragen of het bevalt en wat er beter kan. Ik neem de tijd om echt met klanten te praten, het is een belangrijk onderdeel van mijn werk. Ik ga erheen, eet een broodje of ga een rondje met ze lopen. Er zijn genoeg klanten die zeggen dat ze onze manier van werken gewoon prettig vinden. Binnenkort gaan we van start met een marketingcampagne die precies daarop gericht is, we gaan onze klanten vragen waar zij vinden dat onze toegevoegde waarde ligt.’

Na een wandeling door Amsterdam-Noord stapt Stikkelbroeck de pont weer af, aan de achterkant van het Centraal Station. Hij loopt door een zogeheten *mixed zone*, een wirwar van fietsers, scooters en wandelaars die van en naar de pont gaan. ‘Hier is een regelvrije zone bedacht, zonder voorrangregels of verkeerslichten. Heel druk, maar het gaat vanzelf goed. Wij advocaten kunnen hiervan leren, want blijkbaar gaat het ook goed als je niks vastlegt en niks afspreekt. Waarom zou het beter zijn als je alles tot in detail regelt? Het is volgens mij steeds meer van deze tijd dat ondernemers, maar ook particulieren, niet meer alles vast willen leggen. Er is meer behoefte aan praktische afspraken, flexibiliteit om dingen te veranderen. Natuurlijk zijn we er ook juist om die zekerheden in te bouwen, maar je kunt elke deal, zo prachtig als hij is, kapot praten door meer zekerheid te vragen. Als het niet nodig is, regel ik niet alles dicht.’

THEMA
EUROPA

Een kijkje over de grens, met aandacht voor het onderscheid tussen de Nederlandse advocatuur en die in andere EU-landen. En voor german desks, Brexit, transparantie in de EU en het Handvest voor de Grondrechten in de EU.

Over de grens

De verschillen en overeenkomsten tussen Nederlandse advocaten en hun Europese collega's

De Nederlandse advocaat is direct ten opzichte van zijn Europese collega's, Nederland is een echt schikkingsland en onze wetgeving is overzichtelijk. Met een 'interesting' voorstel bedoelen Engelsen dat ze er bedenkingen bij hebben. Advocaten in Frankrijk staan steviger in hun schoenen door de uitgebreide rol van de orde. Van toezicht op de advocatuur merk je in Spanje weinig en Belgische advocaten werken altijd zelfstandig. Advocaten die over de grens werken, vertellen over hun ervaringen.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

'WANNEER ENGELSEN IETS NEGATIEFS VERTELLEN, ZEGGEN ZE HET TOCH POSITIEF'

Engelsen zeggen alles met een omweg, het tegenovergestelde van de directheid van Nederlanders.' Dat is waar Peter Declercq (45), solicitor bij Morrison & Foerster LLP in Londen, het meest aan moest wennen toen hij in Londen aan de slag ging. 'Wanneer Engelsen iets negatiefs vertellen, zeggen ze het toch positief. Een "interesting" voorstel bijvoorbeeld. Dit betekent dat men enorme bedenkingen bij het voorstel heeft.' Ander groot verschil is volgens Declercq dat in Nederland nagenoeg

alles primair gebaseerd is op wetgeving, terwijl in het Verenigd Koninkrijk de nadruk ligt op *case law*. 'Dit verschil kan worden verklaard door de verschillende rechtstradities waarop de rechtssystemen van Nederland en het Verenigd Koninkrijk zijn gebaseerd. Het *civil law* is de basis voor het Nederlandse rechtssysteem, terwijl *common law* de basis voor het Britse rechtssysteem vormt. Ook het contractenrecht is in het Verenigd Koninkrijk totaal anders. 'In Nederland is de precontractuele fase met de redelijkheid en billijkheid belang-

rijk. Hier is, met slechts zeer beperkte uitzonderingen, een contract een contract. Wat je hebt opgeschreven, is wat je hebt afgesproken.' Declercq studeerde in 1994 af in civiel recht en internationaal recht aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Na vijf jaar in Nederland te hebben gewerkt bij De Brauw Blackstone Westbroek vertrok hij in 2000 naar Londen waar hij zich verder specialiseerde in het internationale financiële en insolventierecht. Sindsdien staat hij zowel ingeschreven op ►

VERENIGD KONINKRIJK

Peter Declercq (45)
Solicitor bij Morrison &
Foerster LLP in Londen

het Nederlandse tableau als op het tableau in Londen. Hij adviseert nagenoeg uitsluitend over Engels recht en relevant Europees/

internationaal recht. Omdat Declercq al relevante ervaring had als EU-advocaat werd hij zonder examens toegelaten tot het tableau in Londen. Tegenwoordig zijn in de meeste gevallen examens wel noodzakelijk om als buitenlandse advocaat toegelaten te worden tot het tableau. Het opleidingssysteem is in het Verenigd Koninkrijk volgens Declercq überhaupt heel anders. 'Hier is een studie rechten niet noodzakelijk

om advocaat te worden. Iedereen die een diploma heeft, op welk gebied dan ook, kan door het volgen van de GDL (post Graduate Diploma in Law) van een jaar gevolgd door de LPC (Legal Practice Course) van nog een jaar een trainee-solicitor's contract verkrijgen. Heb je wel rechten gestudeerd, dan is alleen de LPC noodzakelijk om als trainee-solicitor te beginnen. De GDL en LPC zijn fulltimeopleidingen waarna je voor twee jaar als trainee-solicitor aan de slag gaat bij een advocatenkantoor, een soort advocaat-stage dus. Pas na die twee jaar "do you qualify as a solicitor", hetgeen vergelijkbaar is met advocaat-medewerker in Nederland.'

Een ander belangrijk verschil is volgens Declercq dat men in het Verenigd Koninkrijk twee soorten advocaten kent. Naast de solicitor is er de barrister. Waar de barrister gespecialiseerd is in pleiten en procederen en de contacten met de rechtbank heeft, geldt dat voor de solicitor veelal niet. 'Wanneer je als solicitor moet pleiten, werk je dus in het algemeen samen met een barrister die aan aparte kantoren (*chambers*) zijn verbonden,' zegt Declercq. 'Ik vraag ze ook wel eerder in een proces om juridisch advies als ik wil weten hoe de rechtbank zou reageren in een bepaalde situatie. In Nederland maken advocaten zo'n juridisch advies in beginsel zelf.'

Wat betreft inkomen zijn er volgens Declercq net als in Nederland grote verschillen zichtbaar. 'Een eenmansadvocaat op het platteland heeft een heel ander inkomen dan de advocaat bij een groot kantoor in Londen. De solicitors bij de grote kantoren in Londen verdienen goed, maar de *standard of living* is hier ook enorm hoog. Mijn kantoor doet weinig op het gebied van toevoegingen, maar de mensen die in die tak bezig zijn, hebben het moeilijk. Er is te weinig steun voor gefinancierde rechtsbijstand vanuit de overheid.'

ITALIË

Civiel volledig digitaal

'Het beroep van advocaat wordt in Italië zeer gewaardeerd,' vertelt Luca Failla, partner bij LABLAW Studio Legale in Milaan. 'Advocaten hebben een belangrijke en noodzakelijke rol in de wederzijdse rechtshulp. In Italië kan niemand in de rechtbank verschijnen zonder vertegenwoordiging en begeleiding van een advocaat.' Advocaten dienen zich volgens Failla net als in andere Europese landen aan een gedragscode te houden. 'Bij overtreding wordt een tuchtprocedure in gang gezet. Sancties variëren van een waarschuwing voor een kleine overtreding tot schrapping van het Italiaanse tableau bij ernstige overtredingen.' Om als advocaat ingeschreven te worden, is een studie rechten vereist, een stage van achttien maanden bij een advocatenkantoor en een toelatingsexamen. Een lang en intensief pad, vindt Failla. Civiele procedures worden in Italië sinds een paar jaar volledig digitaal behandeld. 'Voor strafzaken geldt dat nog niet. Hiervoor zijn nog veel stappen te zetten.'

DENEMARKEN

Traditionele, vertrouwde adviseurs

De weg naar de advocatuur is voor een Deense 'advokat' vrij lang en moeilijk, vindt Nina Wedsted, advocaat bij Labora Legal in Kopenhagen. 'Na een master rechten moeten advocaten in wording voor een periode van drie jaar aan de slag bij een Deense advocaat. Daarna volgt een postdoctorale beroepsopleiding die wordt afgesloten met een examen over ethiek en praktische zaken. Onder bepaalde omstandigheden kunnen buitenlandse advocaten lid worden van de Deense orde van advocaten, maar dat komt niet vaak voor.' Volgens Wedsted kent Denemarken drie soorten advocatenkantoren. De grote firma's met een groot aantal partners en medewerkers, de zeer gespecialiseerde boetiekadvocatenkantoren en de kleinere kantoren met advocaten die advies geven in alle soorten juridische geschillen en problemen. 'Advocaten hebben een goede reputatie en worden beschouwd als traditionele, vertrouwde adviseurs.'

'DE ADVOCAAAT HEEFT IN FRANKRIJK ECHT EEN BEVOORRECHTE POSITIE'

Het uitoefenen van het recht is in Frankrijk een beschermde activiteit, grotendeels voorbehouden aan advocaten. Je mag niet zomaar als juridisch adviseur diensten aanbieden. Je mag ook niet bedrijfsmatig anderen bij de rechtbank vertegenwoordigen als je niet advocaat bent. Dit zijn volgens Elisabeth Grunberg (48), Franse advocaat bij het Steinz & Dijkstra Advocaten in Den Haag, de grootste verschillen tussen Nederland en Frankrijk. 'De advocaat heeft in Frankrijk echt een bevoorrechte positie, een aparte status.' Ander groot verschil tussen Nederland en Frankrijk is volgens de advocaat de verplichte procesvertegenwoordiging boven de 10.000 euro (procedures bij het Tribunal Grande Instance). Advocaten staan in Frankrijk steviger in hun schoenen, met name door de uitgebreidere rol die de orde, Ordre des avocats, speelt, vertelt Grunberg. Zo regelt de orde de beroepsaansprakelijkheidsverzekering en het beheer van derdengelden en levert ze diensten op commercieel gebied. 'Ook houdt de orde de toekomstige

ontwikkelingen van de beroepsgroep in de gaten en worden advocaten gestimuleerd om zich te ontwikkelen op gebieden waar nu of in de toekomst kansen liggen. Daarnaast heeft de orde recentelijk een website ontwikkeld waar cliënten een verzoek om advies kunnen plaatsen en waar advocaten op kunnen reageren met een offerte.'

Grunberg werkt al zeventien jaar als Franse advocaat in Nederland, eerst bij NautaDutilh en na enige jaren in het bedrijfsleven te hebben gewerkt nu bij Steinz & Dijkstra Advocaten. Grunberg staat ingeschreven bij de balie in Parijs en op de lijst van EU-advocaten in Nederland. Ze staat voornamelijk Nederlandse cliënten bij die haar hulp inschakelen ►

Elisabeth Grunberg (48)
 Franse advocaat bij Steinz & Dijkstra
 Advocaten in Den Haag

gestegen. Grunberg: 'In 2015 heeft de overheid 354 miljoen euro besteed aan rechtsbijstand.

In 2017 is dit budget met vijftien procent omhoog gegaan. Het bedrag per unit is gestegen van 22,50 euro in 2015 naar 32 euro in 2017. Voor een echtscheiding zonder wederzijdse instemming staan nu 34 units. Dit betekent dat een advocaat hiervoor 1.088 euro ontvangt. In 2015 was dit nog 765 euro.'

Het Franse opleidingssysteem is volgens Grunberg vergelijkbaar met Nederland, ook al is het volledig gericht op praktijkervaring. 'Na de

studie rechten gaat men anderhalf jaar naar school. Daarna wordt er een stagepatroon gezocht en volgt nog een tweejarige opleiding bij deze patroon. Na afronding mag men zelfstandig opereren.'

Wat in Frankrijk regelmatig een publiek onderwerp is en nu ook weer speelt in de verkiezingscampagne is de slechte staat van justitie.

'De rechtbanken in Frankrijk zijn sterk onderbemand, waardoor veel procedures veel te lang duren. Nederland is een echt schikkingsland. In Frankrijk is er weinig schikkingscultuur.'

voor geschillen binnen het bouwrecht in Frankrijk.

Wat volgens Grunberg verder opvalt, zijn de verschillen met betrekking tot de vergoeding voor rechtsbijstand. Terwijl hier in Nederland de laatste jaren alsmat op bezuinigd wordt, is in Frankrijk het budget voor gefinancierde rechtsbijstand juist

OOSTENRIJK

Pro bono op alfabetische volgorde

Advocaten worden in Oostenrijk gezien als hooggekwalificeerde en gespecialiseerde consultants die tegemoet willen komen aan hun steeds veeleisender cliënten, aldus Árpád Geréd, partner bij Maybach Görg Lenneis & Partner Rechtsanwálte in Wenen. 'Daarnaast bestaat ook nog steeds het beeld dat de advocaat conservatief, inflexibel en niet zeer zakelijk georiënteerd is. Regels en formaliteiten worden door de verschillende lokale orden nog steeds strikt gehandhaafd.' In Oostenrijk word je niet zomaar advocaat. Na een rechtenstudie is vijf jaar praktijkervaring vereist, waarvan zeven maanden bij Oostenrijkse rechtbanken en de rest bij advocatenkantoren. Hierna volgen drie schriftelijke examens en een 'urenlang' mondeling examen bij twee advocaten en twee rechters. Iedere advocaat kan in Oostenrijk pro bono zaken toegewezen krijgen, aldus Geréd. 'Dat gebeurt op alfabetische volgorde. Advocaten zijn vrij de zaak door te schuiven naar een andere advocaat, maar dat gebeurt wel tegen betaling.'

'IN SPANJE TUTOYEERT MEN ELKAAR DIRECT'

De rechter is hier de baas. Je moet tijdens een zitting toestemming vragen om te spreken.' Krit Brocheler (43), advocaat internationaal strafrecht voor het Nederlandse Lodge Advocaten in Madrid, verbaast zich er dan ook over dat advocaten in Nederland de rechter gewoon onderbreken. 'Het contact tussen advocaten onderling is in Spanje daarentegen een stuk informeler.

Hier tutoyeert men elkaar altijd direct.'

Brocheler emigreerde in 2004 met een diploma Nederlands recht op zak naar Madrid. Het diploma bleek daar waardeloos. Hij moest nog anderhalf jaar vakken volgen en examens doen. 'De rechtenopleiding is daar heel anders dan in Nederland. Ik moest letterlijk wetteksten uit mijn hoofd leren. Het staat ver weg van de praktijk.'

Tijdens en na het behalen van zijn meestersertitel werkte Brocheler als juridisch medewerker. In 2009 werd hij beëdigd als advocaat bij het Colegio de Abogados de Madrid zonder een beroepsopleiding te hoeven doen. Inmiddels is dit wel verplicht gesteld na de rechtenopleiding. Brocheler staat met name Nederlandse cliënten bij die vastzitten voor een drugs- of geweldsdelict. 'Dit is voor mij een

Krit Brocheler (43)**Advocaat internationaal strafrecht voor het Nederlandse Lodge Advocaten in Madrid**

ideale niche. Nederlanders en ook andere buitenlanders vertrouwen de Spanjaarden niet.'

Volgens Brocheler is het gemak waarmee men voorlopige hechtenis oplegt in Spanje opvallend. 'Dit gebeurt direct voor een periode van anderhalf jaar en de advocaat is dus meteen belangrijk. Als de beslissing voor voorlopige hechtenis eenmaal is genomen dan wijzigt dit niet snel.' Ander belangrijk verschil met Nederland is het toevoegings-systeem. 'Een Spaanse collega van mij vergeleek dit eens met een taxilijn. De cliënt krijgt de eerste in lijn door de Spaanse

orde aangewezen.

Als die advocaat je niet aanstaat, ben je vrij een ander te kiezen, maar dan wel op eigen kosten. Verhoorbijstand is in Spanje normaal en toevoegingsadvocaten worden in Spanje betaald per rechtshandeling. Dit kan ook de aanwezigheid bij een voorgeleiding zijn. Voor een verzoek tot vrijlating staat bijvoorbeeld 80 euro. Er wordt zo min mogelijk tijd en werk in een rechtshandeling gestoken.' Ander verschil is de manier van vergoeden. In Nederland zijn uurtarieven gebruikelijk, terwijl

Brocheler voornamelijk vooraf met de cliënt een vast bedrag afspreekt gebaseerd op de complexiteit van de zaak.

Van toezicht merkt Brocheler weinig in Spanje. 'In de acht jaar dat ik nu advocaat ben, heb ik hier geen enkel contact over gehad met de orde.

Er zijn wel gedragsregels en een tuchtcollege bestaat ook, maar je hoort hier nooit iets over. Als er een klacht over je binnenkomt, wat bij mij gelukkig nooit is gebeurd, word je om een schriftelijke verklaring gevraagd en daarmee is de kous af.' Ook de digitalisering van de rechtspraak verloopt in Spanje anders dan in Nederland. 'In Nederland wordt dat zorgvuldig ingevoerd na een lange proefperiode. In Spanje is men een jaar geleden halsoverkop overgestapt op een digitaal platform. Drie maanden transitieperiode was het enige. Het zit dus vol gebreken en resulteerde in rechtbanken die wekenlang geen stukken binnen kregen. Nagedacht over veiligheid is er niet, maar inmiddels werkt het best prima.' ►

DUITSLAND**Lessen en trainingen bij verschillende experts**

Om advocaat in Duitsland te worden, is een universitair diploma in de rechten noodzakelijk. Daarna volgt een tweejarige stageperiode waarin zowel lessen worden gevolgd als trainingen bij verschillende experts, vertelt Kara Preedy, advocaat bij Pusch Wahlig Legal in Berlijn. 'Hierbij gaat het om een rechter in een burgerlijke rechtbank, een officier van justitie of een rechter in een strafrechter, een administratief ambtenaar en een advocaat. De stage wordt afgesloten met een staatsexamen.' Het is voor advocaten in Duitsland mogelijk om stukken digitaal in te dienen en te ontvangen met een elektronische handtekening. 'Om dat in de toekomst beter te faciliteren, wordt er gewerkt aan een speciale digitale "letterbox", zodat geen elektronische handtekening meer nodig is.' Begin 2018 moet dat in gebruik zijn voor inkomende communicatie. Begin 2022 zou het moeten gelden voor alle communicatie met de rechtbanken.

‘DE NATIONALE ORDE SPEELT NAUWELIJKS EEN ROL’

België is op het gebied van wetgeving, instellingen en bevoegdheden een labyrint,’ stelt Marinus Vromans, advocaat ondernemingsrecht bij Sirius Legal in. ‘De Belgische wetgeving is enorm versnipperd. Het Burgerlijk Wetboek stamt uit 1804. Daarnaast zijn er nogal wat rechtsverhoudingen in aparte wetten geregeld, zonder dat altijd duidelijk is hoe deze zich verhouden tot het Burgerlijk Wetboek. De arresten van het Hof van Cassatie zijn vaak kort, archaisch geschreven en zonder mooie, duidelijke conclusie.’

Het heeft dan ook even geduurd voordat de Nederlandse advocaat zich het Belgische systeem en de Belgische wetgeving eigen had gemaakt nadat hij in 1997 werd ingeschreven op het Belgische tableau. Na een studie Nederlands recht en vijftien jaar ervaring als advocaat in Nederland staat hij twintig jaar met name Nederlandse cliënten bij in België. ‘Binnen de Europese Unie wordt in België, na Roemenië, het meest geprocedeerd. België heeft relatief veel advocaten. Ruim één op de zeshonderd inwoners. Voor Nederlandse cliënten, die zakendoen in België heb ik toegevoegde waarde, dus daar richt ik mij op.’

Naast de versnipperde wetgeving ziet Vromans andere verschillen met Nederland. De beroepsgroep in België is opgedeeld in de Vlaamse orde van advocaten en een Frans- en Duitstalige orde van advocaten. ‘Er is nog wel een nationale orde, maar die speelt nauwelijks een rol.’ Een ander verschil is dat Belgische advocaten altijd zelfstandig en niet in dienstbetrekking mogen werken. Dit geldt ook voor stagiaires, die net als in Nederland een beroepsopleiding van drie jaar volgen. ‘Op kleine kantoren mogen advocaat-stagiaires meestal aan een eigen praktijk bouwen, inclu-

sief eigen briefpapier en naam.’ Ander verschil is het grote gewicht dat in België aan het pleidooi wordt gegeven. ‘In de procespraktijk wordt eigenlijk altijd gepleit. De bereidheid om tot een regeling te komen is veel minder dan in Nederland.’

Daarnaast valt Vromans ook in de rechtscultuur de Vlaamse indirectheid op, die pal tegenover de Nederlandse directheid staat. ‘Dat maakt het moeilijk om te praten. Dat is ook lastig voor de rechtzoekende. De cliënt wordt naar mijn mening onvoldoende betrokken in de procedure. Formeel kan een rechter partijen horen, maar dat gebeurt vrijwel nooit. In België is het evenmin gebruikelijk dat de cliënt bij een pleidooi aanwezig is. Ook wat betreft honorarium en kosten is de communicatie niet altijd optimaal. Neem het uurtarief. Je weet niet altijd goed wat daarmee bedoeld wordt. Het ereloon zonder werkingskosten? Of het

ereloon inclusief deze kosten?’

Vromans stelt dat België niet het land is van de grote hervormingen. ‘Dat heeft vooral te maken met de ingewikkelde federale staatsstructuur en het moeilijke politieke evenwicht dat binnen de Belgische constellatie gerespecteerd dient te worden.’ Vromans ziet wel dat er de afgelopen drie jaar een aantal positieve ontwikkelingen in gang zijn gezet. ‘Koen Geens, voormalig advocaat en nu minister van Veiligheid en Justitie, is voortvarend bezig met grote hervormingen.

Door middel van zijn zogenaamde “potpourri-wetten” probeert Geens de druk op het gerechtelijk apparaat en de lange doorlooptijd van procedures te verminderen.’ Ook met de digitalisering van de procesvoering staat België niet stil.

‘Bij de rechtbanken van koophandel kun je al een tijdje stukken digitaal neerleggen. Dat verloopt probleemloos. Het is de bedoeling dat nog dit jaar voor alle rechterlijke instanties digitaal geprocedeerd kan worden.’ ■

Marinus Vromans (66)
Advocaat ondernemingsrecht
bij Sirius Legal in Antwerpen

KANTOORRUIMTE HUREN IN UTRECHT

Aelan *Advocaten*

Aan het Wilhelminapark in Utrecht bieden wij kantoorruimte aan voor één tot vijf advocaten met diverse faciliteiten waar u naar keuze gebruik van kunt maken.

Heeft u interesse?
Bel dan 030 251 21 71 of stuur een e-mail naar aa@aa-advocaten.nl

oldenburg

Bevlogen strafrechtadvocaat gezocht

Advocatenkantoor Oldenburg is een zeer ambitieus strafrechtkantoor.

Wij zoeken een gepassioneerde collega om, op een prachtige plek in de grachtengordel van Amsterdam, op basis van kostendeling gezamenlijk en met hoge kwaliteit de strafrechtpraktijk uit te oefenen.

VU LAW
ACADEMY

Academische leergangen voor de praktijk

- Aanbestedingsrecht voor inkoopers/juristen
- Decentrale verordeningen
- Financieel-economisch strafrecht
- Fiscaal pensioenrecht **VERNIEUWD**
- Onderwijsrecht
- Pensioenrecht
- Samenwerkingsverbanden tussen decentrale overheden
- Verdieping contractenrecht

www.vulaw.nl

VU VRUJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

IS VERDER KIJKEN

Balieplus heeft de meest geschikte verzekeringen voor advocaten al voor u geselecteerd. Dat scheelt tijd, die u kunt besteden aan belangrijker zaken.

balie⁺
laat je advocaat zijn

advocaat.balieplus.nl

German desk heeft groeikansen te over

Met Duitsland als belangrijkste handelspartner ligt er een enorme markt voor Nederlandse advocaten naast de deur. Diverse kantoren hebben dan ook een zogeheten 'German desk'.

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

Axel Hagedorn (63) kwam ruim twintig jaar geleden als Duitse 'Rechtsanwalt' naar Nederland. In 1997 richtte hij bij de Amsterdamse vestiging van Van Diepen Van der Kroef een German desk op waar hij zowel als Duits alsook als Nederlands advocaat aan de slag ging. 'De tijden waren toen anders. De Nederlandse advocatuur was nog niet gericht op Duitsland, veel meer op Amerika. Terwijl Duitsland Nederlands grootste handelspartner was.' Anno 2017 is Duitsland dat nog altijd, zowel qua uitvoer als qua invoer. Het handelsvolume bedroeg in 2016 volgens het federale Duitse bureau voor het samenstellen en verspreiden van statistieken Destatis 162,7 miljard euro. Volgens het Duitse 'Auswärtiges Amt' is alleen de economische verwevenheid tussen de Verenigde Staten en Canada sterker. Uit Duitsland worden vooral machines, chemische en farmaceutische

producten en voedingsmiddelen geïmporteerd. De belangrijkste Nederlandse exportproducten voor de Duitse markt zijn machines, chemische producten, aardolie en aardgas en voedingsmiddelen. De behoefte aan juridische bijstand neemt alleen maar toe, meldt een woordvoerder van de Duits-Nederlandse Handelskamer. Bijvoorbeeld door toenemende handel en veranderde regels voor het detacheren van werknemers. Daarbij vragen de verschillen tussen Nederland en Duitsland in regelgeving en rechtspraak op het gebied van contracten vaak om rechtshulp. 'Verbazingwekkend,' noemt Hagedorn het dat Nederlandse advocatenkantoren zich niet veel sterker op Duitsland richten. Hagedorn is sinds 2014 bijzonder hoogleraar Duits-Nederlandse rechtsbetrekkingen aan de Universiteit van Amsterdam. 'Het is de enige leerstoel in Nederland op dit gebied, ondanks de economi-

sche waarde van de handelsrelatie tussen beide landen.'

Volgende maand verschijnt het Duitstalige boek 'Niederländisches Wirtschaftsrecht' dat Hagedorn met coauteur Arie Tervoort heeft geschreven. De afgelopen twintig jaar is de belangstelling binnen de advocatuur voor de oosterburen wel geleidelijk aan toegenomen. Toen Hagedorn in 2004 voorzitter werd van de Duits-Nederlandse Advocatenvereniging telde de vereniging honderdvijftig leden. Inmiddels is dat aantal bijna verdubbeld. Daarbij richten steeds meer advocatenkantoren een 'German desk' op.

AMBITIE

Susanne Hermsen-Pfeiffer (46) bijvoorbeeld, begon in 2012 een Duitse afdeling bij Dirksz wager advocaten & notarissen met vestigingen in Arnhem en Nijmegen. Inmiddels

Susanne Hermsen-Pfeiffer

werken er zeven advocaten, waarvan Hermsen-Pfeiffer en een collega ook regelmatig in Duitse rechtbanken procederen. Hermsen-Pfeiffer heeft de ambitie om de afdeling uit te breiden. 'We zijn op zoek naar een derde collega die Nederlanders naar Duits recht kan adviseren. Het is moeilijk om mensen te vinden die beide talen goed beheersen en ook advocaat zijn naar Duits recht.' Ook het Rotterdamse kantoor Kneppelhout & Korthals Advocaten heeft sinds augustus vorig jaar een German desk, opgezet door de 38-jarige Niko Oertel. Naast hem werken er zes Nederlandse advocaten van verschillende secties die ook Duits spreken. Oertel: 'Ik ben met name gespecialiseerd in grensoverschrijdende geschillen tussen Duitsland en Nederland en advies in het handels- en ondernemingsrecht. Daarbij heeft Kneppelhout een uitgebreide Azië praktijk. Ik heb een tijdje in Singapore gezeten en heb dus in deze regio veel ervaring opgedaan. Duitsers met vragen over zaken doen in Azië, kunnen daarom ook bij de German desk van Kneppelhout terecht.' De Duitse afdeling van KienhuisHoving advocaten en notarissen in Enschede bestaat al tien jaar. Inmiddels werken er ongeveer twaalf advocaten en notarissen, zegt de 48-jarige partner Arjen Westerdijk. 'Wij zoeken steeds naar mogelijkheden om een zo breed mogelijk aanbod aan rechtsgebieden te kunnen aanbieden. En we zien zeker ruimte voor verdere groei.' Waar sommige kantoren alleen Duitse cliënten naar Neder-

lands recht bijstaan, werken andere kantoren ook andersom. Arbeidsrechtadvocaat Itse Gerrits (36) van Kennedy Van der Laan is vijf jaar betrokken bij de German desk van zijn kantoor die zeven jaar geleden werd opgericht en zich uitsluitend bezighoudt met issues naar Nederlands recht. 'We krijgen voornamelijk Duitse cliënten doorgespeeld vanuit Duitse kantoren. Er zijn vervolgens twee smaken: of de Duitse kantoren blijven ertussen zitten of ze vallen er tussenuit.' Ann Kathrin Oberbremer (34), advocaat en 'Rechtsanwältin' bij het Haagse DVDW Advocaten staat zowel Nederlandse als Duitse cliënten bij, maar procedeert niet in Duitsland. 'Over het algemeen vinden wij het te duur om een advocaat vanuit Nederland naar Duitsland te laten afreizen. Het hangt uiteraard van de zaak af, maar vaak is het voor de cliënt financieel voordeliger om ter plekke een advocaat in te schakelen.' Bij de German desk van Van Diepen Van der Kroef werken vijf advocaten van wie er vier zowel in Nederland als in Duitsland bijvoorbeeld als procesadvocaat mogen optreden in procedures. 'We gaan niet voor een zaak van duizend euro naar Duitsland,' zegt Axel Hagedorn. 'Maar in grote zaken wegen de reiskosten niet op tegen het voordeel van een advocaat die met zijn cliënten in het Nederlands kan communiceren. Hij of zij kan controleren of de tolk een getuigenverhoor helemaal kloppend vertaalt, kan de cliënt ter plekke uitleggen hoe de dag zal verlopen en hoe de rechter zal reageren. Dat geeft vertrouwen en zorgt ervoor dat de cliënt rustiger in de rechtszaal zit.'

DIRECTHEID

Veel German desks opereren op het gebied van M&A, ondernemingsrecht, vastgoed, vennootschapsrecht, distributierecht, insolventierecht, arbeidsrecht, intellectueel eigen-

domsrecht, mediarecht, informatietechnologie en *litigation*. Het beheersen van zowel de Nederlandse als de Duitse taal is een *must* om een German desk succesvol te runnen. Veel advocaten die werkzaam zijn bij een Duitse afdeling hebben

'Duitsers willen een betrouwbare onderhandelingspartner'

enige tijd in Duitsland gestudeerd en/of gewerkt. Een deel van hen is van oorsprong Duits. Een relevant netwerk is eveneens onmisbaar. Bovendien moeten advocaten weten om te gaan met de cultuurverschillen in omgangsvormen. 'Nederlanders staan bekend als flexibel en sympathiek. Duitsers staan bekend om hun grondigheid. Daarin vullen ze elkaar goed aan,' zegt Hermsen-Pfeiffer. 'Duitsers zijn wat formeler dan Nederlanders,' zegt Hagedorn. Het zomaar tutoyeren is volgens hem dan ook erg ongepast. 'Sie' is ook niet zo formeel als het Nederlandse 'u'. Ook hebben Duitsers volgens Hagedorn een directere onderhandelingsstijl. 'Duitsers willen een betrouwbare onderhandelingspartner, die van het begin af aan duidelijk maakt wat hij of zij wil en waarom. Dat creëert vertrouwen. Nederlanders houden vaak toch nog dingen achter om ze later na te kaarten. Dat wekt irritatie op bij de andere partij. Dat raad ik mijn cliënten daarom ook af. *Pacta sunt servanda* geldt voor Duitsers nog meer dan voor Nederlanders.'

Axel Hagedorn

De Brexit is eind vorige maand officieel van start gegaan. Niemand weet nog hoe de complexe ontvlechting van het UK gaat uitpakken. Er is wel volop werk, leert een rondgang langs Brexit-teams.

Brexit: voorsorteren op het onbekende

DOOR / JURIAAN MENSCH

Voor al financiële instellingen uit de Londense City wenden zich tot advocatenkantoren. Die zoeken naar zekerheid en alternatieve toegangswegen tot de Europese markt als ze straks hun paspoortrechten kwijt zijn. ‘Inmiddels is er een grote stroom van Brexit-gerelateerd werk,’ zeggen Jeroen van Hezewijk en Dirk-Jan Smit van Freshfields. ‘Banken en verzekeraars kunnen het zich niet veroorloven om te wachten, want het verplaatsen van activiteiten is voor hen moeilijker vanwege de regulatorische aspecten. Die kunnen zomaar een jaar of langer duren. Regels die niet lekker uitpakken, daar kun je vaak omheen structureren. Maar nu, met deze langdurige onzekerheid weet je niet hoe het uitpakt. Wachten tot er een nieuw pakket uit de onderhandelingen ligt, is voor hen geen optie.’ Andere kantoren zeggen ook allemaal bezig te zijn om instellingen te helpen met verhuizing van werk, het opzetten van een vestiging, of het inventariseren van de impact van herstructureringen. Een kantoor meldt het verlenen van een vergunning aan een *market maker* die liquiditeit verschaft en transacties mogelijk maakt. *Settlement* en *clearing*, de financiële afhandeling van effectentransacties, zou best weleens naar Nederland kunnen komen, denkt een ander. De corporate klanten maken zich zorgen om de handelsverdragen, mogelijke wachttijden aan de komen-

de nieuwe grens. Handelsstromen, distributieketens en productlijnen worden daarom uitgeplozen, wat soms maanden aan werk is. En er komen nieuwe klanten bij: bedrijven van buiten de EU die Engeland als vanzelfsprekende vestigingsplek zagen, die kijken nu naar Nederland. De komende maanden wordt duidelijk hoe de verdeling van werk en nieuwe vestigingen van vermogensbeheerders, *market makers*, *private equity* en *investment banking* over Europese steden als Parijs, Dublin, Frankfurt, Luxemburg zal uitpakken.

STEDENCONCURRENTIE

Amsterdam presenteert zich ook als alternatieve vestigingsplek. Allen & Overy en Clifford Chance werken daar actief aan mee. Clifford Chance is lid van het Brexit Forum van de Nederlands-Britse Kamer van Koophandel. Allen & Overy deelt

informatie die het hoort in het veld met het Brexit-team van de gemeente Amsterdam en overlegt informeel met Den Haag.

Senior counsel Marian Scheele van Clifford Chance over factoren die meewegen bij de keuze voor een stad: ‘Veel hangt af van wat de toezichthouders in de verschillende landen zullen zeggen over de *substance*; wat moet je neerzetten om een vergunning te krijgen? Hoeveel mensen, en welke functie moeten die in de organisatie hebben? Gelukkig is de perceptie van buitenlandse partijen op onze toezichthouders positief. De toezichthouders en de Nederlandse overheid zijn zeer bereid om mee te denken.’

Het anekdotisch bewijs dat vanuit de kantoren komt, doet vermoeden dat Nederland het in het spel om het binnenhalen van Brexit-gerelateerd werk goed doet. Desondanks verwacht niemand een exodus van

Deal or no deal

De deadline voor Brexit is 29 maart 2019. In twee jaar een nieuw verdrag uitonderhandelen lijkt onrealistisch. CETA, het akkoord tussen de EU en Canada, kostte meer dan zeven jaar onderhandelen en is minder complex. Lukt het wel, dan moeten de onafhankelijke 27 EU-lidstaten het nieuwe verdrag nog apart ratificeren, wat ook jaren duurt. Lukt het niet, dan valt men terug op een lappendeken aan vrijhandelsverdragen of de regels van de Wereldhandelsorganisatie. Een overgangperiode waarin EU-recht blijft gelden, ligt daarom voor de hand. Maar als EU-regelgeving van kracht blijft, op vrij verkeer van personen bijvoorbeeld, dan blijft het Europees Hof van Justitie bevoegd. Dan moet het VK ook contributie blijven betalen, wat politiek weer gevoelig ligt.

City-personeel naar de Zuidas. Geen enkele Europese stad is volledig geëquipeerd om al het verplaatste werk en grote aantallen mensen op te kunnen nemen. Regulatorische of financiële infrastructuren zijn soms niet aanwezig, maar ook ontbreekt het aan praktische zaken als plek op scholen. De focus bij keuze voor verplaatsen van werk is daarnaast sterk sector-gerelateerd, en wordt mede bepaald door waar bedrijven en instellingen al een vestiging hebben.

THE CITY

Stephen Denyer van the Law Society of England & Wales is in zijn rol als *Director of Strategic Relations* ook druk bezig met Brexit, maar dan om werk en mensen voor de City te behouden. 'De schok was voor mij groot, zowel professioneel als persoonlijk,' zegt Denyer. 'Ook in mijn omgeving. Maar de schok veranderde op typisch Britse wijze al tamelijk snel in een houding van *keep calm and carry on*.'

'De stemming is van pessimisme omgeslagen naar zelfvertrouwen,' volgens Denyer. 'Dat blijkt uit de gesprekken die ik voer met vele advocaten, de bedrijven en financiële instellingen zelf.' (Een kwart van de Britse *solicitors* werkt *inhouse, red.*) 'Want het Engelse recht en onze jurisdictie zijn speciaal. Men vertrouwt daarop voor *cross-border* handel, financiële deals en geschillen. Dat is niet fundamenteel beïnvloed door het Europees recht, en wordt niet weggevaagd door Brexit. Als je kijkt naar het totale financiële volume, en het aantal mensen wat nu verplaatst, dan valt het erg mee.'

Ook Denyer ziet de inspanningen van de diverse Europese jurisdicties: 'Het zijn met name de Zwitsers die hun positie nu maximaliseren en de kracht van het EFTA handelsverdrag etaleren. Nederland komt in de gesprekken vooral naar voren als het gaat om geschillenbeslechting met het Engelssprekende Netherlands Commercial Court.'

Denyer is dus positief over de positie

van de City en het VK. Algemeen wordt verwacht dat de City zijn belangrijke positie behoudt, maar Loyens & Loeff merkt wel degelijk iets van de verzwakking van de concurrentiepositie van de Britten. Er wordt vaker voor continentaal Europa gekozen zeggen ze, iets wat ook Allen & Overy waarneemt.

Loyens & Loeff-partner Martijn Schoonwille, die zijn *banking & finance* praktijk deels in Londen opbouwde: 'We zien beweging nu er echt een deadline is. Partijen die voorheen contracteren onder Engels recht, staan er nu voor open om dat onder Europees recht te doen.' Schoonwille voorziet verder dat naast het werk rondom financiële *compliance* van allerlei financiële instellingen, ook het arbeidsrechtelijk, vastgoed- en huurgerelateerd werk toeneemt. 'Beheerders van beleggingsinstellingen komen nu met veel van dat soort vragen.'

De in Londen gevestigde De Brauw-partner Niek Biegman ziet kansen voor Nederland, maar is terughoudend: 'Het is koffiedik kijken. In de EU heb je vrij verkeer van vonnissen. Als het VK eruit stapt zonder vergelijkbaar verdrag, dan wordt de erkenning van vonnissen in Europa en omgekeerd wat moeilijker. Dat kan

betekenen dat Engels recht minder aantrekkelijk wordt. Ook op het gebied van insolventies: als er geen vergelijkbaar verdrag komt voor erkenning van internationale insolventieprocedures kan de UK minder vooraanstaand worden als centrum voor herstructureren.' Ook Biegman noemt het NCC, het Netherlands Commercial Court, als mogelijke troef. 'Het NCC richt zich op internationale handelsgeschillen, de voertaal is Engels. Nederland kan aantrekkelijker als behandelplaats worden.'

Een groot minpunt van het Nederlandse vestigingsklimaat is volgens de kantoren de bonuscap. De regel is de strengste van Europa en stelt dat een bonus niet meer dan twintig procent van het vaste salaris mag bedragen. 'Dat is een *showstopper*,' aldus Gerard Kastelein van Allen & Overy. Hij ziet de bonuscap graag verdwijnen en hoopt op een snelle wetswijziging. 'Want we komen in de tweede ronde soms niet meer op de lijstjes voor als vestigingsplek. Volgens een publicatie van De Nederlandsche Bank zou de bonuscap niet van wezenlijke invloed zijn geweest op de besluitvorming rondom verhuizen van bancaire activiteiten naar Nederland. Maar de realiteit die wij zien, is dat de bonuscap voor veel instellingen een dealbreaker is.'

JURIDISCHE OPINIE

Transparantie EU moet nog veel beter

DOOR / MAARTEN HILLEBRANDT

De Europese Unie is de afgelopen jaren transparanter geworden in haar besluitvorming. Niettemin bestaan er nog belangrijke obstakels, betoogt Maarten Hillebrandt.

De huidige politiek vertoont de neiging om discussies over de EU te verengen tot binaire wenselijkheidsvragen. Zijn we voor of tegen ‘Europese bemoeienis’? Willen we meer of minder EU? In het politieke debat bestaat echter ook kritiek op de Europese besluitvorming, die minder over de inhoud gaat en meer over de *vorm*. Deze kritiek leidt vaak tot de uitspraak dat de EU ‘transparanter moet’.

De roep om transparantie begon al in de jaren tachtig en keert regelmatig terug. Maar hoe verhoudt de onvrede zich tot de manier waarop transparantie juridisch is verankerd en in de praktijk wordt uitgevoerd?

HET EUROPESE TRANSPARANTIE-REGIME: EEN GESTADIGE OPKOMST

Hoe transparant is de EU in werkelijkheid? Dat is een relatieve vraag. Of de EU transparant genoeg is, hangt af van wat we ervan verwachten. Bovendien vereist elk geformuleerd doel een andere vorm van transparantie. In de EU vormt het versterken van de democratie een centrale doelstelling van het transparantiebeleid. Kortweg kunnen drie democratische doelen van transparantie worden onderscheiden: openbaarmaking faciliteert opinievorming en publiek debat, politieke participatie, en het verantwoordelijk houden van politici voor

hun posities en daden. Daartoe werd bij het Verdrag van Amsterdam (1999) en het Handvest voor de Grondrechten van de Europese Unie (2000) het recht op openbare toegang tot documenten vastgelegd, dat vervolgens werd uitgewerkt in een wet van 2001 (Verordening 1049/01). Het Verdrag van Lissabon (2009) breidde middels artikel 15(3) van het Werkingsverdrag de toepassing van het recht verder uit. Verordening 1049/01 biedt burgers en ingezetenen van de EU het recht alle documenten in het bezit van de Raad, de Europese Commissie, of het Europees Parlement op te vragen. Op grond van vastgelegde uitzonderingen kunnen deze instellingen de toegang tot documenten weigeren. Deze verantwoording van niet-openbaarmaking kan de aanvrager vervolgens laten toetsen door de (Europese) rechter. Speciale bepalingen in de verdrags- en wetstekst voorzien in openbaarmaking van documenten betreffende wetgevende handelingen. Daaronder vallen openbare vergaderingen van zowel de nationale ministers in de Raad en het Europees Parlement, alsook directe publicatie van uitkomsten van stemmingen. Het recht op toegang tot documenten is evenwel ook van toepassing op niet-wetgevende handelingen. De Commissie ontvangt dan ook elk jaar de meeste documentenverzoeken. Veel kritiek op de EU heeft echter

geen directe betrekking op het begrip transparantie in juridische zin maar op niet-transparante *praktijken*. De kritiek op het gebrek aan transparantie in de EU richt zich daarbij grotendeels op de Raad van de EU. Dat is begrijpelijk, gezien de greep van de Raad op de Europese besluitvorming. Vrijwel elk te nemen besluit komt er aan de orde, en de leden van de Raad (de lidstaten) gezamenlijk hebben een grote macht om Europese besluiten te vormen of te torpederen. De manier waarop de Raad met transparantie omspringt, zegt daarom veel over de openheid van de EU als geheel. Wanneer we kijken naar de Raad valt op dat door de jaren heen de transparantie op verschillende manieren sterk is toegenomen. Sinds de inwerkingtreding van Verordening 1049/01 is het aantal verzoeken om toegang tot documenten sterk gestegen en worden ook meer verzoeken gehonoreerd. Volgens de meest recente cijfers verschaft de Raad in 87% van de gevallen toegang (77,9% volledig, 9,5% gedeeltelijk). Daarnaast publiceert de Raad meer documenten dan ooit tevoren. Tussen 1999 en 2015 nam het aantal per jaar geregistreerde documenten toe met ruim 250%. Van al deze documenten is 78% direct te downloaden.

Afgaand op de openbaarheidsstatistieken is de Raad dus inmiddels redelijk transparant, in elk geval meer

dan in het verleden. Toch bieden deze getallen slechts een gedeeltelijk beeld van de werkelijkheid waarachter een aantal vanuit democratisch oogpunt problematische fenomenen schuilgaat.

TRANSPARANTIE- ONDERMIJNENDE REFLEXEN

Besluitvormingsprocessen in de Raad worden gekenmerkt door een uitgebreide hiërarchie en een veelheid aan gremia. Dit maakt de door de Raad verstrekte informatie voor buitenstaanders vaak moeilijk te begrijpen. De Raad doet er weinig aan om de toegankelijkheid te vergroten. Hierdoor zien waarschijnlijk veel potentiële geïnteresseerden af van het indienen van informatieverzoeken. Waar burgers tóch informatie opvragen, leidt dit soms tot verwarring en bureaucratische situaties, waardoor aanvragers informatie pas na lange procedures ontvangen. Veelal wordt de vertraging veroorzaakt door interne overlegstructuren. Bij verzoeken om toegang tot informatie in 2015 werd bijvoorbeeld in bijna een kwart van de gevallen de beslissingstermijn verlengd.

Boven op de complexe institutionele structuur van de Raad komt het fenomeen van de informaliteit. De lidstaten hebben verschillende manieren ontwikkeld om besprekingen en onderhandelingen buiten de formele gremia voort te zetten. Voorbeelden daarvan zijn te vinden in verschillende 'schaduwfiguren' (informele ministerraden, de Eurogroep, de Eurogroep-werkgroep, de informele Europese Raad). Door bewust de formalisering van deze gremia te vermijden, plaatsen lidstaten informatie buiten het bereik van de burger. De Eurogroep stelt bijvoorbeeld geen 'officiële documenten' op. Ook in wetgevende onderhandelingen met het Europees Parlement is een praktijk van informele onderhandelingen ontstaan. Doordat kleine delegaties van de wetgevende instellingen buiten de procedurele kaders onderhandelen in zogenaamde 'trilogieën' komt veel

publieksrelevante informatie nooit op papier, of het papier nooit in de openbaarheid. De zichtbaarheid van wetgevingsprocessen neemt hierdoor af.

Naast de vlucht in de informaliteit probeert de Raad ook om de toepassing van uitzonderingen op de transparantieregels te maximaliseren. Dit gebeurt op twee manieren. Ten eerste sluiten geheimhoudingsregels bepaalde categorieën geclassificeerde documenten uit van vermelding op het register. (In de praktijk gaat het om vrijwel alle geclassificeerde documenten.) Dat maakt in veel gevallen zelfs het bestaan van geclassificeerde informatie voor buitenstaanders moeilijk kenbaar, wat de mogelijkheid van het indienen van een toegangsverzoek sterk verkleint. Ten tweede is sinds de invoering van het 'originator consent'-beginsel in 2000 de hoeveelheid geheime informatie van derde partijen (bijvoorbeeld de NAVO of bondgenootstaten) exponentieel toegenomen. Aangezien openbaarmaking slechts na instemming van de verstrekende partij is toegestaan, valt daarmee in de praktijk een grote hoeveelheid informatie buiten het bereik van de transparantieregels.

Ten slotte wordt de transparantie van Raadsbesluitvorming ondermijnd door een sterke neiging onder de lidstaten om zich consensueel op te stellen en uitingen van conflict te vermijden. Hierdoor streeft de Raad er vaak naar om na stevige onderhandelingen achter gesloten deuren zich als een gesloten front naar buiten toe te presenteren. Dit komt vooral tot uiting in het stemgedrag: slechts zeer sporadisch stemmen lidstaten tegen een wetsvoorstel, onthouden ze zich van een stem, of voegen zij een toelichting van hun stem toe. De reden hiervan is dat lidstaten onderling niet als verliezers of spelbrekers te boek willen staan. Tenslotte leeft er onder Raadsleden een norm van solidariteit die kenmerkend is voor een gesloten club: niemand valt elkaar publiekelijk af.

JA, DE EU MOET TRANSPARANTER

Wanneer politici niet voor totale afschaffing of uitkleding van de EU zijn, stellen zij doorgaans dat de EU transparanter moet. Deze (politieke) bewering is goed te begrijpen in het licht van de in het EU-verdrag vastgelegde ambitie om een democratische Unie te zijn. Het is echter niet altijd duidelijk of nationale politici doorhebben dat de noodzaak tot uitgebreidere transparantie in belangrijke mate betrekking heeft op henzelf als leden van de Raad, Europese wetgevers en Europese executieve macht. In de laatste jaren heeft de Raad duidelijke verbeteringen doorgevoerd. Er bestaan echter nog altijd belangrijke obstakels die vanuit een democratisch perspectief onacceptabel zijn. Door de aanzienlijke institutionele complexiteit van de Raad is het voor buitenstaanders onduidelijk op welke momenten en op welke manier de Raad invloed uitoefent. Evenwel ontbreken vaak essentiële componenten in deze informatie, bijvoorbeeld doordat lidstaten in de informaliteit doorvergaderen, of omdat ze overmatig uitzonderingen op de regel van transparantie toepassen. Ten slotte vormt de wijdverbreide consensusmentaliteit een belangrijk obstakel voor democratische controle: wanneer burgers de individuele inbreng en politieke interactie van lidstaten in de besluitvorming niet kunnen volgen, worden tegenstellingen verdoezeld en ontstaat daarmee een democratisch vacuüm. Als alle Raadsleden vrijwel elke beslissing onderschrijven, is immers iedereen en daarmee niemand voor het bestuur van de Raad verantwoordelijk te houden.

Maarten Hillebrandt is postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit van Bielefeld. Recentelijk promoveerde hij aan de Universiteit van Amsterdam op het proefschrift 'Living transparency. The development of access to documents in the Council of the EU and its democratic implications'.

JURIDISCHE ANALYSE

Impact Handvest Grondrechten EU groter dan voorzien

DOOR / JANNEKE GERARDS

Het Handvest voor de Grondrechten van de EU blijkt onverwacht van grote invloed, concludeert de Utrechtse hoogleraar Janneke Gerards. Daar liggen volgens haar vier oorzaken aan ten grondslag.

Fundamentele rechten zijn in de Europese Unie lang een ondergeschoven kindje geweest. Oorspronkelijk bevatten de verdragen over Europese samenwerking nauwelijks bepalingen over grondrechten.¹ Dat werd bij de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap ook niet zo nodig gevonden, omdat het vermoeden was dat door samenwerking op terreinen als handel, dienstverlening en landbouw grondrechten nauwelijks een rol zouden spelen.² Pas na protesten vanuit de lidstaten, vooral Duitsland, werd langzaam aan aanvaard dat grondrechten als het eigendomsrecht ook binnen de Europese context gelding moesten hebben.³ Aanvankelijk gebeurde dat door grondrechten te beschouwen als algemene beginselen van Gemeenschapsrecht (later EU-recht), een benadering die vooral tot uitdrukking kwam in de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (HvJ).⁴ Helemaal bevredigend was dat echter niet. Wetenschappers, nationale (constitutionele) rechters en politici spraken zich kritisch uit over de beperkte bereidheid van het HvJ om de grondrechten voldoende te beschermen.⁵ Om dit probleem op te lossen, werd eind jaren negentig een eigen grondrechtencatalogus

voor de EU ontworpen: het Handvest voor de Grondrechten van de EU.⁶ Dat Handvest werd in 2000 plechtig afgekondigd te Nice, maar het leidde aanvankelijk een wat zieltogend bestaan.⁷ Sporadisch werd er weleens naar verwezen, maar de impact op het EU-recht was beperkt. Dit veranderde toen eind 2009 het Verdrag van Lissabon in werking trad. Een belangrijk effect daarvan was dat het EU-Grondrechtenhandvest dezelfde waarde kreeg als de primaire EU-Verdragen en het dus bindend werd voor zowel de EU-instellingen als de lidstaten.⁸ Deze bindende werking blijkt grote consequenties te hebben.⁹ Het Handvest wordt steeds vaker ingeroepen voor nationale rechters,¹⁰ die bovendien steeds vaker prejudiciële vragen stellen over de uitleg en toepassing van het Handvest.¹¹ Al met al blijkt de impact van het Handvest veel groter dan ooit was voorzien.¹² Hoe kan die onverwacht grote impact van het Handvest nu worden verklaard, en wat moeten we ervan vinden? Die vragen staan in deze korte bijdrage centraal. Ik beantwoord ze aan de hand van een bespreking van vier factoren en ontwikkelingen: de snelheid en het gemak van beantwoording van grondrechtenvragen

door het HvJ, de ruime procedurele mogelijkheden die het HvJ biedt, het groot aantal grondrechtenbepalingen en aanspraakmakers, en het opleggen van nieuwe verantwoordelijkheden door het HvJ.

SNELHEID EN GEMAK

Van oudsher wordt er over grondrechten geprocedeerd bij de nationale rechter, of dat nu de civiele rechter is, de bestuursrechter of de strafrechter. Heeft zo'n procedure niet het gewenste effect, in die zin dat bij een procespartij de overtuiging blijft bestaan dat een grondrecht is geschonden, of is er twijfel over de juistheid van de interpretatie of toepassing van een grondrechtenbepaling, dan is de klassieke reflex om een klacht in te dienen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM). Dat kan heel succesvol zijn; de impact van de uitspraken van het EHRM op het nationale recht is groot.¹³ In ruim 95% van de gevallen wordt zo'n klacht echter niet-ontvankelijk verklaard en zonder (uitgebreide) motivering afgedaan.¹⁴ Bovendien: als het EHRM bereid is om zich te buigen over de inhoud van een klacht, kan het vele jaren duren voordat het uitspraak doet.¹⁵ In vergelijking daarmee kan het HvJ zich een stuk sneller uitspreken over

vragen die rijzen in individuele kwesties. Wordt op basis van het Handvest geprocedeerd, dan is het niet nodig om te wachten tot alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput. Alle nationale rechterlijke instanties, inclusief de lagere, kunnen het HvJ immers om uitleg vragen als dat nuttig of nodig lijkt.¹⁶ In urgente gevallen is het bovendien mogelijk om te vragen om een spoedprocedure, waardoor al binnen drie maanden een uitleg van het HvJ kan worden gekregen.¹⁷ Ook in gewone zaken is het HvJ bovendien een stuk sneller dan het EHRM: gemiddeld duurt het iets meer dan een jaar om een prejudiciële vraag te beantwoorden.¹⁸ Natuurlijk is dat nog steeds best lang, en natuurlijk kan het voor rechtzoekenden vervelend zijn als in deze periode de nationale procedure stilligt. Maar toch verklaart deze mogelijkheid waarom het Handvest de laatste jaren zo belangrijk is geworden: het HvJ kan snel duidelijkheid bieden en kan interpretaties geven die direct inpasbaar zijn in een nog lopende procedure.

PROCEDURELE MOGELIJKHEDEN EN TOEPASSINGSBEREIK

Een tweede verklaring is erin gelegen dat het EU-Grondrechtenhandvest in veel verschillende soorten zaken kan worden ingeroepen. De grondrechtenbepalingen kunnen dienen als hulpmiddel om richtlijn- en verordeningbepalingen te interpreteren (net als de nationale implementatie- en uitvoeringsmaatregelen),¹⁹ ze kunnen een rol spelen in directe beroepen tegen EU-maatregelen zoals sancties (bijvoorbeeld in mededingingsprocedures of zaken over sanctiemaatregelen),²⁰ en ze kunnen dienen als toetsingsmaatstaf voor de geldigheid van EU-recht.²¹ Dat maakt dat er heel wat mogelijkheden zijn om op grond van het Handvest te procederen.

Als belangrijke nuancering geldt wel dat het Handvest lang niet in alle nationale procedures kan worden ingeroepen. Dat heeft alleen nut in

zaken tegen de EU-instellingen of in zaken waarbij de autoriteiten van een lidstaat (inclusief de rechter) het EU-recht ten uitvoer brengen.²² Deze beperking in reikwijdte is echter minder groot dan die lijkt. Het HvJ heeft het begrip ‘ten uitvoer brengen’ in zijn rechtspraak namelijk ruim uitgelegd. Voor toepasselijkheid van het Handvest is het al voldoende dat er een zekere relatie bestaat tussen een nationaal optreden en het EU-recht.²³ Van zo’n relatie is sprake in vrijwel alle gevallen van implementatie of uitvoering van EU-recht,²⁴ en bovendien in alle gevallen waarin wordt gehandeld in strijd met het EU-recht en in dat verband een beroep wordt gedaan op een grondrecht.²⁵ Uitzonderingen zijn er eigenlijk alleen als een bepaald onderwerp helemaal niet is geregeld door het EU-recht (zoals het verstrekken van een humanitair visum voor het aanvragen van asiel)²⁶ of als sprake is van het treffen van een volledig onverplichte extra regeling (zoals een schadevergoedingsregeling bij het ruimen van vee vanwege een dierziekte, als de relevante EU-regelgeving daarin niet voorziet).²⁷ Deze rechtspraak over het toepassingsbereik van het EU-recht maakt dat het instrument in steeds meer nationale procedures kan worden ingeroepen, en dat gebeurt dan ook ruimhartig.

MEER GRONDRECHTEN-BEPALINGEN, MEER AANSPRAAKMAKERS

Het Handvest omvat een veel ruimer aantal rechten dan het EVRM, waaronder sociale grondrechten en typische EU-grondrechten als dat op vrij verkeer van personen.²⁸ Daarbij zijn er soms subtiele, maar belangrijke verschillen in beschermingsbereik tussen Handvest en EVRM. Zo is het recht op een eerlijk proces van artikel 6 EVRM niet van toepassing in vreemdelingenrechtelijke procedures, terwijl artikel 47 Hv door de net iets andere formulering van het toepassingsbereik in die zaken wél kan worden ingeroepen.²⁹ Zeker nu

er veel EU-regelgeving bestaat op vreemdelingenrechtelijk terrein en het Handvest dus vaak van toepassing is, is het aantrekkelijker om een beroep te doen op artikel 47 Hv dan op artikel 6 EVRM.

Belangrijk is daarnaast dat het Handvest een aantal rechten benoemt die bijzonder relevant zijn voor rechtspersonen.³⁰ Zo is het recht om een onderneming te drijven als een zelfstandig grondrecht vastgelegd in artikel 16 Hv, terwijl een vergelijkbare bepaling niet in het EVRM is terug te vinden.³¹ Artikel 16 Hv wordt inmiddels met grote regelmaat ingeroepen, bijvoorbeeld in zaken over sancties of mededingingsrechtelijke kwesties. Dat heeft het mogelijk gemaakt voor het HvJ om het artikel uit te bouwen tot een bepaling die vrijwel elk ondernemingsbelang afdekt.³² Een van de gevolgen daarvan is dat steeds meer puur economische geschillen als grondrechtengeschillen worden gekwalificeerd.³³ Ondernemingen met primair op winstmaximalisatie gerichte doelstellingen kunnen daardoor net zo goed als individuen aanspraak maken op de bescherming die uitgaat van de grondrechten. Dit heeft geleid tot een sterke toename van de betekenis van het Handvest in zaken die oorspronkelijk niet snel als grondrechtenkwestie werden gekwalificeerd.³⁴

Een hiermee samenhangende trend is dat bij het HvJ ook met de staat verbonden bedrijven en organisaties zich kunnen beroepen op grondrechten. Volgens de klassieke grondrechtendoctrine kan dat niet.³⁵ Het EHRM heeft ook altijd geprobeerd te voorkomen dat staatsorganen of aan de staat gelieerde ondernemingen of organisaties een beroep zouden doen op de grondrechten.³⁶ Het HvJ heeft echter expliciet aangenomen dat ook ondernemingen die rechtstreeks onder verantwoordelijkheid van de staat vallen, een beroep kunnen doen op bepaalde fundamentele rechten.³⁷ Daarbij lijkt het er voor dit Hof niet zo toe te doen of zo’n rechtspersoon als private onderneming ►

handelt, of als overheidsorgaan.³⁸ Vanuit de klassieke grondrechten-doctrine is er nogal wat in te brengen tegen de ontwikkeling waarbij rechtspersonen en zelfs overheidsorganisaties steeds vaker een beroep kunnen doen op grondrechten. Dit staat namelijk haaks op de oorspronkelijke gedachte dat grondrechten de meest fundamentele rechten van het individu betreffen, waarbij het bovendien vooral gaat om bescherming van het individu tegen de staat.³⁹ Dat kan leiden tot een zekere verwatering en inflatie van grondrechten, die het steeds moeilijker maakt om te betogen dat extra bescherming van deze rechten echt nodig is. Erg wenselijk is deze ontwikkeling dan ook niet.⁴⁰

MEER VERANTWOORDELIJKHEDEN

Ten slotte is van belang dat de uitbreiding van de bescherming van grondrechten gepaard lijkt te gaan met een uitbreiding van de verantwoordelijkheid om die grondrechten te beschermen. Net zoals het HvJ heeft aangenomen dat steeds meer ondernemingen aanspraak kunnen maken op grondrechten, heeft het soms verplichtingen aan diezelfde ondernemingen opgelegd om zich te bekommeren over de effectieve bescherming daarvan.⁴¹ Steeds vaker legt het die verantwoordelijkheid niet meer zozeer alleen bij de staat, maar ook of zelfs vooral bij private spelers. Het meest bekende voorbeeld is dat waarin het HvJ aan Google de verplichting oplegde om ieders privacy actief te beschermen bij het weergeven van resultaten via zijn zoekmachine.⁴² Het was vrij precies in de eisen die het daarbij stelde: Google moest een procedure ontwikkelen die het mogelijk maakte om over individuele verzoeken te oordelen en te besluiten om bepaalde zoekresultaten niet langer weer te geven.⁴³ Een ander voorbeeld is een uitspraak over het webforum *GeenStijl*.⁴⁴ Daarin legde het HvJ professionele beheerders een verplichting op om voor elke hyperlink na te gaan of er

misschien intellectuele-eigendomsrechten worden aangetast op de site waarnaar die link verwijst.⁴⁵ In dit soort situaties is het dus aan private spelers om grondrechten te beschermen, al is er steeds aan 'back-up' aanwezig in de vorm van procedures voor de nationale rechter. Gelet op de eerder besproken ontwikkelingen is het waarschijnlijk dat dit soort opleggen van verantwoordelijkheden tot grondrechtenbescherming in de toekomst nog wel vaker zichtbaar zullen worden in de rechtspraak van het Luxemburgse Hof. Dat is misschien maar goed ook, nu dit recht doet aan de diffuse en veelzijdige werkelijkheid waarin grondrechtenvraagstukken zich tegenwoordig voordoen en het leidt tot een betere bescherming van die rechten.⁴⁶

SLOT

Het EU-Grondrechtenhandvest heeft sinds 2009 sterk aan belang gewonnen. De hiervoor beschreven ontwikkelingen maken het Handvest tot een aantrekkelijk instrument in procedures over individuele en ondernemingsbelangen. Wel is het belangrijk om te onderzoeken hoe zodanig invulling kan worden gegeven aan de grondrechten dat het concept niet volledig inhoudsloos wordt en de grondrechten hun bijzondere status behouden. Het klakkeloos inroepen ervan is vanuit dat perspectief niet gewenst. Daarnaast moet in het oog worden gehouden dat de mogelijkheid om grondrechten in te roepen steeds vaker gepaard gaat met een verantwoordelijkheid om die grondrechten voor anderen te beschermen, ook voor private spelers. Er is dus reden genoeg om de rechtspraak en literatuur over het Handvest kritisch te volgen, en om, door verstandig procederen, een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de daarin neergelegde grondrechten. ■

Prof. mr. J.H. (Janneke) Gerards is als hoogleraar fundamentele rechten verbonden aan de Universiteit Utrecht. Deze bijdrage is losjes gebaseerd op de oratie die zij op 29 maart 2017 uitsprak.

NOTEN

- 1 B. de Witte, 'The Past and Future Role of the European Court of Justice in the Protection of Human Rights', in: Ph. Alston e.a. (red.), *The EU and Human Rights*, Oxford: Oxford University Press 1999, p. 859-897; G. de Búrca, 'The Evolution of EU Human Rights Law', in: P. Craig & G. de Búrca (red.), *The Evolution of EU Law*, 2e druk, Oxford: Oxford University Press 2011, p. 465-497.
- 2 Idem.
- 3 Zie o.m. M.A. Dauses, 'The Protection of Fundamental Rights in the Community Legal Order', 10 *European Law Review* 1985, p. 398-419.
- 4 Zie voor een korte schets van deze ontwikkeling S. Greer, J.H. Gerards en R. Slowe, *Human Rights in the Council of Europe and the European Union. Achievements, trends, and challenges*, Cambridge: Cambridge University Press, te verschijnen, hoofdstuk 5.
- 5 Zie nader S. Garben, 'The constitutional (im)balance between "the market" and "the social" in the European Union', 13 *European Constitutional Law Review* 2017, p. 23-61.
- 6 Zie nader J. Krommendijk, 'Totstandkoming en ontwikkeling van het Handvest', in: J.H. Gerards, H. de Waele & K. Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Handvest van de Grondrechten*, Deventer: Kluwer 2015, p. 15-54.
- 7 Vgl. B. de Witte, 'The Legal Status of the Charter: Vital Question or Non-Issue?', 8 *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2001, p. 81-89.
- 8 Zie art. 51 lid 1 HvJ; zie over de uitleg van deze bepaling verderop.
- 9 Zie uitgebreid J.H. Gerards, H. de Waele & K. Zwaan (red.), *Vijf jaar bindend EU-Handvest van de Grondrechten*, Deventer: Kluwer 2015.
- 10 Zie reeds H.J. van Harten & H. Grootelaar, 'Doorwerking van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie in de Nederlandse rechtspraak: een kwantitatieve stand van zaken', 39 *Nederlands Tijdschrift voor Mensenrechten/NJCM-Bulletin* 2014, p. 182-200.
- 11 Zie voor statistische informatie European Commission, *Staff Working Document on the Application of the EU Charter of Fundamental Rights in 2015* (SWD(2016) 158 final).

- 12 Dit levert wel de nodige complicaties op voor het grondrechtenbeschermingssysteem in Europa; zie daarover o.m. J.H. Gerards, 'Who decides on fundamental rights issues in Europe? – Toward a mechanism to coordinate the roles of the national courts, the ECJ and the ECtHR', in: S. Weatherill & S. de Vries (red.), *Five years legally binding EU Charter of Fundamental Rights – What is the state of play in the protection of fundamental rights in the EU?*, Oxford: Hart 2015, p. 47-74.
- 13 Zie nader o.m. J.H. Gerards, 'Grondrechten in de Nederlandse rechtspraak', *Rechtstreeks* 2013 (3), p. 17-39.
- 14 Zie www.echr.coe.int > statistics.
- 15 Zie nader bijv. J.H. Gerards & L.R. Glas, 'Access to justice in the European Convention on Human Rights system', *Netherlands Quarterly of Human Rights* 2017, p. 11-30.
- 16 Hoewel zij uiteraard niet verplicht zijn om dit te doen.
- 17 Zie nader HvJ EU, *Jaarverslag 2016*, Luxemburg: EU 2017.
- 18 In 2016 was de gemiddelde termijn ruim veertien maanden; zie HvJ EU 2017, reeds aangehaald.
- 19 Zo spelen minder bekende bepalingen als art. 35 Hv (recht op gezondheid) en art. 37 (consumentenbescherming) inmiddels al een rol in de HvJ-rechtspraak over uitleg van EU-wetgeving die aan deze grondrechten raakt; zie bijv. HvJ EU 29 april 2015, C-528/13, ECLI:EU:C:2015:288 (*Léger*), *EHRC* 2015/145 m.nt. A.C. Hendriks, *NJ* 2016/105 m.nt. J. Legemaate, punt 57 en HvJ EU 31 januari 2013, C-12/11, ECLI:EU:C:2013:43 (*McDonagh*), *NJ* 2013/150 m.nt. M.R. Mok, punt 63.
- 20 Zie bijv. *Almaz Antey*, Gerecht 25 januari 2017, T-255/15, ECLI:EU:T:2017:25.
- 21 Het meest bekende voorbeeld is HvJ 8 april 2014, C-293/12, ECLI:EU:C:2014:238 (*Digital Rights Ireland*), *EHRC* 2014/140 m.nt. M.E. Koning, *NJ* 2016/446 m.nt. E.J. Dommering. Deze uitspraak leverde overigens de nodige onduidelijkheid op over de manier waarop de nationale wetgeving vervolgens moest worden aangepast; nadere prejudiciële vragen hebben daarover meer duidelijkheid verschaft; zie HvJ EU 21 december 2016, C-203/15 en C-698/15, ECLI:EU:C:2016:970 (*Tele2 Sverige AB*).
- 22 Art. 51 lid 1 Hv.
- 23 Zie uitgebreider hierover o.m. M. Bulterman, 'Ontwikkelingen in de Luxemburgse rechtspraak', in: Gerards, De Waele & Zwaan 2015, reeds aangehaald (n. 9).
- 24 Zie vooral HvJ 7 mei 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105 (*Åkerberg Fransson*), *EHRC* 2013/112 m.nt. J. Morijn, *JB* 2013/58 m.nt. J.M. Veenbrink & H. de Waele, *AB* 2013, 131 m.nt. R. Widdershoven.
- 25 HvJ EU 30 april 2014, C-390/12, ECLI:EU:C:2014:281 (*Pfleger*), *EHRC* 2014/141, *NJ* 2014, 354 m.nt. M.R. Mok.
- 26 HvJ EU 7 maart 2017, C-638/16 PPU, ECLI:EU:C:2017:173 (*X en X*).
- 27 HvJ EU 22 mei 2014, C-56/13, ECLI:EU:C:2014:352 (*Ersekcsanádi Mezőgazdasági Zrt*), *EHRC* 2014/188 m.nt. J.H. Gerards, *AB* 2014/444 m.nt. F.M.J. den Houdijker & M.K.G. Tjepkema.
- 28 Het Handvest telt vijftig inhoudelijke grondrechtenbepalingen, een groot aantal waarvan bovendien verschillende rechten omschrijft. Al met al zijn er daardoor zeker vijftenzeventig grondrechten in het Handvest terug te vinden.
- 29 Zie nader A. Terlouw & K. Zwaan, 'Asiel', in: Gerards, De Waele & Zwaan 2015, reeds aangehaald (n. 9).
- 30 Vgl. ook S. Weatherill, 'From Economic Rights to Fundamental Rights', in: S. de Vries e.a. (red.), *The Protection of Fundamental Rights in the EU After Lisbon*, Oxford: Hart 2013, p. 11-36.
- 31 Nader o.m. M. Everson & R. Correia Gonçalves, 'Article 16. Freedom to conduct a business', in: S. Peers e.a. (red.), *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*, Oxford: Hart 2014.
- 32 Voor een beknopt overzicht van de toepassingspraktijk, zie Greer, Gerards & Slowe, reeds aangehaald (n. 4), hoofdstuk 5. Zie voor een voorbeeld HvJ EU 4 mei 2016, zaak C-477/14, ECLI:EU:C:2016:324 (*Pillbox 38*), «EHRC» 2016/181 m.nt. J. Krommendijk.
- 33 Dit komt mede doordat het HvJ heeft aangenomen dat overal waar het Handvest spreekt van 'personen' die aanspraak kunnen maken op grondrechten, ook rechtspersonen zijn bedoeld; zie HvJ EU 22 december 2010, zaak C-279/09, ECLI:EU:C:2010:811 (*DEB*), *AB* 2011, 222, «JHG» 2013/3 m.nt. H. de Waele, punt 38.
- 34 Art. 16 Hv behoort tot een van de meest ingeroepen bepalingen van het Hv; zie voor statistische gegevens het jaarrapport van de Europese Commissie, reeds aangehaald (n. 11).
- 35 HR 6 februari 1987, ECLI:NL:HR:1987:AG5531 (*Aral*), *AB* 1987, 272, m.nt. van den Burg, *NJ* 1988, 926; ABRvS 29 april 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BD0782, *AB* 2008, 260; ABRvS 12 mei 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM4166, «JV» 2010/301, «JB» 2010/213, r.o. 2.8.1; ABRvS 29 juli 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR4025, «JB» 2011/196, *AB* 2011, 281 m.nt. Ch. Backes.
- 36 Bijv. EHRM 7 juni 2001 (ontv.), nr. 52559/99, ECLI:CE:ECHR:2001:0607DEC005255999 (*Danderyds Kommun t. Zweden*); EHRM 23 september 2003 (ontv.), nr. 53984/00, ECLI:CE:ECHR:2003:0923DEC005398400 (*Radio France e.a. t. Frankrijk*), par. 26; EHRM 12 mei 2015 (ontv.), nr. 29003/07, ECLI:CE:ECHR:2015:0512DEC002900307 (*Ljubljanska Banka D.D. t. Kroatië*), «EHRC» 2015/164 m.nt. Gerards, *AB* 2016 m.nt. Barkhuysen & Van Emmerik.
- 37 Zie vooral HvJ EU 18 februari 2016, C-176/13 P, ECLI:EU:C:2016:96 (*Bank Mellat*), *EHRC* 2016/66 m.nt. Gerards; zie eerder bijv. Gerecht 6 september 2013, T-35/10 en T-7/11, ECLI:EU:T:2013:397 (*Bank Melli Iran*), *EHRC* 2013/250 m.nt. Gerards.
- 38 Naar zowel het EVRM-recht als het Nederlandse bestuursrecht (vgl. art. 1:1 Awb) is dat een belangrijk verschil; zie daarover mijn annotatie bij *Bank Melli Iran* in *EHRC* 2013/250.
- 39 Zie nader mijn Utrechtse oratie, op www.uu.nl/medewerkers/gerards.
- 40 Idem; zie ook J.H. Gerards, 'Fundamentele rechten – een aparte categorie', in: M. Gromhuijsen, E. Hondius & A. Soeteman (red.), *Recht in geding*, Amsterdam: Boom Juridische uitgevers 2014, p. 35-47.
- 41 Vgl. J. Emaus, L. Enneking & I. Giesen, 'Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij privatisering van publieke taken: een aanzet tot debat', in: I. Giesen, J. Emaus & L. Enneking (red.), *Verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en privatisering van publieke taken*, Den Haag: Boom 2014, p. 17-34; L. Kool, J. Timmer, L. Royackers & R. van Est, *Opwaarderen – Borgen van publieke waarden in de digitale samenleving*, Den Haag: Rathenau Instituut 2017.
- 42 HvJ EU 13 mei 2014, zaak C-131/12, ECLI:EU:C:2014:317 (*Google Spain*), «EHRC» 2014/186 m.nt. J. van Hoboken, *NJ* 2014, 385 m.nt. M.R. Mok.
- 43 Idem, m.n. punt 94. Zie nader E. Frantzou, 'Further Developments in the Right to be Forgotten: The European Court of Justice's Judgment in Case C-131/12, *Google Spain, SL, Google Inc v Agencia Espanola de Proteccion de Datos*, 14 *Human Rights Law Review* 2014, p. 761-777.
- 44 HvJ EU 8 september 2016, zaak C-160/15, ECLI:EU:C:2016:644 (*GS Media*), «EHRC» 2016/222 m.nt. J. Krommendijk.
- 45 Idem, punt 51.
- 46 Wel zal in dit soort samenwerkingsverbanden zorgvuldig moeten worden gelet op legitimiteitseisen als die van transparantie en openbaarheid; vgl. bijv. Frantzou, reeds aangehaald (n. 42), p. 770-771.

Procederen in Oostenrijk?

Wijkamp Advocatuur / Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal.

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk

T: +43 (0) 5412 / 64640 F: +43 (0) 5412 / 64640-15

M: office@wijkamp-advocatuur.com W: www.wijkamp-advocatuur.com

Are you a lawyer?
Or a Rocketlawyer?

Maak in 1 dag uw praktijk Rocketlawyer proof!

CHECK WWW.LEGALTHINGS.IO VOOR DEMO

 LegalThings

Bas uit Amsterdam heeft jouw kantoor zo gevonden

nab
nationale
adviesbalie

>2,6 MILJOEN
BEZOEKERS
PER JAAR!

De NAB is het online advertentie platform voor de juridische dienstverlener
BEL 055 539 56 50 OF MAIL INFO@NAB.NL VOOR MEER INFORMATIE

Altoga

Voor al uw toga's binnen de advocatuur en rechtspraak.

Laan op Zuid 664 | 3071 AB ROTTERDAM
Tel.: 010-303.19.37 | Fax: 010-303.19.38 | info@altoga.nl | www.altoga.nl

Altoga vervaardigt in eigen beheer gebruiksvriendelijke en behaaglijke toga's (en toebehoren) van een kwalitatief hoogwaardige wollen stof (cool wool).

De toga:

- op maat of in een confectiemaat;
- keuze uit een viertal kleuren voor de voering: bordeaux, groen, blauw of paars;
- geborduurde naam in de voering;
- inclusief een bef;
- levertijd van 2 weken;
- mogelijkheid tot het aanschaffen van een cadeaubon, indien gewenst gepersonaliseerd;
- € 600,- excl. 21% BTW.

Voor onder de toga:

- een op maat gemaakte kostuum of (mantel)pakje;
- in elk gewenste kleur en model;
- € 300,- excl. 21% BTW.

Altoga is een initiatief van mr. N. Köse-Albayrak, advocaat te Rotterdam

ANKER ANKER
strafrechtadvocaten

Ons kantoor is gevestigd in Leeuwarden en telt thans zes advocaten en een juridisch medewerkster. Alle advocaten zijn volledig gespecialiseerd in strafzaken door het gehele land.

Ter vervanging van een vertrokken medewerker zijn wij op zoek naar een

**advocaat-medewerker m/v
voor de strafrechtpraktijk**

Hij/zij onderschrijft de (op onze website vermelde) principiële uitgangspunten van ons kantoor, heeft ervaring in de strafpraktijk en is bereid zich te vestigen in Noord-Nederland.

U kunt uw sollicitatie met cv voor **8 mei 2017** per mail sturen en richten aan de heer mr. E.J. Kuiters: kuiters@ankerenanker.nl

www.ankerenanker.nl

ACHTER DE COULISSEN VAN HET NIEUWE HUWELIJKSVERMOGEN

Bart Breederveld schreef mee aan het wetsvoorstel waarmee het traditionele trouwen in gemeenschap van goederen werd ingeperkt. Als enige advocaat was hij nauw betrokken bij het politieke spel rondom de historische wetswijziging.

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

‘Iedereen die gaat trouwen of scheiden, heeft ermee te maken en heeft er dus een mening over,’ zegt Bart Breederveld (64) in een kamer in het Initium-gebouw van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Hier werkt hij twee dagen in de week als universitair docent, naast zijn werk als advocaat op het gebied van personen- en familierecht bij het Alkmaarse Rensen Advocaten. Binnen de muren van de universiteit vond hij de tijd om aan het wetsvoorstel mee te werken. ‘Ik weet niet hoe ik dat anders had moeten doen.’ Het initiatiefwetsvoorstel Beperking wettelijke gemeenschap van goederen van Tweede Kamerleden Judith Swinkels (D66), Jeroen Recourt (PvdA) en Foort van Oosten (VVD), dat 28 maart door de Eerste Kamer is aangenomen, betekent een histo-

rische stelselwijziging binnen het huwelijksvermogensrecht. Namelijk: als partners geen nadere afspraken maken, trouwen ze in gemeenschap van goederen. Tot voor kort hield dat in dat al het vermogen en alle

schulden van beide partners, zowel van vóór als tijdens het huwelijk in de gemeenschap van goederen vielen. Met de wetswijziging blijft het voorhuwelijkske privévermogen nu in het bezit van de betreffende partner. Voorhuwelijkske schulden vallen ook buiten de gemeenschappelijke boedel. Net zoals erfenissen en schenkingen die de partners tijdens het huwelijk krijgen.

UITZONDERING

Het had weinig gescheeld, of het wetsvoorstel had de eindstreep niet gehaald. Op 21 maart, de laatste dag van de oude samenstelling van de Tweede Kamer, verdedigden Swinkels, Recourt en Van Oosten hun initiatiefvoorstel in de Eerste Kamer. Sinds 22 maart komt de Kamer in de nieuwe samenstelling samen; Recourt en Swinkels maken er geen deel meer van uit. Het bleef ▶

Bart Breederveld

Bart Breederveld studeerde Nederlands Recht en Notarieel Recht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Hij is sinds 1979 advocaat te Alkmaar en medeoprichter van Rensen Advocaten. In 2008 promoveerde hij op een proefschrift over de huwelijksgemeenschap en de verdeling door de rechter. Hij is tevens als docent/onderzoeker verbonden aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en doceert naast huwelijksgoederenrecht, goederen- en insolventierecht. Voorts is hij raadsheer-plaatsvervanger in het Gerechtshof Den Haag.

tot het einde toe spannend of het wetsvoorstel het zou halen. De dag voor de stemming in de Eerste Kamer dienden senatoren Marnix van Rij (CDA) en Anneke Wezel (SP) een motie in om het voorstel aan te houden. Daarin uitten zij zorgen over de uitvoerbaarheid, rechtszekerheid en wetssystematiek. Met 38 tegen 37 stemmen nam de Eerste Kamer het voorstel uiteindelijk op het nippertje aan.

De beperking van de gemeenschap van goederen kent een lange aanloop. De oude wet bestond al vanaf 1838. Breederveld: 'Vanaf 1900 zijn er initiatieven en ideeën geweest om de wet aan te passen, maar het is nooit gelukt.' Met de vergaande invulling die tot nu toe aan de gemeenschap van goederen werd gegeven, verkeer-

de Nederland in een wereldwijde uitzonderingspositie. Alleen in Zuid-Afrika en Suriname gelden soortgelijke regels.

In 2008 is er een wetsvoorstel aangenomen dat was bedoeld als inperking van de gemeenschap van goederen, maar uiteindelijk, vanwege een amendement van de ChristenUnie, niet meer dan een cosmetische aanpassing van de oude wet betekende. Bij dat wetsvoorstel was Bart Breederveld al zijdelings betrokken. In 2008 promoveerde hij op 'De huwelijksgemeenschap bij echtscheiding. De omvang, ontbinding en verdeling door de rechter'. Voorafgaand daaraan deed hij onderzoek in Californië naar het stelsel daar. Breederveld, lid van D66, werd in die tijd benaderd door Kamerlid Magda Berndszen (D66). 'En

zo is het balletje gaan rollen.' De drie initiatiefnemers, Swinkels, Recourt en Van Oosten, hebben een stuk of vijf deskundigen om zich heen verzameld, onder wie Leon Verstappen, hoogleraar privaatrecht, Wouter Burgerhart, hoogleraar Fiscale aspecten van de notariële rechtspraktijk en Bart Breederveld, die de ideeën van de Kamerleden juridisch vertaalden. 'Van het begin af aan hebben we met de initiatiefnemers het hele wetsvoorstel en de toelichting geschreven. Vragen over het wetsvoorstel hebben we in onderling overleg beantwoord. De initiatiefnemers hebben zo een stukje van de discussie en schriftelijke begeleiding uitbesteed aan mensen die voor hen de kastanjes uit het vuur haalden.' Ook het ministerie van Veiligheid

en Justitie leverde een bijdrage aan het wetsvoorstel. 'Het is een initiatiefvoorstel, dus je bent een beetje afhankelijk van hoe de pet staat van de ambtenaar. Maar het ministerie heeft vooral met een wetstechnische bril meegekeken, dat was heel nuttig.'

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer, april 2016, zat Breederveld samen met de andere deskundigen in de plenaire zaal. Daar kreeg hij briefjes binnen van de fractiemedewerkers en de initiatiefnemers met: 'Hoe moet er op deze vraag worden geantwoord?' Breederveld: 'Dan maak je het politieke spel van heel dichtbij mee. De PvdA had de verdediging van een deel van het wetsvoorstel op zich genomen. Madeleine van Toorenburg (CDA) stelde er kritische vragen over. Vervolgens sprong Vera Bergkamp (D66) er weer tussen om die vragen te ontkrachten. Zo probeerde ze ook weer de initiatiefnemers uit de wind te houden.'

Tijdens het schrijven aan het wetsvoorstel hield Breederveld steeds voor ogen dat er een politieke meerderheid voor moest komen. 'Wat je als wetenschapper of als praktijkjurist van belang vindt, is niet altijd politiek aantrekkelijk. Dan moet je voor lief nemen dat er soms iets in zo'n wetsvoorstel terecht komt waarvan je denkt: nou, ik zou het misschien zelf anders hebben gedaan.'

Een voorbeeld van zo'n concessie gaat over de draagplicht van schulden. Als een van de partners voorhuwelijkse schulden heeft, vallen die buiten de gemeenschappelijke boedel. 'Als een van de schuldeiser beslag gaat leggen, bijvoorbeeld op de auto, die in de gemeenschap valt, staat nu in de wet dat de helft van de opbrengst door de schuldeiser moet worden afgedragen aan de echtgenoot wiens schuld het niet betreft. Ik vraag me af of dat soort regels in de praktijk echt gaat

werken in de toekomst. Ik vind het redelijk ingewikkeld, met name ook in het geval van faillissement.'

LOTSVERBONDENHEID

Los van enkele artikelen ziet Breederveld de nieuwe wet als een grote vooruitgang in vergelijking tot de ruime gemeenschap van goederen die de wet tot nu toe kende. Het past volgens hem meer bij deze tijd en sluit aan bij de internationale norm. 'De lotsverbondenheid is nu beperkt tot het huwelijk.' Het zijn vooral de christelijke partijen geweest die door de jaren heen hebben vastgehouden aan de traditionele uitleg van de gemeenschap van goederen. 'Zij gaan uit van lotsverbondenheid totdat de dood ons scheidt. Het één worden, samensmelten, betekent samensmelten in alles.' Maar in de Eerste Kamer waren ook de PvdA en SP kritisch en stemden uiteindelijk tegen.

Een van de pijnpunten van de nieuwe wet is dat partners een onderscheid moeten maken tussen het eigen vermogen en het gezamenlijke vermogen dat ze tijdens hun huwelijk opbouwen, en dat vervolgens tijdens het huwelijk mogelijk niet bijhouden. Tegelijkertijd relativeert Breederveld dat. 'Veel dingen wijzen zichzelf. Als een van de partners voor het huwelijk een huis had, staat dat huis op zijn of haar naam, dat staat ook in de openbare registers.'

OPEN NORM

Ook de positie van een onderneming is enigszins veranderd in de nieuwe wet, op initiatief van Breederveld. Opgenomen is dat als je een onderneming hebt, die niet in de gemeenschap van goederen valt, het toch zo zou kunnen zijn dat bij echtscheiding of overlijden er met de andere echtgenoot moet worden afgerekend.

Breederveld geeft een voorbeeld: 'Meneer heeft een onderneming, elk jaar keert hij zichzelf 60.000 euro te weinig winst uit. Dus er blijft bij wijze van spreken elk jaar geld in de onderneming achter. Daarvoor is dan geregeld dat mevrouw alsnog voor de gemeenschap een aanspraak kan maken op het deel dat meneer de gemeenschap van goederen tekort heeft gedaan, voor zover dat redelijk is.' Breederveld verwacht dat eventuele conflicten rondom deze 'billijkheidscorrectie' zich goed lenen voor mediation. De inspiratie voor deze open norm vond Breederveld in Californië. 'Daar heeft de rechter uiteindelijk een aantal handvatten gegeven over hoe je hiermee om moet gaan.'

'De lotsverbondenheid is nu beperkt tot het huwelijk'

Tijdens de behandeling van de wet is er wel kritiek gekomen op deze billijkheidscorrectie. Breederveld kan zich voorstellen dat de norm ook hier in eerste instantie aanleiding kan gaan geven voor extra rechtszaken, maar denkt dat dit zich uiteindelijk zal uitkristalliseren. 'Als er een aantal uitspraken is, waarin de Hoge Raad een oordeel heeft gegeven, dan weten we dat. Dat is het gevolg van de open norm in de vorm van de billijkheidscorrectie. Of we die nu opnemen, of over twintig jaar, ik ben ervan overtuigd, dat het uiteindelijk die kant op gaat. Het oude stelsel heeft vanaf 1838 bestaan. Dat is bijna 180 jaar lang. Ik denk dat we de stelselwijziging ook in die context moeten zien. Pas na tien jaar kunnen we zien of de nieuwe wet verstandig is geweest en ik ben ervan overtuigd dat dan niemand meer anders zal willen.' ►

WAT GAAT ER VERANDEREN?

DOOR / CHRISTIANE VERFUURDEN

De Wet beperking wettelijke gemeenschap van goederen brengt zowel wijzigingen in titel 7 van Boek 1 als in de Faillissementswet.

In Boek 1 wordt in de eerste plaats artikel 1:94 BW aangepast. Dit artikel bepaalt de omvang van de gemeenschap van goederen. Tot nu toe omvat de gemeenschap van goederen, kort gezegd, alle goederen en alle schulden van de echtgenoten, enkele uitzonderingen daargelaten. Na inwerkingtreding van de wet omvat de gemeenschap van goederen voor wat haar baten betreft alleen nog alle goederen die voor de aanvang van de gemeenschap (aangaan huwelijk) al aan de echtgenoten gezamenlijk toebehoorden en die door hen worden verkregen vanaf de start van de gemeenschap (huwelijk) tot de ontbinding ervan. Voor wat de lasten betreft omvat de gemeenschap dan alleen nog alle gemeenschappelijke schulden die de echtgenoten voor de start van de gemeenschap al hadden alsook alle tijdens het bestaan van de gemeenschap ontstane schulden. Bovendien zijn voortaan alle verkrijgingen uit een erfenis, legaat of schenking privé van de verkrijgende echtgenoot.

Er wordt een nieuwe artikel 1:95a BW ingevoerd. Dit artikel bevat een regeling voor ondernemingen die niet in de gemeenschap zijn gevallen. In dat geval is er wel een redelijke vergoeding aan de gemeenschap verschuldigd voor kennis, vaardigheden en arbeid die een echtgenoot ten

behoefte van die onderneming heeft aangewend, tenzij een dergelijke vergoeding al op een andere wijze aan beide echtgenoten ten goede is gekomen.

Aan lid 2 van artikel 1:96 BW, dat het verhaal van de goederen van de gemeenschap regelt, wordt een zin toegevoegd die ziet op de situatie van verhaal voor een in de gemeenschap gevallen schuld van een echtgenoot. In dat geval worden de eigen goederen van die echtgenoot niet uitgenomen, mits hij goederen van de gemeenschap aanwijst, die voldoende verhaal bieden. Het nieuw in te voegen lid 3 regelt het verhaal op de goederen van de gemeenschap voor een niet tot de gemeenschap behorende schuld van een echtgenoot. Het verhaal is in dat geval beperkt tot de helft van de opbrengst van het uitgenomen goed. De andere helft komt de andere echtgenoot toe en valt voortaan buiten de gemeenschap. Deze andere echtgenoot is daarbij bevoegd het goed waarop de schuldeiser verhaal zoekt, over te nemen tegen betaling van de helft van de waarde van dat goed uit eigen vermogen. Na overname van het goed valt het niet meer in de gemeenschap. In Boek 1 wordt artikel 1:100 BW, wat de verdeling van de ontbonden gemeenschap regelt, aangepast. In het nieuw in te voegen lid 2 is geregeld dat wanneer bij ontbinding de gemeenschap niet toereikend is om de schulden van de gemeenschap te voldoen, deze schulden gelijkmatig door de echtgenoten gedragen

worden, tenzij de eisen van de redelijkheid en de billijkheid tot een andere verdeling leiden.

In de Faillissementswet wordt artikel 61 aangepast. Het eerste lid blijft ongewijzigd en de overige leden komen te vervallen, waardoor er een minder zware bewijslast zal zijn voor de niet-gefaillieerde echtgenoot om eigen goederen uit de faillissementsboedel terug te nemen.

WANNEER TREEDT DE WET IN WERKING?

Het is op het moment van schrijven van dit artikel nog onduidelijk wanneer de wet in werking treedt. Dit zal per 1 juli 2017 of per 1 januari 2018 zijn. Voor gemeenschappen van goederen die dan al bestaan, blijft het oude artikel 1:94 BW van toepassing en is artikel 1:96 lid 3 BW niet van toepassing. Het nieuwe stelsel zal naar verwachting dus ook pas enige tijd na de inwerkingtreding impact hebben op de scheidingspraktijk, als de eerste gesloten huwelijken na de inwerkingtreding stranden.

De wijziging van artikel 61 Fw zal wel onmiddellijk werken vanaf de ingangsdatum van het wetsvoorstel faillissementen die worden uitgesproken na het tijdstip van inwerkingtreding van de wet. ■

Christiane Verfuurden is personen- en familierechtadvocaat bij Schakenraad Advocaten in Eindhoven.

Juridisch Adresboek (legal directory), toegang tot expertise

Maet Advocaten

www.maet.nl - Mijdrecht - 020 412 12 71

Mr. Jan-Kees den Haan, advocaat

Juridisch advies is een persoonlijke aangelegenheid. Ik heb 20 jaar ervaring in de ondernemings- en arbeidsrechtpraktijk en ben u graag van dienst. Kennis en kunde voor een redelijke prijs; Maet Advocaten.

VBC Notarissen

www.vbnnotarissen.nl - Amersfoort | Amsterdam - 033 4 601 645

Mr. Casper Jones, notaris | corporate/M&A

Krachtig advies en heldere taal kenmerken Nederlands' grootste onafhankelijke notariskantoor. Onze corporate adviseurs kennen de uitdagingen van internationale bedrijven even goed als die van coöperaties, publieke instellingen en non-profit organisaties.

Geelkerken Linskens Advocaten

www.gl-advocaten.nl - Leiden en Den Haag - 06 - 57 31 12 00

Gerard Gort, advocaat/partner

Specialist Dutch contract law. Contracts are made between friends but should provide solutions if the friendship ends. As your contract lawyer I'll review your legal documents. Better safe than sorry!

Geelkerken Linskens
Advocaten

BZSE

www.bzselaw.com - St. Maarten - +1(721) 542 7550

Mr. Camiel Koster, advocaat/partner

Huh?! Zijn er dan advocaten op Sint-Maarten? Ja, een stuk of 60. Wij zijn met 8 advocaten en 1 'paralegal' het grootste kantoor. Wij zijn op zoek naar nieuwe collega's (advocaat-medewerker en/of een gevorderde advocaat-stagiaire).

St. Maarten

Van Houten en Partners

www.vhpa.nl - Dordrecht - 078 639 55 55

H.J. (Rieks) Naber, advocaat en mediator

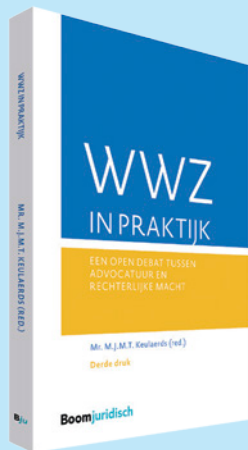
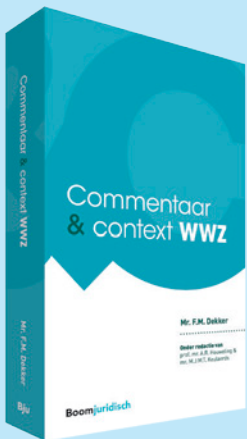
Ik heb ruime ervaring (meer dan 15 jaar) op het gebied van personen- en familerecht.

VAN HOUTEN PARTNERS

Altijd bereikbaar via Juridisch Adresboek op www.advocatenblad.nl

Neem contact op met Capital Media Services: 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

ONZE UITGAVEN HOUDEN U OP DE HOOGTE VAN ALLE ONTWIKKELINGEN BINNEN HET ARBEIDSRECHT

nieuw!

ruim
10.000
uitspraken

- ✓ de meest recente wetgeving en jurisprudentie
- ✓ commentaar van toonaangevende auteurs
- ✓ modellen, uitvoeringsregels UWV en diepgaande artikelen: alles op het gebied van het ontslagrecht

Kijk voor een compleet overzicht van onze arbeidsrechtuitgaven op www.oogvoorarbeidsrecht.nl

Boomjuridisch

Oog voor arbeidsrecht

BOUWMEESTER VAN DE BALIE

DOOR / ROBERT SANDERS

A.W. Philipse (1766-1845)

Anthoni Willem Philipse werd op 10 september 1766 geboren in Middelburg als zoon van een meester-glazenmaker. Philipse schreef zich in 1786 in als student aan de Hogeschool van Leiden, waar hij op 19 juni 1790 promoveerde op de dissertatie *De fideicommissis familiae relictis*. Na terugkeer in Zeeland vestigde hij zich als advocaat in zijn geboortestad. Philipse maakte snel carrière in een aantal bestuurlijke en vooral rechterlijke functies. Vanaf 1795 werd hij schepen en president van de Middelburgse rechtbank. Onder het Franse bewind werd hij procureur-generaal bij het departementaal gerechtshof en advocaat-fiscaal voor de middelen te lande in Zeeland. Op 1 maart 1811 volgde zijn benoeming tot advocaat-generaal bij het Keizerlijk Gerechtshof in Den Haag.

Na de herwonnen onafhankelijkheid in 1813 wist Philipse zich te handhaven als procureur-generaal bij het Hooggerechtshof der Verenigde Nederlanden, de hoogste rechterlijke instantie voor het gehele koninkrijk. Die functie had Philipse ook vertrouwd gemaakt met de werking van de eerder door Napoleon ingevoerde en onder koning Willem I gehandhaafde organisatiestructuur van de balie in ons land. Op grond van de per keizerlijk decreet neergelegde regeling was voor de rechterlijke macht maar ook voor het Openbaar Ministerie een niet onbelangrijke rol weggelegd bij het toezicht op de ad-

vocatuur. Zo zag Philipse als procureur-generaal toe op frequentie en de inhoud van de vergaderingen van de lokale advocatenordes en benoemde hij de leden van de raad en de deken. Die Frans-keizerlijke regeling was na 1813 in stand gebleven, in afwachting van de nog te concipiëren Nederlandse wetboeken. Ook een nieuwe regeling van de organisatie en het toezicht op de vaderlandse advocatuur zouden van die nieuwe wetgeving deel moeten uitmaken. In het kader van de reorganisatie van de rechterlijke macht had minister van Justitie Van Maanen, met wie Philipse op goede voet stond, de magistraat op het oog voor de in te stellen cassatie-instantie. Bij koninklijk besluit van 17 mei 1838 werd Philipse dan ook benoemd tot president van de Hoge Raad der Nederlanden.

De president en leden van de Hoge Raad kregen een bijzondere taakopdracht mee. De nieuwe nationale wetgeving zou in werking treden op 1 oktober 1838. Bij koninklijk besluit van 10 april 1838 werd de Hoge Raad opgedragen zich ‘alleen en bij uitsluiting’ bezig te houden met het ontwerpen van een aantal uitvoeringsreglementen krachtens artikel 19 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie. De werkzaamheden onder leiding van Philipse resulteerden in vier reglementen, waaronder het derde reglement dat betrekking had op de orde en discipline voor de advocaten

en procureurs bij de Hoge Raad, de provinciale gerechtshoven en de arrondissementsrechtbanken. Dit zogeheten Reglement III zou tot aan de invoering van de Advocatenwet in 1952 de organisatie van de balie regelen, met inbegrip van de beëdiging van advocaten en hun inschrijving op het tableau, het disciplinaire toezicht en de werkzaamheden van de bureaus van consultatie voor rechtshulp. Daar waar de lokale balie groot genoeg was (dat wil zeggen bij meer dan vijftien ingeschreven advocaten) zou een raad van toezicht en discipline aan het hoofd staan van de plaatselijke orde, onder voorzitterschap van een ‘deken’. Philipse en de zijnen hadden zich mogelijk onder tijdsdruk laten inspireren door het Franse model. Het model waar Philipse als procureur-generaal bovendien vele jaren lang in de praktijk mee had gewerkt. Het resultaat was dat de napoleontische uitgangspunten van een deels door de magistratuur gecontroleerde advocatuur in het najaar van 1838 naar het Nederlandse rechtsbestel werden overgeheveld. A.W. Philipse bleef tot zijn dood president van de Hoge Raad. Op 18 februari 1845 overleed de bouwmeester van de ‘moderne’ Nederlandse balie.

VAN KOFFERBAK TOT KLUIS

Advocaten laten soms laptops, ordners en andere belangrijke documenten achter in hun auto, al is het maar even. Daar kleven risico's aan. Extra beveiliging tegen diefstal is mogelijk, maar niet goedkoop.

DOOR / MICHEL KNAPEN

Kapotgeslagen voorruit, doorzeeftde portieren en een indrukwekkend arsenaal wapens aan de muur. Van Berkel uit het Brabantse Liempde is niet zomaar een autobedrijf, ook al staat de showroom vol met glanzende wagens. Gepantserde auto's, welteverstaan, met name bedoeld voor overheidsklanten, zoals bijzondere bijstandseenheden van de politie.

De wapens zijn nep, de kogelgaten in de portieren zijn echt. Ze zitten alleen aan de buitenkant en de voorruit – drie centimeter dik glas – zijn getekend met enorme sterren. Een chauffeur en zijn passagiers zouden veilig geweest zijn voor kogels, knuppels en koevoeten. Niet dat de gemiddelde advocaat pantsering nodig heeft. Maar beveiliging tegen auto-inbraak kan welkom zijn. Ton van den Biezenbos, strafrecht-advocaat uit Eindhoven, kent wel een aantal confrères van wie de auto is opengebroken. Laptop eruit, en soms documenten die ook in de laptotas zaten. Ook al wordt digitaal procederen de norm, nog lange tijd zullen advocaten rondrijden met dossiers in de kofferbak, met alle risico's van dien. Want neem je steeds alles mee als je met een cliënt een kop koffie drinkt in een restaurant? Zet je de auto altijd weg

in veilig geachte parkeergarages of staat die ook weleens aan de straat? 'De meeste mensen, advocaten niet uitgezonderd, realiseren zich niet dat auto's makkelijk te openen zijn,' zegt Johan Dijkstra van Cargo Security Systems in Geldermalsen. 'Een goede beveiliging tegen inbraak is niet de hoogste prioriteit van autofabrikanten.' Volgens Dijkstra kunnen handige inbrekers de kofferbak 'met een theelepeltje' nog kraken.

VERTROUWELIJKHEID

Advocaat Van den Biezenbos is zich wél bewust van dergelijke risico's. Hij laat niets in zijn auto liggen als hij uitstapt, nou ja, alleen als hij even moet tanken. Heeft hij na zijn werkdag nog een afspraak in de vroege avond, dan rijdt hij eerst naar huis of naar kantoor en laadt daar alles uit. 'Dat is omslachtig, ja. Zeker als het veel ordners betreft die je de volgende ochtend weer moet inladen,' zegt hij. Maar belangrijker: hij heeft dan beroepsmatig gehandeld als een goed advocaat en geen vertrouwelijkheid geschonden. Een woordvoerder van de Nederlandse orde van advocaten wijst op artikel 6 van de gedragsregels: de advocaat is verplicht tot geheimhouding. 'Dat is bewust breed geformuleerd,' zegt hij. 'Advocaten

kunnen zo zelf hun afweging maken hoe ze die geheimhouding invullen.' De orde stelt geen specifieke eisen hoe advocaten documenten in hun auto moeten beschermen. Van den Biezenbos voelt wel voor een extra vergrendeling op de kofferbak. Dergelijke sloten worden als extra naast het bestaande slot gemonteerd. Het zijn sloten die ook worden gebruikt door de politie en arrestatieteams om zo hun wapens veilig op te bergen.

Goedkoop is dat bepaald niet. Autobedrijf Van Berkel rekent bijna 1.500 euro. 'Dat is kostbaar,' zegt Van den Biezenbos. 'Maar ongemerkt lopen de kosten om onze computers te beveiligen ook langzaam op, en dat doen we gewoon.' In de showroom van Van Berkel laat salesmanager Willem Wilbrink zien hoe zo'n kofferbakslot eruitziet. In het chassis worden twee stalen ringen aangebracht en in de kofferbak twee stalen pinnen. Valt de achterklep van de sedan dicht, dan springen de pinnen automatisch in de ringen, en de kofferbak is niet meer open te krijgen. Onder de hoedenplank komt een stalen frame om toegang via het interieur van de auto te voorkomen. Concurrent Cargo Security Systems in Geldermalsen werkt met een vergelijkbaar systeem.

Bewijs bij het conditio sine qua non-verband

DOOR / BOB LEEMHUIS

Welke leerstukken helpen ook alweer bij het vaststellen van het conditio sine qua non-verband?

Als een partij aansprakelijk is voor schade van een ander, dan ontstaat een betalingsverplichting ten aanzien van schade die in causaal verband staat met de aansprakelijkheidsvestigende gebeurtenis. Voor het vaststellen van causaal verband dienen twee fasen te worden doorlopen. In de vestigingsfase, dient de benadeelde partij aan te tonen dat sprake is van het conditio sine qua non (csqn)-verband. Als de csqn-fase succesvol wordt doorlopen, dan volgt fase twee, de omvangsfase. In die fase dient de benadeelde aan te tonen dat de schade aan de gebeurtenis kan worden toegerekend in de zin van artikel 6:98 Burgerlijk Wetboek (BW).

Voor het bewijs van het csqn-verband is geen honderd procent zekerheid vereist. Een redelijke mate van waarschijnlijkheid is voldoende. Als aan het vereiste van een redelijke mate van waarschijnlijkheid niet wordt voldaan, maar er wel een vermoeden van het csqn-verband bestaat, dan kan de omkeringsregel de benadeelde soms helpen. Die regel kan worden toegepast als een norm is geschonden die strekt tot bescherming tegen een specifiek gevaar, en aannemelijk wordt gemaakt dat juist dát specifieke gevaar zich heeft verwezenlijkt. In dergelijke gevallen wordt het csqn-verband in beginsel aangenomen, waarna het aan de aangesproken partij is om aannemelijk te maken dat er géén

sprake is van een csqn-verband. Als het csqn-verband niet eenduidig is vast te stellen en er geen ruimte is voor de omkeringsregel, dan kan het leerstuk van de proportionele aansprakelijkheid soms uitkomst bieden, zo oordeelde de Hoge Raad voor het eerst in 2006 (Nefalit/Karamus, ECLI:NL:HR:2006:AU6092). Als proportionele aansprakelijkheid wordt aangenomen, dan ontstaat een verplichting tot schadevergoeding in evenredigheid met de in een percentage uitgedrukte kans dat sprake is van het csqn-verband. De Hoge Raad grondt de proportionele aansprakelijkheid op de aan de artikelen 6:99 en 6:101 BW ten grondslag liggende uitgangspunten.

Toepassing van proportionele aansprakelijkheid is een uitzondering op de regel dat pas aan artikel 6:98 BW wordt toegekomen zodra het csqn-verband vaststaat. Van deze uitzondering mag slechts terughoudend gebruik worden gemaakt, aldus de Hoge Raad. Bovendien dient toepassing ervan in overeenstemming te zijn met de aard van de normschending en de aard van de schade. Voor de billijkheidscorrectie is na toepassing van proportionele aansprakelijkheid geen plaats meer. De proportionele aansprakelijkheid zelf is namelijk al op de redelijkheid en billijkheid gebaseerd.

De reden dat van de Hoge Raad terughoudend moet worden omgegaan met toepassing van de propor-

tionele aansprakelijkheid is dat hij wil voorkomen dat partijen aansprakelijk worden gehouden voor (een deel van) de schade die zij mogelijk niet hebben veroorzaakt. Aan de andere kant heeft de Hoge Raad door het aannemen van proportionele aansprakelijkheid gemeend dat het evenzeer onwenselijk is dat de onzekerheid over het causaal verband geheel voor rekening van de benadeelde komt.

Tot slot wordt de proportionele aansprakelijkheid vaak in één adem genoemd met het leerstuk van de gemiste kans. Daarbij bestaat – anders dan bij proportionele aansprakelijkheid – geen onzekerheid ten aanzien van het csqn-verband, maar ten aanzien van de kans dat er schade is geleden. De leer van de gemiste kans wordt bijvoorbeeld toegepast in zaken waarin een advocaat een beroepstermijn laat lopen. In dergelijke zaken bestaat er een csqn-verband tussen de fout en de ontnomen kans op een beter resultaat. De vraag is vervolgens echter of het redden van de beroepstermijn daadwerkelijk zou hebben geleid tot een gunstiger uitkomst. Met andere woorden: is er wel schade geleden? Die vraag wordt volgens de leer van de gemiste kans procentueel benaderd. Voor toepassing van de leer van de gemiste kans is geen terughoudendheid geboden (Deloitte/H&H Beheer, ECLI:NL:HR:2012:BX7491).

Bob Leemhuis is advocaat bij Schakenraad Advocaten in Eindhoven.

Prikbord voor professionals

ADVOCAATSCORE.

Albert Munneke
a.munneke@advocaatscore.nl
advocaatscore.nl
Utrecht | 088-8338838

Advocaatscore is een handige tool om analyseren wat cliënten van uw dienstverlening vinden. Dat kan volledig intern, maar eventueel ook op uw website. Onderzoek toont aan dat deze beoordelingen tot 12 keer betrouwbaarder zijn dan eigen tekst. Resultaat, rechtzoekende nemen sneller contact met u op. Google waardeert beoordelingen met sterren en een hogere positie in Google.

ARMARIUM

Zorgeloos digitaal procederen

- ✓ Snel digitaal stukken inleveren
- ✓ Jarenlang verstand van zaken
- ✓ We staan voor veilig werken

Robert Stallmann

robert@armarium.nl, 088 550 4482, www.armarium.nl

KERCKHOFFS ADVOCATEN

KERCKHOFFS ADVOCATEN
Maastricht • Heerlen

r.theunissen@kerckhoffsadvocaten.nl
www.kerckhoffsadvocaten.nl
Maastricht | 06-54782087

Kerckhoffs Advocaten is met een team van 16 enthousiaste collega's waarvan 8 advocaten gespecialiseerd in juridische dienstverlening voor ondernemingen en particulieren. We zetten onze gezamenlijke deskundigheid resultaatgericht in voor het snel en efficiënt tot stand brengen van oplossingen. Daarnaast zijn respect en menselijke maat essentiële kernwaarden. We zoeken een (gevorderd stagiaire) of Advocaat-medewerker ondernemingsrecht of vastgoedrecht met 3 jaar ervaring.

Voor meer informatie: 024 - 360 77 10 óf mail@capitalmediaservices.nl

professional partner
in foreign and
international law

✉ info@iji.nl

☎ 070 - 346 09 74

🐦 [in](#)

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert sinds 1918 rechters, advocaten en notarissen over internationaal privaatrecht en buitenlands recht

- ✓ Vermogensrecht
- ✓ Familierecht
- ✓ Internationaal procesrecht
- ✓ Uitwinning zekerheden
- ✓ Faillissementsrecht
- ✓ Aansprakelijkheidsrecht

Kijk voor een compleet overzicht van onze diensten op www.iji.nl

BELASTINGRECHT

‘MET ONS ADVIES ZIJN WE PAL VOOR DE RECHTSBESCHERMING GAAN STAAN’

De NOvA telt zeventien adviescommissies wetgeving, die gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Eén daarvan is de adviescommissie belastingrecht. Drie vragen aan de voorzitter Vanessa Huygen van Dyck-Jagersma.

Wat is kenmerkend voor uw adviescommissie?

‘Wij bewegen ons op het snijvlak van advocatuur en fiscaliteit. Wij adviseren over de aspecten van fiscale wetsvoorstellen die te maken hebben met de advocatuur. Jaarlijks beoordelen wij in elk geval of het Belastingplan en de daaruit voortvloeiende wijzigingen in belastingwetgeving aanleiding vormen voor een advies.’

Met welk advies heeft u echt het verschil kunnen maken?

‘In het afgelopen najaar hebben wij een ongevraagd advies uitgebracht in het kader van het voorgestelde parlementaire onderzoek naar fiscale constructies. In ons advies hebben we een tegenwicht kunnen bieden wat betreft de beeldvorming en rechtsbescherming. In het voorstel werd een aantal onterechte beelden

als feiten gepresenteerd. Zo werd gesteld dat fiscale advocaten bij informatieverwerking “tegenwerken”, in plaats van hun cliënten van adequate bijstand te voorzien. Ook werd het onterechte beeld opgeroepen dat de bestaande controlemiddelen van de Belastingdienst ontoereikend zouden zijn, terwijl bestaande mogelijkheden juist onbenut worden gelaten. Als onderdeel van de NOvA zijn we met ons advies pal voor de rechtsbescherming gaan staan.’

Wat staat de komende tijd bovenaan in uw agenda?

‘Wij zitten in elk geval boven op de wijzigingen die de (demissionaire) staatssecretaris van Financiën op 17 januari jl. aankondigde. Deze voorstellen raken wederom de rechtsbescherming van onze belastingplichtige cliënten. Dit betreft

onder meer de voorgestelde “*naming & shaming*” door het publiceren van aan belastingadviseurs en andere “*facilitators*” op te leggen fiscale bestuurlijke boeten (vergrijpboeten). Zodra dit niet slechts verkiezingsretoriek blijkt maar in concrete voorstellen wordt omgezet, zullen wij daar de algemene raad over adviseren.’

SAMENSTELLING ADVIESCOMMISSIE BELASTINGRECHT

- Charlotte Bikkers, advocaat-partner bij Booij Bikkers Advocaten (secretaris)
- Reinout de Boer, advocaat bij Stibbe (lid)
- Vanessa Huygen van Dyck-Jagersma, advocaat-partner bij Jaeger Advocaten-belastingkundigen (voorzitter)
- Samad Laghmouchi, advocaat-partner bij Laghmouchi Law (lid)
- Martien Pelinck, advocaat bij De Bont Advocaten (lid)
- Frans Sijbers, advocaat bij Wladimiroff Advocaten (lid)

OVERZICHT ADVIESCOMMISSIES

Kijk voor een overzicht van alle adviescommissies op advocatenorde.nl > over de NOvA > organisatie > adviescommissies.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Nederlandse orde van advocaten

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. De NOvA verzorgt de rubrieken Van de NOvA, Geschillencommissie, Tuchtrect, Transfers en de column Ten slotte van de landelijk deken.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Bart van Tongeren (algemeen deken)
- Bert Fibbe (waarnemend deken)
- Bernard de Leest
- Ruben Alderse Baas
- Leonard Böhmer
- Aai Schaberg

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail info@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Helpdesk

helpdesk@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Periscope

@Advocatenorde

PUBLICATIE

NOVA-JAARVERSLAG 2016 ONLINE

De NOvA heeft op 19 april het jaarverslag over 2016 uitgebracht. In dit digitale, interactieve document komen in vogelvlucht de belangrijkste ontwikkelingen van het afgelopen jaar voorbij.

De NOvA zoomt in op onderwerpen die de praktijkvoering van advocaten raken zoals de ontwikkeling van kwaliteitstoetsen, waarborgen tegen het afluisteren van advocaten, de herijking van de gedragsregels en de modernisering van de regelgeving rondom derdengelden.

Daarnaast gaat het jaarverslag in op gebieden waarop de NOvA zich sterk heeft gemaakt voor de advocatuur en de rechtzoekenden zoals gefinancierde rechtsbijstand, verhoorbijstand en digitaal procederen.

De jaarcijfers van het tableau geven verder een interessant beeld van de ontwikkeling van de balie. Wist u dat er eind vorig jaar 17.498 advocaten in Nederland waren, van wie 56% man en 44% vrouw?

Het jaarverslag opent met een inleiding door de algemeen deken, die de belangrijkste thema's uit 2016

koppelt aan een vooruitblik naar de inspanningen van de NOvA in 2017.

👉 [Download het jaarverslag op advocatenorde.nl/jaarverslag.](http://advocatenorde.nl/jaarverslag)

KWALITEIT

BALIEBREDE CONSULTATIE KWALITEITSBELEID

In het kader van het integrale kwaliteitsbeleid wil de algemene raad (AR) kwaliteitsbevorderende maatregelen nemen. De AR denkt onder andere aan het opnemen in de regelgeving van tien verplichte opleidingspunten voor specifieke rechtsgebieden.

Met de 'kwetsbare cliënt' als uitgangspunt zijn in eerste instantie acht rechtsgebieden geselecteerd: arbeidsrecht, sociaal zekerheidsrecht, huurrecht, jeugdrecht, psychiatrisch patiëntenrecht, strafrecht (waaronder rechtsbijstandverlening aan slachtoffers en benadeelde partij), vreemdelingen- en asielrecht en personen-, familie- en erfrecht. Een ander voornemen is een nieuwe opzet van het huidige

rechtsgebiedenregister. In het belang van een goede toegang tot het recht en het vertrouwen in de advocatuur wordt op deze manier voor rechtzoekenden beter inzichtelijk welke specialisaties advocaten hebben. Tegelijk kunnen advocaten zich op deze manier beter profileren als gespecialiseerde advocaat.

REAGEREN

Om alle advocaten de gelegenheid te geven te reageren op de voorstellen

van de AR, staat op advocatenorde.nl een baliebrede consultatie waarop u kunt reageren. Mail uw ideeën en suggesties uiterlijk 30 mei a.s. naar kwaliteit@advocatenorde.nl. De planning is dat in de vergadering van het college van afgevaardigden op 21 juni a.s. een eerste bespreking van de consultatiereacties plaatsvindt.

👉 [Meer informatie: advocatenorde.nl/dossier/kwaliteit.](http://advocatenorde.nl/dossier/kwaliteit)

ONDERTUSSEN OP HET BINNENHOF

DOOR / JAAP-JELLE VOLLAARD

Voor advocaten relevante Haagse voornemens en wetten.

BELANGRIJKE DEBATTEN

Voor advocaten in het omgevingsrecht is 30 mei interessant. Die dag behandelt de Eerste Kamer de vier Ontwerpbesluiten Omgevingswet. Dit betreft het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit bouwwer-

ken leefomgeving, het Omgevingsbesluit en het Besluit kwaliteit leefomgeving. De regering is van mening dat hiermee een volgende, grote stap wordt gezet in de totstandkoming van het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht.

LEERSTOEL ADVOCATUUR

DIANA DE WOLFF BENOEMD TOT BIJZONDER HOOGLERAAR ADVOCATUUR

Diana de Wolff is benoemd tot bijzonder hoogleraar Advocatuur aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam. De leerstoel is ingesteld vanwege de Stichting Leerstoel Advocatuur en wordt mogelijk gemaakt door de NOvA.

De Wolff is arbeidsrechtadvocaat bij Stadhouders Advocaten in Utrecht. Als bijzonder hoogleraar wil zij zich in het onderwijs en onderzoek onder meer richten op de betekenis

van de kernwaarden in de zeer divers geworden balie. 'De goede rechtsbedeling staat onder druk, onder meer omdat hoge kosten en complexiteit de toegang tot het recht belemmeren en de beroepsgroep te maken heeft met de gevolgen van snelle economische en technologische veranderingen op de praktijkuitoefening.' De Wolff is benoemd voor vijf jaar. Zij volgt Britta Böhler op, die de leerstoel sinds 2012 bekleedde.

👉 *Meer informatie: advocatenorde.nl/opleiding/leerstoel-advocatuur.*

NOVA BETWIST VERGUNNINGPLICHT AFM

De algemene raad van de NOvA betwist het standpunt van de Autoriteit Financiële Markten dat advocaten die bemiddelen bij consumentenkredieten (waaronder het treffen van een betalingsregeling) verplicht zijn een vergunning aan te vragen.

De AFM baseert zich op de Leidraad Consumenten en Incassotrajecten. De NOvA stelt zich op het standpunt dat een advocaat geen bemiddelaar is tussen kredietverstrekker en consument. Een advocaat treedt op als belangenbehartiger voor zijn cliënt en geeft in dat kader juridische bijstand. Deze werkzaamheden van een advocaat vallen niet onder de

LUSTRUM

ONTBIJT MET INHOUD

De NOvA bestaat dit jaar 65 jaar. Op verschillende manieren staan wij stil bij dit lustrum; te beginnen met drie ontbijtsessies dit voorjaar.

Onder het genot van een heerlijk ontbijt praten inspirerende gast sprekers u bij over ontwikkelingen die de advocatuur raken. Aan de ontbijttafel schuiven aan prof. Maarten van Steen (Universiteit Twente), prof. Jonathan Soeharno (Universiteit van Amsterdam) en dr. Ad Verbrugge (Vrije Universiteit Amsterdam). Hierna kunt u met nieuwe inspiratie aan uw werkdag beginnen!

De ontbijtsessies vinden plaats van 7.30 tot 9.30 uur in Utrecht (woensdag 24 mei), Amsterdam (donderdag 1 juni) en Rotterdam (dinsdag 13 juni). Vol is vol, dus houd uw mail in de gaten en meld u snel aan.

reikwijdte van de Wft. Bovendien wordt met deze vergunningsplicht AFM-toezicht geïntroduceerd. Dit is strijdig met de inrichting van het toezicht op de advocatuur. Op 12 april heeft overleg plaatsgevonden tussen de NOvA en de AFM over de gestelde vergunningplicht voor advocaten. Op advocatenorde.nl vindt u hierover actuele informatie.

'Alle informatie onder één klik'

Ivo Stolting
Stolting Advocatuur

Tekst & Commentaar **Meest geliefd. Meest gebruikt.**

'Ik heb Tekst & Commentaar online beschikbaar. Daarmee heb ik alle benodigde informatie onder één klik. Binnen een half uur kan ik de vragen van mijn cliënten beantwoorden, want informatie zoeken gaat makkelijk en snel. Als je zoekt naar specifieke onderwerpen of wetten, leidt de Navigator je naar de juiste informatie. Je wordt verwezen naar bijbehorende uitspraken en wetten die ermee te maken hebben. En je krijgt commentaar te zien dat geschreven is door vooraanstaande juristen. Het is aan jezelf om de informatie op de juiste manier te interpreteren en je klanten weloverwogen adviezen te geven.'

Neem nu een vrijblijvend proefabonnement
via woltersklower.nl/tenonline

Wolters Kluwer
When you have to be right

COMMUNICATIE

NIEUWE WEBSITE NOVA

Advocatenorde.nl is sinds kort volledig vernieuwd. De website van de NOvA richt zich naast de rechtzoekende nu nog nadrukkelijker op de advocaat, zowel ter ondersteuning van de advocatenpraktijk als met vakinhoudelijke dossiers. Door de vernieuwing kan het zijn dat u informatie mist, mogelijk omdat die van plek is veranderd. Heeft u vragen of suggesties, mail dan naar communicatie@advocatenorde.nl.

VACATURE

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) telt zeventien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over relevante ontwikkelingen op het gebied van wetgeving.

De NOvA zoekt een **advocaat voor het lidmaatschap van de Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht (GCV)**.

Deze gezamenlijke commissie van de NOvA en de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) bestaat uit twaalf leden, te weten zes advocaten en zes notarissen. Zij volgen de ontwikkelingen in wet- en regelgeving op het gebied van het ondernemingsrecht en financieel recht in Europees en nationaal verband.

De GCV brengt in opdracht van beide beroepsorganisaties advies uit over wetsontwerpen of wetsvoorstellen die van belang zijn voor de goede beroepsuitoefening van advocaten en notarissen.

De adviezen zijn met name gericht op de bevordering van de wetgevingskwaliteit.

Gemiddeld wordt eens per maand vergaderd, fysiek dan wel telefonisch. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Het secretariaat van de GCV wordt gevoerd door een jurist van de KNB. De adviezen en rapporten van de GCV zijn openbaar en worden gepubliceerd op de websites advocatenorde.nl en knb.nl.

Voor de vacature wordt gezocht naar een advocaat met ruime ken-

nis en praktijkervaring op het gebied van het bank- en effectenrecht en de wet- en regelgeving betreffende het toezicht op de financiële markten in het bijzonder.

Als u het leuk vindt om naast uw werkzaamheden als advocaat een bijdrage te leveren aan de werkzaamheden van de GCV wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Ingrid Tan van de NOvA via 070-335 35 22 of i.tan@advocatenorde.nl.

Uw interesse kunt u uiterlijk 28 mei 2017 kenbaar maken aan het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie vacature adviescommissie GCV'.

STRAFRECHT

NOVA ONDERSCHRIJFT CONCLUSIES 'DE TOEKOMST VAN DE STRAFRECHTSPLEGING'

De NOvA onderschrijft de conclusies van het rapport 'De toekomst van de strafrechtspleging' van het OM, de Rechtspraak en de Nationale Politie.

Het rapport constateert terecht dat 'te veel strafbare feiten niet leiden tot het oppakken van een verdachte. Van te veel aangiften blijft onduidelijk wat ermee gebeurt. Te veel strafzaken duren langer dan nodig. De kwaliteit en de logistiek in de afhandeling van dossiers laat te wensen over. De bedrijfsprocessen zijn kwetsbaar. De informatievoorziening binnen de keten schiet tekort.'

INVESTERINGEN IN STRAFRECHTKETEN

De dringende noodzaak voor investeringen in de gehele strafrechtketen is door de NOvA al eerder naar voren gebracht in een advies over de herziening van het Wetboek van Strafvordering. 'Door de conclusies van OM, Rechtspraak en Nationale Politie voelt de NOvA zich hierin gesterkt,' zegt AR-lid Bert Fibbe. 'Bijvoorbeeld in de uitvoering van ZSM is de financiering

een knelpunt gebleken, waardoor deze innovatieve werkwijze in de praktijk niet aan de verwachtingen voldoet. Ook zijn er hard verbeteringen nodig in de toepassing van de OM-strafbeschikking.'

GEFINANCIERDE RECHTSBIJSTAND

Het rapport stelt duidelijk dat een keten maar zo sterk is als de zwakste schakel, beaamt Fibbe. 'De opstellers constateren met recht dat rechtsbijstand voor minder vermogenden intrinsiek deel uitmaakt van de strafrechtketen, of het nu binnen ZSM of binnen reguliere zaken is. Het kabinet zal niet alleen moeten kijken naar extra geld voor vervolging en handhaving, maar ook voor rechtsbescherming voor de meest kwetsbare burgers.'

 Meer informatie:
advocatenorde.nl/dossier/strafrecht.

BENOEMINGEN

ADVIESCOMMISSIE BESTUURSRECHT

Lid per 6 maart 2017:
Mr. E. (Ed) van den Bogaard

EXAMENCOMMISSIE BEROEPSOPLEIDING ADVOCATEN (VAKKAMER STRAFRECHT)

Lid per 6 maart 2017:
Mr. E.M. (Eric) Steller

STICHTING BEROEPSOPLEIDING ADVOCATEN (SBA)

Bestuurslid per 6 maart 2017:
Prof. mr. R.J.G.M. (Rob) Widdershoven

AFLUISTEREN

VOER NUMMERHERKENNING IN VOOR VEILIGHEIDSDIENSTEN

Uit het vorige maand verschenen rapport van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) blijkt dat de AIVD wederom regels heeft overtreden bij het afluisteren van vertrouwelijke informatie tussen advocaten en hun cliënten. Om dat te voorkomen, pleit de NOvA voor een systeem van nummerherkenning.

Communicatie tussen advocaten en cliënten is in beginsel vertrouwelijk. De door de CTIVD gesignaleerde inbreuken onderschrijven de noodzaak van de eerder door de NOvA verzochte waarborgen. In het nieuwe wetsvoorstel Wiv is nu de voorafgaande rechterlijke toetsing opgenomen als veiligheidsdiensten bijzondere bevoegdheden jegens advocaten willen inzetten (direct tappen). Voor indirect tappen zijn de regels in het wetsvoorstel niet afdoende.

SYSTEEM VAN NUMMERHERKENNING

De NOvA pleit daarom voor een systeem van nummerherkenning, waar de Nationale Politie ook mee werkt. Zo wordt voorkomen dat de veiligheidsdiensten zelf bepalen of er sprake is van vertrouwelijke informatie. Het systeem van nummerherkenning zorgt ervoor dat nummers van advocaten en cliënten automatisch worden herkend en niet worden afgeluisterd. De in het rapport gesignaleerde inbreuken kunnen zich dan niet meer voordoen.

 Meer informatie:
advocatenorde.nl/voor-uw-praktijk/nummerherkenning.

Juridisch Adresboek (legal directory), toegang tot expertise

Ovidius Law

www.ovidiuslaw.nl - Amsterdam - 020 520 69 31

Mr. Bram de Haas van Dorsser, advocaat/partner

Specialist commerciële contracten, IT-contracten, ondernemingsrecht en privacyrecht. Sparringpartner voor ondernemers en procesadvocaat. Geen jaknikker, maar meedenker.

ovidius
advocaten - attorneys at law

Ovidius Law

www.ovidiuslaw.nl - Amsterdam - 020 520 69 31

Mr. Sjoerd van der Velde, advocaat/partner

Arbeidsrechtsspecialist: van ontslag, arbeidsovereenkomsten en ziekte, tot grote reorganisaties, medezeggenschap en grensoverschrijdende vraagstukken. Geen jaknikker, maar meedenker.

ovidius
advocaten - attorneys at law

Ovidius Law

www.ovidiuslaw.nl - Amsterdam - 020 520 69 31

Mr. Jessica Niezen, advocaat/partner

Arbeidsrechtsspecialist: van ontslag, arbeidsovereenkomsten en ziekte, tot grote reorganisaties, medezeggenschap en grensoverschrijdende vraagstukken. Geen jaknikker, maar meedenker.

ovidius
advocaten - attorneys at law

FG Lawyers

www.fglawyersamsterdam.com - Amsterdam - 020 760 31 32

Mr. Jan Paul Franx, advocaat/partner

Ruim 25 jaar ervaring op het gebied van corporate transacties, private equity, IPO's, emissies en arbitrage/litigation. Ruime ervaring met alternatieve markten en het begeleiden van financieringsrondes van groeiondernemingen.

Amsterdam

FG Lawyers

www.fglawyersamsterdam.com - Amsterdam - 020 760 31 30

Mr. Gijs Gerretsen, advocaat/partner

Ik heb meer dan 30 jaar ervaring in de ondernemingsrechtpraktijk. U krijgt specialistische kennis op het gebied van overnames, samenwerkingsverbanden en corporate governance in combinatie met efficiënte en persoonlijke advisering.

FG Lawyers

www.fglawyersamsterdam.com - Amsterdam - 020 760 31 37

Mr. Anne Hakvoort, advocaat/partner

Ruime ervaring in kapitaalmarkttransacties, financieringen, Wft-advisering en het begeleiden van vergunningstrajecten. Focus op FinTech en alternatieve financieringsvormen, zoals crowdfunding.

Altijd bereikbaar via Juridisch Adresboek op www.advocatenblad.nl

Neem contact op met Capital Media Services: 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

TRANSFERS

WIE, WAT, WAAR?

Wie vertrok, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u zelf onlangs van kantoor gewisseld of eigen baas geworden? Mail uw verhaal of meld u aan via redactie@advocatenorde.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Akbas, mr. T.: Nandoe Advocaten te Rijswijk zh

Akkermans, mw. mr. C.M.L.D.:

Spera Advocaten & Rechtsanwalte te Heerlen

Aydogan, mw. mr. O.: Lamers Tielemans Advocaten te Son en Breugel

Baldwin, mr. B.T.A.:

Lauxtermann Advocaten te Amsterdam

Bent, mr. W. van den: Feenstra De Putter

Advocaten te Ede gld
Bharatsingh, mw. mr. S.P.: The Law Factor te Hilversum

Bijleveld, mr. M.: Tonino & Partners Advocaten te Amsterdam

B.E.: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage

Bootsma, mw. mr. S.W.H.: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage

Bosman, mr. R.: V&A Advocaten te Rotterdam

Brinkhuis, mw. mr. S.C.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam

Broek, mw. mr. I.G.J. van den: Brunet Advocaten te Nijmegen

Buitenhuis, mr. F.J.B.: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage

Burgman, mw. mr. L.J.: Stein Advocaten Zwolle te Zwolle

Castelijns, mw. mr. L.W.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem

Chocolaad, mw. mr. K.T.F.: Senz advocaten

Dijk-Oosterhout, mw. mr. I. van: Bernhaege Advocaten te Veghel

Duin, mr. J.C.: Hendriksen & Mühren Strafrecht Advocaten te Purmerend

Ebels, mr. E.S.: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage

Ebes, mw. mr. E.: Advocatenkantoor Nieuwe Ebbingstraat te Groningen

Eck, mr. N.C. van: Van Riessen Advocaten te Gouda

Egmond, mr. B.J. van: Conway & Partners te Rotterdam

Elias, mw. mr. F.H.E.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam

Greve-Kortrijk, mw. mr. A.: Anker en Greve Advocaten te Breda

Groot, mw. mr. J.A. de: Boontje Advocaten te

Haacke, mw. mr. D.: Lina Advocaten te Venlo

Ham, mr. R.F. van der: Loyens & Loeff N.V. te Rotterdam

Harmsen, mr. D.T.: NautaDutilh N.V. te Londen

Heikens, mw. mr. H.A.: KPMG Staffing & Facility Services B.V. te Amstelveen

Hosemann, mw. mr. M.R.: Jones Day te Amsterdam

Hulsman, mw. mr. S.: Friedberg & Mahn Advocaten N.V. te Amsterdam

Jagt, mw. mr. A.: Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam

Jakobs, mw. mr. D.: Keijzer Noorman Advocaten te Emmen

Jaminon, mw. mr. L.E.I.K.: Spera Advocaten &

Bouwman-Van Hemert-De Visser Advocaten te Zaandam

Kleefstra, mr. J.P.: yspeert advocaten te Groningen

Kleijn, mr. A.J.C.: Houthoff Buruma te Amsterdam

Kooijman, mr. M.J.: Stellicher Advocaten N.V. te Arnhem

Kos, mw. mr. P.: Kneppelhout & Korthals N.V. te Rotterdam

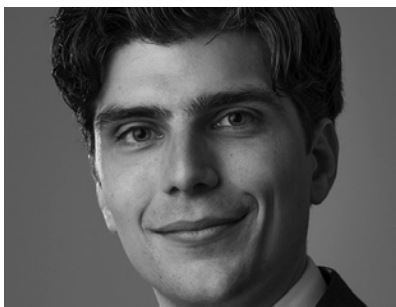
Krijnen, mw. mr. B.: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage

Lautenbach, mw. mr. J.J.R.: NautaDutilh N.V. te Rotterdam

Leenhouders, mw. mr. I.E.: Jebbink

Soeteman advocaten te Amsterdam

Lem, mw. mr. J.A. van der: Advocatenkantoor

BIJ MOOI WEER MET DE FIETS

Ronald Olivier (28) stapte onlangs over van Stibbe in Amsterdam naar Van der Feltz Advocaten in Den Haag. 'Stibbe heeft een grote en gespecialiseerde bestuursrechtsectie, maar na ruim drie jaar merkte ik dat ik me wilde verbreden. Bij nichekantoor Van der Feltz kan ik dit op hetzelfde hoge niveau doen. Het mooie aan het bestuursrecht en omgevingsrecht is dat het tastbaar is. Je kunt naar een fabriek of een project gaan. Het voordeel van Den Haag boven Amsterdam is dat ik bij mooi weer met de fiets vanuit Leiden naar kantoor kan gaan. Mijn werkdag is geslaagd als het is gelukt om naast de juridische analyse ook een praktische oplossing aan te reiken waar de cliënt verder mee kan.'

Blankert, mw. mr. M.H.: Boels Zanders Advocaten te Eindhoven
Boddaert, mr. J.W.: Davids Advocaten B.V. te Amsterdam
Boekhoudt, mr. J.: Moderne Meester Advocatuur te Utrecht
Boertje, mw. mr.

te 's-Gravenhage
Clement, mw. mr. J.P.M.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Coelen, mw. mr. A.E.: Freshfields Bruckhaus Deringer LLP te Amsterdam
Deventer, mw. mr. M.C. van: Reflex Advocaten te Utrecht

Amsterdam
Groot, mw. mr. N. de: BWK Partners te Amsterdam
Gun, mw. mr. L.V. van der: UdinkSchepel Advocaten te 's-Gravenhage
Gunning, mr. P.M.: Stelvio advocaten | mediators te Arnhem

Rechtsanwalte te Heerlen
Jonge, mw. mr. M.G.N. de: Dirkzwager advocaten & notarissen N.V. te Arnhem
Kaaij, mr. G.: mr. J.J.C. Engels Advocatenkantoor te Heerhugowaard
Kapinga, mr. T.H.:

Oudegracht te Alkmaar
Linden, mw. mr. J.C.G.J. van der: Senz advocaten te 's-Gravenhage
Loeters, mw. mr. A.A.M.: Finnius advocaten B.V. te Amsterdam
Lokven, mw. mr. A.G.J. van: Emfa advocaten te

's-Hertogenbosch
Meer, mr. E. van der:
 De Haan Advocaten
 & Notarissen te
 Groningen
Mehring, mr.
 E.W.: Ekelmans &
 Meijer Advocaten te
 's-Gravenhage
Meijer, mw. mr.
 I.: UdinkScheper
 Advocaten te

Roza, mw. mr. C.C.:
 Van Diepen Van der
 Kroef Advocaten te
 Amsterdam
Sas, mr. M. 't: Simmons
 & Simmons LLP te
 Amsterdam
Schaap, mr. D.:
 Inigo Advocaten te
 Rotterdam
Schee, mr. P.A. van der:
 Van Iersel Luchtman

der: Vogelaar Bosch
 Spijker Advocaten te
 Honselersdijk
Vogel, mr. J.H.S.:
 Meesters aan de
 Maas Advocaten te
 Rotterdam
Vries, mw. mr. M.J. de:
 De Haan Advocaten
 & Notarissen te
 Groningen
Vrijhof, mr. H.:

R.J. Alderse Baas te
 Hilversum
AddLegal (mr. J.A.
 Jacobs te Breda)
Advocatenkantoor
Aynan (mw. mr. I.
 Aynan te Rotterdam)
Advocatenkantoor
Kleijweg (mr.
 A.G. Kleijweg te
 's-Gravenhage)
Advocatenkantoor

Mediation (mw. mr. M.
 Czarnota te Oosterhout
 nb)
DECK advocaten
 (mr. A.J. Dolck, mr.
 J.P. Eckoldt en mr.
 M.R. Koppenol te
 Amsterdam)
DX Legal (mr. C.J. Diks
 te Nijmegen)
Groendijk Van
Eeuwijk Advocaten

DOEN WAAR JE GOED IN BENT EN WAT JE BELOOFT

Ingeborg van den Broek (48) was vennoot bij Van den Wildenberg & Van Halder Advocaten en is laatst overgestapt naar Brunet Advocaten. 'Brunet heeft een relatief jong, energiek en gedreven team. Kwaliteit, doen waar je goed in bent en wat je belooft, is hier het devies. Die visie en manier van samenwerken spreken me aan. Ik kan mijn focus meer op mijn arbeids- en ambtenarenrechtpraktijk leggen en minder op managementtaken. Dit is bij Brunet beter verdeeld dan bij mijn oude kantoor. Ik houd van de hectiek rondom het arbeidsrecht. Het is veelzijdig, afwisselend en erg dynamisch. Ik hoop samen met de andere advocaten van Brunet de praktijk in de gezondheidsbranche verder uit te breiden.'

's-Gravenhage
Meurs, mr. B. van:
 Sijben & Partners
 Advocaten te Heerlen
Mulder, mr. J.G.:
 Westland Partners
 Notarissen en
 Advocaten te Naaldwijk
Olivier, mr. R.: Van
 der Feltz advocaten te
 's-Gravenhage
Oss, mw. mr. M.C.C.
 van: Cees Advocaten
 N.V. te Delft
Pama, mr. A.: Randstad
 Holding NV te Diemen
Panis, mr. S.:
 NautaDutilh N.V. te
 Amsterdam
Pedrotti, mw. mr. M.C.:
 Hendriksen & Mühren
 Strafrecht Advocaten te
 Purmerend
Rassa, mr. A.A.: Bartels
 Sueters Aanbestedings-
 advocaten te 's-Herto-
 genbosch
Roth, mr. G.P.: Jones
 Day te Amsterdam
Rotte, mw. mr. F.Q.M.
 de: HVG Law LLP te
 Amsterdam
Roy, mw. mr. R.G.N.
 le: Schuit Polak Van
 den Hout Advocaten te
 Amsterdam

N.V. te Breda
Scheper, mr. M.C.:
 UdinkScheper
 Advocaten te
 's-Gravenhage
Schmidt, mr. C.N.:
 Hupkes c.s. advocaten
 te Amsterdam
Schouwenburg, mr.
 B.Th. van: Boekel N.V.
 te Amsterdam
Sinnige, mw. mr. I.M.:
 Oprecht Advocaten te
 Hoorn nh
Steenhuisen, mr.
 W.Ph.: Oomen & Sweep
 Advocaten te Haarlem
Steins Bisschop, mr.
 B.T.M.: UdinkScheper
 Advocaten te
 's-Gravenhage
Sturm, mr. M.J.: Tata
 Steel Nederland
 Services BV te Velsen-
 noord
Swaay, mr. H.C.P.
 van: Pels Rijcken &
 Droogleever Fortuijn
 N.V. te 's-Gravenhage
Tuijl, mr. M.P. van:
 Bierman Advocaten
 te Tiel
Velden, mr. P. van der:
 Conway & Partners te
 Rotterdam
Vliet, mw. mr. N.S. van

Delfshaven Advocaten
 te Rotterdam
Wallinga, mw. mr. W.:
 Blokzijl Advocaten te
 Groningen
Wannink, mr. R.E.:
 De Jong Van Leeuwen
 Advocaten te Arnhem
Wiersma, mw. mr. M.:
 Inigo Advocaten te
 Rotterdam
Wijngaarden, mr.
 W. van: Van Riessen
 Advocaten te Gouda
Wit, mw. mr. M.Y.C.L.
 de: Straatman
 Koster Advocaten te
 Rotterdam
Wolters, mw. mr. N.M.:
 Reflex Advocaten te
 Haarlem
Wortelboer, mr. R.J.:
 Alcmaria Advocaten te
 Alkmaar
Yigtdol, mw. mr.
 M.: Yenasci &
 Kaya Advocaten te
 Eindhoven

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

3 Es Legal (mw. mr.
 S.J.M.P. Swinkels te
 Heeswijk-Dinther)
AB advocaat (mr.

Lopes Lima (mw. mr.
 E.R. Dijk-Lopes Lima te
 Capelle aan den IJssel)
Advocatenkantoor
mr. R. Shahbazi (mw.
 mr. R. Shahbazi te
 's-Gravenhage)
Advocatenpraktijk
Weijmans Legal (mr.
 W.M.H. Weijmans te
 Gemert)
Anker en Greve
Advocaten (mr. W.
 Anker en mw. mr. A.
 Greve-Kortrijk te Breda)
Arcos advocatuur
 (mr. A.K.J. Plaisier te
 Rotterdam)
Bergs Advocatuur
& Mediation (mw.
 mr. C.M.F. Bergs te
 Amsterdam)
Bosmans Advocatuur
 (mw. mr. S. Bosmans te
 Rotterdam)
Christoph & Wakker
Familie recht (mr. T.C.P.
 Christoph en mw. mr.
 A. Wakker te Utrecht)
Consigliera (mw. mr.
 S.L. Emons te Sittard)
Crux Legal (mw. mr. K.
 Beijerman, mr. P.J. de
 Looff en mw. mr. N.P.B.
 Schmeitz te Utrecht)
Czarnota Advocatuur &

(mr. H.W. van
 Eeuwijk en mw. mr.
 I.A. Groendijk te
 's-Gravenhage)
Heijink & Meure
Advocaten (mr. A.
 Heijink, mr. E.C. Meure
 en mr. J.W. Mouthaan
 te Renswoude)
Jukema Van
Keeken Partners
in familierecht +
erfrecht (mw. mr.
 H.S. van Keeken te
 's-Gravenhage)
KAS BANK N.V. (mw.
 mr. C.J. Budding te
 Amsterdam)
Keijsers legal services
 (mr. P. Keijsers te
 Amsterdam)
Meijering Advocatuur
 (mw. mr. K.I. Meijering
 te Amersfoort)
My Legal Minute
 (mw. mr. M.J. Vidal te
 Clapiers)
N.Cremers Advocatuur
 (mw. mr. N.V.T. Cremers
 te Roermond)
Namjesky Advocatuur
 (mr. R.S. Namjesky te
 Breda)
Nazir Advocatuur
 (mw. mr. H.F. Nazir te
 Amsterdam)

INFORMELE, PRETTIGE WERKSFEER

Carel van Swaay (32) is begonnen bij Pels Rijcken op de sectie Corporate/M&A na zo'n zes jaar bij De Brauw te hebben gewerkt. 'De snelgroeïende corporate-/M&A-praktijk in combinatie met het ervaren en leuke team zijn voor mij de redenen geweest om de overstap te maken. Pels Rijcken is een ambitieus kantoor met een uitstekende positie in zowel het publieke als het private domein. Het kantoor biedt een informele, prettige werksfeer en ik krijg de mogelijkheid om mij zowel op juridisch als commercieel gebied in korte tijd sterk te ontwikkelen. Fusies en overnames zijn meestal complexe en uitdagende processen met veel betrokken partijen en diverse juridische vraagstukken. Dat vraagt om een brede advisering.'

Noordhof advocatuur B.V. (mr. J.L. Noordhof te Groningen)

Nspire Advocatuur (mw. mr. N. Sprengers te Utrecht)

Q Advocaten (mr. J. van den Ende en mr. S.C. Scheermeijer te Rotterdam)

Senz advocaten (mw. mr. K.T.F.

Chocolaad, mw. mr. M.A.V. Hoogerduyn en mw. mr. J.C.G.J. van der Linden te 's-Gravenhage)

Spera Advocaten & Rechtsanwalte (mr. G.A.M.F. Spera te Maastricht-airport)

St. GGZ Drenthe (mr. G.J.H. Beernink te Assen)

Stip advocatuur (mr. G.T. Poot te Rotterdam)

Strijbis Advocatuur & Mediation (mw. mr. M. Strijbis-van der Raaij te Grootebroek)

UdinkSchepel Advocaten (mw. mr. B.E. Boertje, mw. mr. S.W.H. Bootsma, mr. F.J.B. Buitenhuis, mw. mr. A.M. Dumoulin-Siemens, mr. E.S. Ebels, mw. mr. L.V. van der Gun, mw. mr. B. Krijnen, mw. mr. I. Meijer, mr. M.C. Schepel, mr. B.T.M. Steins Bisschop, mr. M.C. Udink en mr. R.A.

Wolf te 's-Gravenhage)

van Elswijk Advocatuur (mr. A.P. van Elswijk te Rotterdam)

Van Niel Legal (mr. A.J. van Niel te Zwaag)

VANDEWOUW Zakelijke Advocatuur (mr. J.A.J. van de Wouw te 's-Hertogenbosch)

VDW Juridisch Advies (mw. mr. B. van der Werf te Breda)

Venlex Advocaten (mw. mr. K.E.J. Dohmen, mr. S.C. van Heerd en mw. mr. S.H.J. van der Linden te Venlo)

Vissers & Vermeer advocaten (mw. mr. W. Vermeer en mr. H.J. Vissers te Amsterdam)

WinthagenMensink advocaten (mr. L.P.W. Mensink en mr. N.A. Winthagen te Amsterdam)

Wolfhagen Advocatuur (mw. mr. W.C.D.E. Wolfhagen te Breda)

Yaprap Advocatenkantoor (mr. S. Yapprak te Enschede)

UIT DE PRAKTIJK

Bakker, mw. mr. T., Amsterdam (23-03-2017)

Bertrams, mr. R.I.V.F., Amsterdam (01-03-2017)

Blom, mw. mr. R.A., Delft (01-03-2017)

Boelens, mw. mr.

K.L.C.M., Koog aan de Zaan (01-03-2017)

Bruijn, mw. mr. B.K. de, Haarlem (14-03-2017)

Bruijn, mw. mr. C.A.M. de, Bostel (24-02-2017)

Casteleijns, mw. mr. C.M., Haarlem (24-03-2017)

Cruccu, mr. W., Amsterdam (28-02-2017)

Delhaye, mr. B., Leeuwarden (24-03-2017)

Dessing, mw. mr. M.R., Utrecht (16-03-2017)

Dongen, mw. mr. Y. van, Waalre (18-03-2017)

Dreesmann, mr. S.T., Rotterdam (10-03-2017)

Elbers, mw. mr. A.A.M.W., Oss (01-03-2017)

Eversteijn, mw. mr. M., Bussum (01-03-2017)

Feld, mw. mr. J.M.T., Amsterdam (28-02-2017)

Goettsch, mr. J., Amsterdam (01-03-2017)

Hagen, mr. G.J. ten, Amsterdam (28-02-2017)

Heinerman, mw. mr. S.S.S., 's-Gravenhage (03-03-2017)

Huizinga, mr. C.S., Leeuwarden (18-03-2017)

Janssen, mr. J., Roermond (05-03-2017)

Jong, mw. mr. C.I.M. de, Rotterdam (01-03-2017)

Jonkers, mr. P., Amsterdam (14-03-2017)

Jooren, mw. mr. E.M., 's-Hertogenbosch (01-03-2017)

Kashefi Majd, mw. mr. H., Maastricht (16-03-2017)

Kneppel, mw. mr. D., Groningen (01-03-2017)

Koning, mr. J., Groningen (01-03-2017)

Kröner, mr. R.P., Rotterdam (23-02-2017)

Kuiper, mw. mr. L.A. de, Amsterdam (11-03-2017)

Linstra, mr. J.H., Groningen (01-03-2017)

Maat, mr. B., Breda (01-03-2017)

Meer, mw. mr. I.J.K. van der, Amsterdam (01-03-2017)

Meijer, mw. mr. S.M.M., 's-Gravenhage (01-03-2017)

Munsters, mw. mr. S.A.R.C.W., Breda (01-03-2017)

Neervoort, mw. mr. M.S., Amsterdam (27-03-2017)

Niederer, mr. G.A.J.M., Geleen (08-03-2017)

Nijssen, mw. mr. M.C.M., Rotterdam (01-03-2017)

Oosterbaan, mw. mr. E.C., Amsterdam (20-

03-2017)

Peters, mw. mr. J.W.S., Groningen (01-03-2017)

Pooyé, mw. mr. R.H.M., Etten-Leur (04-03-2017)

Pos, mw. mr. D.M., Amsterdam (01-03-2017)

Rebel, mr. M., Renswoude (28-02-2017)

Rest, mr. M.M. van, Rotterdam (06-03-2017)

Rinkel, mw. mr. D.D.M., Amsterdam (01-03-2017)

Rulkens, mr. R.J.M.G., Venlo (01-03-2017)

Schutte, mr. J.J.J., Amsterdam (28-02-2017)

Spee, mw. mr. M.C., Amsterdam (29-03-2017)

Telderman, mr. M., Almere (01-03-2017)

Voskamp, mr. H.B., Amstelveen (15-03-2017)

Werker, mr. J.M.W., Arnhem (21-03-2017)

Weststeijn, mr. J.M.G., Utrecht (01-03-2017)

Znabet, mw. mr. M., Amsterdam (28-02-2017)

OVERLEDEN

Perquin, mr. P.A.M., 's-Gravenhage (08-03-2017)

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser
vandorsser@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.azcassatie.nl

Luxe 5 sterren
vakantie
of golf
arrangement

MAURITIUS EEN PARADIJS OP AARDE

Nederlandse eigenaar biedt zijn privé villa te huur aan.

VILLA 74 - Tamarina - Top luxe en comfort

- * 4 zeer ruime suites, comfortabel ingericht, met extra buitendouche
- * 2 zwembaden - ligstoelen en diverse zitjes
- * Fitness ruimte - Spa & whirlpool - Sauna - Turks Bad
- * Inbegrepen: transfers airport v.v. - golf cart - 2 club sets
- * Dagelijks royaal luxe ontbijt
- * Housekeeping

Speciaal golf tarief - beachclub op 5 minuten afstand

Informatie: Hugo Loyens - +31 6 29 57 47 98
hugoliege@gmail.com

www.villamauritius.vacations

TAURUS
ADVOCATEN

(Ervaren) ADVOCaat-STAGIAIRE/
BEGINNEND MEDEWERKER (M/V)

Ben jij een (ervaren) advocaat-stagiaire of beginnend medewerker die zelfstandig kan optreden voor ondernemers en particulieren? Ben jij een teamplayer en zoekend naar een dynamisch en ambitieus kantoor waar de grondleggers afkomstig zijn van grote kantoren, die weten dat hard werken weldegelijk gepaard kan en moet gaan met een goede balans tussen werk en privé?

Reageer dan snel!

De kandidaat die wij zoeken heeft:

- het vermogen om zelfstandig te kunnen werken;
- een onderzoekend karakter;
- (proces) ervaring in het arbeidsrecht en affiniteit met ondernemingsrecht en algemeen verbintenissenrecht;
- een commerciële instelling.

Spreekt het vorenstaande jou aan, stuur dan jouw sollicitatie met curriculum vitae binnen 14 dagen t.a.v.:
mr. J. Bouwman-Treffers (E: treffers@taurusadvocaten.nl)

Vergrendel uw
kofferruimte met

cargo-lock®

Cargo Security Systems bv

Rijnstraat 48
4191 CL Geldermalsen

T +31(0)345 622 225
F +31(0)345 633 948

info@cargolock.nl
www.cargolock.nl

UITSPRAKEN VAN DE TUCHTRECHTER

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Carel Gaaf (voorzitter), Jan de Bie Leuveling Tjeenk, Tjitske Cieremans, Han Jahae, Robert Sanders en Paul Wilmink.

SCHEMING FINANCIËLE VERANTWOORDELIJKHEDEN

- Hof van discipline 4 december 2015, zaak nr. 7576, ECLI:NL:TAHVD:2015:321.
- Gedragsregels 1, 4 en 23.
- Advocaat dient niet tijdig correcte draagkrachtberekening in

Mr. X heeft een definitieve draagkrachtberekening één dag voor de zitting aan klager toegezonden. Hij bespreekt de draagkrachtberekening een halfuur voor de zitting met klager. Uit mailcorrespondentie van mr. X en klager blijkt dat mr. X zich bij het uitstellen van toezending van de berekening herhaaldelijk beroept op softwareproblemen en het ontbreken van stukken. Het hof heeft overwogen dat het de taak van mr. X was om tijdig – tien dagen voor de zitting – een correcte draagkrachtberekening bij de rechtbank in te dienen. De stelling ter zitting van mr. X dat de berekening door hem tijdig naar de rechtbank is gestuurd, wordt gelogenstraft door de feiten. Toezending één dag voor de zitting moet als ontijdig worden beschouwd. Daarnaast vereist een (herziene) berekening een gedegen uitleg, inclusief discussiepunten die tijdens de zitting aan de orde kunnen komen. Een bespreking een halfuur voor de zitting is daarom veel te kort, zeker gezien het belang van klager bij de uitkomst en het emotionele aspect dat voorafgaand en tijdens de procedure een rol kan spelen. Met de raad is het hof van oordeel dat mr. X niet heeft gehandeld zoals van een deskundig advocaat mag worden verwacht en ten opzichte van klager ernstig tekort is geschoten. Schorsing van veertien dagen.

SCHEMING FINANCIËLE VERANTWOORDELIJKHEDEN

- Hof van discipline, 8 januari 2016, zaak nr. 7572, ECLI:NL:TAHVD:2016:9.
- Gedragsregels 1, 4 en 23.
- Advocaat laat onduidelijkheid bestaan omtrent persoon van cliënt en financiële afwikkeling van de zaak.

Mr. X doet als advocaat onderzoek naar mogelijke aansprakelijkheid en schadevergoeding wegens handelen van betrokken instanties naar aanleiding van het overlijden van zoon van klager sub 1, tevens broer van klager sub 2, in een penitentiaire inrichting. Op aanvraag van mr. X is aan klager sub 1 in 2012 een toevoeging betreffende 'geschil medisch handelen' verleend. In augustus 2013 meldt mr. X dat de afgegeven toevoeging moet worden geretourneerd, nu de zaak eindigt met een schadevergoeding. Klagers verwijten mr. X dat zij geconfronteerd worden met forse vorderingen ter zake de kosten van juridische bijstand van mr. X, terwijl klager sub 1 voor gefinancierde bijstand in aanmerking kwam en klager sub 2 niet als cliënt van mr. X gold. De raad van discipline heeft overwogen dat op grond van de stellingen van mr. X en de in het geding gebrachte stukken niet kan worden vastgesteld wie cliënt van mr. X is geweest en dat daarmee evenmin duidelijk is wie de kosten van zijn rechtsbijstand dient te voldoen. Het hof volgt deze overwegingen. Het hof heeft overwogen dat mr. X zijn correspondentie en declaraties op naam heeft gesteld van 'de nabestaanden', maar dat nergens wordt gedefinieerd wie daaronder moeten worden verstaan. Dat klager sub 2 en halfzus van overledene contact-

persoon waren maakt hen geen cliënt, evenmin kan klager sub 2 als cliënt worden aangemerkt omdat hij de declaraties heeft betaald. Het had op de weg van mr. X gelegen om bij aanvang van de opdracht vast te stellen wie zijn cliënt was en wie in aanmerking zou komen voor een toevoeging en deze persoon expliciet in de opdrachtbevestiging te noemen. De opdrachtbevestiging is onduidelijk nu daarin is opgenomen dat klager sub 1 een voorschot dient te betalen. Voorts heeft mr. X in het verdere traject de onduidelijkheid over de persoon van de cliënt en de financiële gevolgen van zijn bijstand laten voortbestaan. Hij heeft de partner van de overledene als cliënte aangemerkt en betalingsafspraken gemaakt met de halfzus. Daarbij heeft mr. X zonder enig voorbehoud de nabestaanden medegeedeeld dat alle gemaakte en nog te maken kosten van juridische bijstand op de aansprakelijke partij zouden worden verhaald, terwijl daarover geen enkele zekerheid bestond en later ook gebleken is dat de wederpartij daartoe niet bereid was. Voorts bestaat onduidelijkheid over de reden voor aanvraag van de toevoeging. Volgens klagers was de reden dat zij hadden ontdekt dat klager sub 1 in aanmerking kwam voor een toevoeging en de kosten inmiddels hoog waren opgelopen. Het hof overweegt dat, anders dan mr. X aanvoert, een mogelijke tuchtzaak tegen de IGZ als reden niet aannemelijk is. Berisping.

ZORG VOOR BELANGEN CLIËNT

- Raad van Discipline 's-Hertogenbosch 15 februari 2016, zaak nr. 15 - 465/DB/ZWB/D, ECLI:NL:TADRSHE:2016:30.

- Gedragsregels 4 en 9 lid 1.
- Te laat betalen griffierecht, verzui- men akte te nemen, niet toezenden processtukken aan cliënt.

Mr. X stelt op verzoek van zijn cliënt hoger beroep in. Het griffierecht voor dit hoger beroep wordt niet tijdig voldaan. Vervolgens wordt door mr. X geen akte genomen. Hij heeft het gerechtshof gemeld dat de te late betaling van het griffierecht het gevolg is van abusievelijke opheffing van de rekening-courant van kantoor door het landelijk dienstencentrum rechtspraak en dat geen akte is genomen door een administratieve fout op kantoor, nadat hij dit laatste in eerste instantie had geweten aan problemen met de rekening-courant en de internetverbinding. Het dekenbezwaar houdt in dat mr. X tuchtrechtelijk verwijtbaar heeft gehandeld doordat deze 1) het griffierecht niet tijdig heeft betaald, 2) heeft verzuimd een akte te nemen, 3) heeft verzuimd zijn cliënt afschriften te sturen van zeven processtukken waaronder het arrest van het gerechtshof en 4) de griffie van het gerechtshof bewust onjuist heeft geïnformeerd over de reden van het niet tijdig voldoen van het griffierecht. De raad verklaart het eerste onderdeel ongegrond. De administratief medewerkster en de patroon van mr. X hebben aangegeven dat het griffierecht reeds was betaald. Hoewel het de verantwoordelijkheid van de behandelend advocaat is om er zorg voor te dragen dat het griffierecht tijdig wordt betaald, mocht mr. X vertrouwen op de mededeling van zijn patroon dat het griffierecht was voldaan. Onderdeel 2 is gegrond, de raad is van oordeel dat het de verantwoordelijkheid van een behandelend

advocaat is om zelf termijnen te bewaken en het roljournaal te raadplegen. Mr. X heeft aangegeven dat hij geen toegang had tot het roljournaal en dat de administratief medewerkster verantwoordelijk was voor de uitdraai van het roljournaal. De raad oordeelt dat mr. X deze taak kan niet kan overlaten aan een administratief medewerkster en dus zelf had moeten bijhouden wanneer de zaak weer op de rol zou komen. Anders dan mr. X heeft betoogd, was hij verplicht om de akte te nemen, ook wanneer de kans van slagen door niet tijdige betaling van het griffierecht gering was. Mr. X heeft zijn cliënt een kans ontnomen zijn standpunt aan het hof voor te leggen. Ook onderdeel 3 is gegrond. Mr. X heeft zich verweerd door aan te geven dat hij de processtukken niet aan zijn cliënt heeft verstuurd op instructie van zijn patroon. De raad oordeelt dat mr. X zich als behandelend advocaat niet aan zijn verantwoordelijkheid kan onttrekken door instructies van de patroon. Hij had zelf zijn cliënt afschriften van de processtukken moeten sturen en moeten informeren over de niet tijdige betaling van het griffierecht en had dus tegen de instructie van zijn patroon in moeten gaan. Onderdeel 4 is ongegrond, nu de raad op basis van de stukken in het dossier en hetgeen tijdens de mondelinge behandeling is besproken, niet kan vaststellen dat sprake is geweest van bewust onjuist informeren.

Waarschuwing.

ADVOCAAT IN HOEDANIGHEID KLACHTENFUNCTIONARIS

- Raad van discipline Arnhem-Leeuwarden, 22 februari 2016, nr. 25/15, ECLI:NL:TADRARL:2016:15.

- Gedragsregel 1.
- Gebrek aan voortvarendheid van de klachtenfunctionaris.

Klager heeft het kantoor van mr. X aansprakelijk gesteld wegens beroepsfouten van een (voormalig) kantoorgenoot van mr. X. De klacht houdt in dat mr. X onbetamelijk heeft gehandeld omdat hij niet op deze brief en evenmin op de aan hem als naamgever/klachtenfunctionaris van kantoor gerichte brieven heeft gereageerd.

De raad overweegt dat van een advocaat mag worden verwacht dat hij aan hem gerichte brieven, die aandacht en beantwoording behoeven, binnen redelijke termijn beantwoordt. Ditzelfde geldt voor een advocaat/klachtenfunctionaris van een advocatenkantoor. Mr. X heeft volstaan met een enkele ontvangstbevestiging. Mr. X heeft hierdoor tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld, temeer omdat sprake was van een serieuze aansprakelijkstelling van het advocatenkantoor van mr. X wegens een vermeende beroepsfout van een advocaat van dat kantoor. Ook indien mr. X feitelijk slechts aan de zijlijn meekeek in deze kwestie en andere kantoorgenoten deze kwestie al voldoende met klager hadden besproken, had het op de weg van mr. X gelegen, zeker ook als klachtenfunctionaris van zijn kantoor, om op de brieven van klager te reageren en aan klager duidelijkheid te verschaffen over zijn standpunt daarin. Door bovendien klager en zijn advocaat lang in het ongewisse te laten over de aanmelding van de schadevordering van klager bij de beroepsaansprakelijkheidsverzekeraar van het kantoor heeft mr. X niet gehandeld zoals een behoorlijk advocaat betaamt. Waarschuwing.

TEN SLOTTE

EEN DRUK OP DE KNOP

DOOR / BART VAN TONGEREN

ALGEMEEN DEKEN NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Het is maandagochtend, ergens in 2018. U komt uw eigen praktijk binnen en neemt als eerste uw e-mail door. Er is bericht van de Rechtspraak: in twee van uw zaken zijn nieuwe stukken aan het dossier toegevoegd. In nog een andere zaak is een zittingsdatum gekozen. Tot slot heeft u van de griffier een bericht ontvangen met een speciale code erin voor uw nieuwste zaak. Met deze code logt u in in het digitale dossier. Hier heeft de wederpartij al zijn relaas en de eis geüpload. Door in te loggen met de code heeft u zich gesteld en kunt u meteen een verweer indienen. Met een druk op de knop belandt uw repliek in het digitale dossier. Uw taak zit er voorlopig op, totdat u weer bericht krijgt van de rechtbank.

Als de Raad voor de rechtspraak haar ambities op het gebied van veiligheid, betrouwbaarheid en gebruiksvriendelijkheid weet te verwezenlijken, zal digitaal procederen er zo ongeveer uitzien. De NOvA houdt de Rechtspraak daarbij scherp; in het belang van de advocatuur, maar ook namens alle rechtzoekenden. Zo hebben we bevochten dat termijnoverschrijdingen als gevolg van storingen aan de stroomvoorziening, de Advocatenpas of bij uw internetprovider net zo verschoonbaar zijn als in geval van storingen bij de Rechtspraak. Daarom ook bedenken we telkens nieuwe horrorscenario's om te weten hoe de Rechtspraak daarmee om zou gaan. Allemaal voorwaarden voor een (eventueel) akkoord van de algemene raad op de volgende fase van KEI: vanaf deze zomer verplicht digitaal procederen in asiel- en bewaringszaken en een verplichte pilot in civiele zaken in Midden-Nederland en Gelderland. We belanden opnieuw in 2018. Vandaag heeft u nog een zitting. Het is een uitspraak in een eenvoudige

zaak, dus u neemt nog één keer alle informatie door, en downloadt deze vervolgens via uw bedrijfswifi naar uw laptop. Aangekomen bij de rechtbank neemt u plaats in de digitale zittingszaal. De rechter besluit nog één keer gezamenlijk naar het bewijs te kijken. Dit in de hoop dat de gedaagden er toch samen uit kunnen komen. Vanachter zijn bureau laat hij opnamen van een beveiligingscamera verschijnen op de beeldschermen die u en uw wederpartij voor zich hebben. Het haalt niets uit, dus de rechter doet mondeling uitspraak. De griffier tikt druk mee en publiceert de uitspraak enkele minuten later in het digitale dossier. U mailt een exemplaar aan de cliënt en uploadt meteen een exemplaar naar uw eigen archief in de cloud.

Het systeem voor digitaal procederen is door een hele club advocaten getest. Het afgelopen jaar zijn al ruim vijfduizend bestuurszaken digitaal afgehandeld. De signalen zijn zodanig dat de algemene raad zich een positief-kritische houding kan permitteren. Positief, in de zin dat de Raad voor de rechtspraak zich rekenschap geeft van het grote belang van goede samenwerking met de advocatuur. Kritisch, omdat de nieuwe manier van werken ook nieuwe risico's met zich meebrengt. Hacks, datalekken en storingen kunnen straks allemaal de rechtsgang belemmeren. Daarom heeft de NOvA inspraak geëist (en gekregen) in de go/no go-momenten van de opeenvolgende fases van de invoering. Alleen wanneer de algemene raad er genoeg vertrouwen in heeft dat deze risico's zo goed als mogelijk zijn uitgebannen, en dat er heldere procedures zijn wanneer er toch iets misgaat, volgt instemming met de volgende fasen. De fax kan dus straks de kast in. Maar gooit u 'm, gewoon voor alle zekerheid, nog niet weg.

GROEI BEGINT MET DE JUISTE KOFFIE

Ontdek de kracht van Nespresso voor uw bedrijf

BUSINESS SOLUTIONS

Bevlogen medewerkers helpen uw bedrijf groeien*. Hoe stimuleert u dagelijks uw medewerkers? Ontdek de kracht van de juiste koffie; **Nespresso Business Solutions**.

Vraag nu een proefplaatsing aan op nespresso.com/kantoor of bel 0800 024 8010.

NESPRESSO®
What else?

Niehoff Werning & Kooij
financieel adviseurs voor advocatuur en notariaat

Een eigen kantoor starten?

De meeste starters starten bewust hun eigen kantoor vanuit passie. Je wilt vol gas vooruit. Maar voor iedere startende ondernemer zijn er ook valkuilen. Hoe herken je deze? En nog belangrijker: hoe voorkom je dat je daar in valt?

Bijvoorbeeld door een reële liquiditeitsbegroting waarin niet alleen de aanschaf van inventaris en briefpapier voorkomen, maar ook de kosten voor softwarelicenties, huur, verzekeringen en kredietfaciliteiten. Kortom; een goed doortimmerd ondernemingsplan.

Met onze kennis van de advocatuur helpen we al ruim 35 jaar starters op weg.

Vraag het starterspakket van Niehoff Werning & Kooij aan, zodat je snel 'up and running' bent.

Alvast succes!

